

GA - 194

РУДОЛФ ЩАЙНЕР

РУДОЛФ ЩАЙНЕР

МИСИЯТА
НА АРХАНГЕЛ МИХАЕЛ

ОТКРОВЕНИЕ
НА ИСТИНСКИТЕ ТАЙНИ
НА ЧОВЕШКОТО СЪЩЕСТВО
ЧАСТ II

ЦИКЪЛ от 12 лекции
изнесени в Дорнах
от 21. 10. до 25. 12. 1919 г.

превод от немски: ДИМО ДАСКАЛОВ

НЕРЕДАКТИРАН ПРЕВОД

изготвил: ПЕТЪР ИВАНОВ РАЙЧЕВ – сканиран от копие

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

СТР.

7. СКАЗКА СЕДМА Дорнах, 6 декември 1919 г.....3
Тъкането на елементарния свят в съдбата на човека.
8. СКАЗКА ОСМА Дорнах, 7 декември 1919 г.....17
Човекът и заобикалящият свят.
9. СКАЗКА ДЕВЕТА Дорнах, 12 декември 1919 г.....30
Дорнахската постройка. Тайната на троицата Луцифер, Христос, Ариман.
10. СКАЗКА ДЕСЕТА Дорнах, 13 декември 1919 г.....45
Стилове на строежите като израз на развитието на човечеството. Гръцкият храм, готическата катедрала, храмът на Граала, Дорнахската постройка.
11. СКАЗКА ЕДИНАДЕСЕТА Дорнах, 14 декември 1919 г.....58
Израждане и загиване на нашата култура. Необходимост от едно оплодвяване на природопознание то и на изкуството чрез науката на посвещението. . .
12. СКАЗКА ДВНАДЕСЕТА Дорнах, 15 декември 1919 г.....77
Тайните на светлината, на пространството, на Земята и тяхното отражение в трите течения на материалистичната цивилизация.

СКАЗКА СЕДМА

Дорнах, 6 декември 1919 г.

Вие чухте в различните разглеждания, как за едно действително познание на човешкото същество е необходимо, да бъде действително проследено делението на това човешко същество на три члена, на три части. Относително самостоятелно са организирани в човешкото същество главата, естествено грубо казано, гръдните органи и органите на крайниците. При което обаче трябва да си представим, че към органите на крайниците принадлежи една част от онова, което се намира вътре в туловището. Вие можете да видите също от сказките и от моето изложение в книгата "Загадки на душата", как с човешката глава е свързан животът на мислите и представите, как с всички това, което при човешкото същество е ритмическа дейност, системата на гръдите, е свързано - както казах говорейки грубо - всичко онова, което е сфера на чувствата, и как сферата на волята, която обаче при човека представлява всъщност истинското духовно естество на човека, е свързана със системата на крайниците, с организма на крайниците. Тези три системи на човешкия организъм са относително самостоятелни. Относително самостоятелно действуват също животът на представите, на мислите, животът на чувствата и животът на волята. Но Вие знаете, че от гледна точка на духовното най-добре може да се разбере, в какво се различават тези три системи една от друга, когато кажем: *в обикновения буден живот човекът е напълно буден всъщност само в системата на главата, той е напълно буден чрез всичко онова, което, психически говорейки, е свързано с живота на представите и на мислите.* Напротив всичко онова, което е свързано с живота на чувствата, следователно със същинската ритмическа система, телесно говорейки, е всъщност и през време на будния живот едни сънищен живот проникващ този буден живот. Това, което става в сферата на нашите чувства, ние го знаем посредством нашите будни представи, обаче не го знаем никога непосредствено чрез самите чувства. И още по-тъмен остава животът на волята, който по неговото истинско съдържание не е обхванат действително от нас, освен както обхващаме живота на съня. Така щото можем да изкажем по-точно, отколкото това става обикновено, доколко на основата на обикновеното човешко съзнание лежат подсъзнателните състояния: *подсъзнателни представи лежат на основата на чувствения живот, и, ако мога да употребя сравнителната степен, още по-подсъзнателни представи лежат на основата на волевия живот.*

Но сега е важно да си изясним, че във всяка една от трите човешки системи се съдържа мислене, чувствуване и воление. В системата на главата, в мислителната система съществува също напълно чувствен живот

и волев живот, само че тези последните са много по-слабо развити отколкото живота на мислите. Също така в сферата на чувствата съществуват мисли, които обаче идват до нашето съзнание само сънищно-подобно, а именно по-слабо отколкото в сферата на главата. Обаче това, което обикновено не се взема под внимание в нашето време на абстрактна научност, то е, че тези подсъзнателни членове на човешкото същество са обикновени до същата степен, те са по-обективни отколкото идват субективно до нашето съзнание. Що значи това? Това значи: *онова, което имаме чрез нашия живот на представите, чрез нашия живот на главата, това са процеси, които стават относително вътре в нас.* Обаче онова, което изживяваме чрез нашата ритмическа система, чрез нашата гръдна система, което става в нашата сфера на чувствата, никак не е само наша индивидуална собственост, то е нещо, което става същевременно в нас, обаче представлява обективни процеси на света. А това значи: *когато чувствувате нещо, това без съмнение едно изживяване вътре във вас, но същевременно то е нещо, което става в света, което има значение в света.* И именно извънредно интересно е да бъде проследено, какви процеси на света лежат на основата на нашия чувствен живот. Да предположим, че изживявате нещо, което засяга извънредно силно Вашите чувства, едно събитие, което Ви възбужда радостно или тъжно. Вие знаете, че общият живот на човека протича така, че можем да разделим този цялостен живот на човека в приблизително 7 периода. *Първият* период протича приблизително от раждането до смяната на зъбите /до към 7-та година/, *Вторият* период отива до половата зрялост, *Третият* до 21 години /до началото на 21-та година/, - всичко това е приблизително - и така върви животът по-нататък. Това е едно деление на хода на човешкия живот.

Когато обгърнем с поглед това деление, ние стигаме до възлови точки на човешкото развитие, които в началото на човешкия земен живот са изразени съвсем ясно в смяната на зъбите, половата зрялост, които след това се забулват повече или по-малко, обаче за този, който може да ги наблюдава, са още много ясни и по-късно. Защото това, което става с душевно-телесното естество на човека около 21-та година, за онзи, който може да го наблюдава, то е също така ясно възприемаемо, както например половата зрялост е възприемаема за обикновената физиология. Но обикновеното бива по-малко наблюдавано. Но с това ние имаме едно повече общо разчленение на хода на човешкия живот. Когато обаче настъпва нещо такова, както аз казах, някое важно събитие, например смяната на зъбите и половата зрялост, която действа много възбуждащо в сферата на чувствата, тогава става нещо твърде особено, което - понеже днес е наблюдавано само грубо - обикновено на се забелязва в действи-

телността. Но това събитие все пак става. Така да се каже впечатление то е налице, чувствено впечатление, тогава, независимо от това, което става във Вашето съзнание, във Вашия душевен живот, става нещо в обективния свят. И ние можем да сравним това, което става в обективния свят, като с един вид трептяща възбуда: *то се разширява, разпространява се в света*. И забележителното е това, че то не се разпростира безкрайно, а когато се е разпространило достатъчно, когато така да се каже неговата еластичност е стигнала до краен предел, то се връща отново трептящо назад и се явява в следващия седемгодишен период така, че представлява един импулс идващ от вън във Вашия душевен живот. Не искам да кажа - понеже това зависи от индивидуалната форма на живот - не искам да кажа, че то се връща след около 7 години като отражение на първоначално изживяното събитие, това не би било правилно. Но то се пада в следващия седемгодишен период, само че хората не му обръщат внимание.

Ние постоянно минаваме с нашия душевен живот през такива неща, които проникват в нашия чувствен живот и които са обратно въздействие на света върху онова, което сме изживели в сферата на чувствата в предишния седемгодишен период. Следователно едно такова събитие, което ни възбужда по някакъв начин чувствено, прозвучава отново в нашия душевен живот в следващия период на живота. Обикновено хората не обръщат внимание на такива неща. Който положи малко усилие, може да наблюдава вече външно такива неща.

Кой ли не е изпитвал още, че при някой човек, когато добре познава, може би внезапно настъпва едно лошо настроение, без да се знае, от къде идва то. От най-високото добро настроение, човекът преминава внезапно, без видима външна причина, в най-лошо настроение. Ако действително бъдат проследени нещата и можем да имаме едно око, можем да имаме едно душевно око за особеното поведение на един човек, когато имен но можем да чувствуваме, какво казва между думите един такъв човек, или какво казва той в самите думи, тогава можем да стигнем до едно такова минало, чувствено възбуждащо го събитие - както аз го охарактеризирах. И през цялото промеждутъчно време в света е станало нещо, което не би станало, ако човекът не би имал посоченото чувствено възбуждане. Обаче цялото е един процес, който освен това, че човекът го изживява, става също още обективно вън от човека. Вие виждате, колко много случаи са налице, които съществуват в света и които показват, че тези неща са произведени от това, което самият човек изживява в своите чувства, и които са просто обективни процеси на света.

В тези обективни процеси на света се примесва онова, което става между елементалните същества, също и между такива елементални съще-

ства, каквито аз охарактеризирах в изнесените тук сказки, въвн от човека. Аз ги свързах в едно друго отношение с дихателния, с ритмическия процес, с ритмическата система. Тук Вие ги виждате да действуват съвместно с ритмическата система по околен път чрез чувствените възбуди. Тези неща ни заставят, когато правилно ги разберем, да кажем: *човекът постоянно създава около себе си като една истинска голяма аура. Обаче в това, което той изпуска като вълни, в него се примесват елементални същества, които според това, какъв е човекът, могат да влияят върху това, което се връща отново при него.* Представете си само, че положението е такова: *имате една възбуда; вие излъчвате навън тази възбуда.* Когато отново се връща при Вас, тя не е не повлияна, а в промеждутъчното време елементални същества са се занимавали с тази възбуда. И когато след това тази възбуда действува обратно върху човека, заедно с нея Вие получавате също действието на елементалните същества. Чрез това, което човекът разпростира около себе си като една духовна атмосфера, той влиза във взаимодействие с елементални същества. Всичко онова, което става съдбовно за човека в течение на неговия живот, е свързано с тези неща. Ние имаме също в течение на нашия живот един вид изпълнение на съдбата. Нали, когато днес изживяваме нещо, това има значение и за по-късно. Този е обаче пътят, чрез който нашата съдба фактически се изгражда. И в изграждането на нашата съдба действуват заедно такива елементални същества, които се чувствуват привлечени към нас чрез нашата собствена при рода. Там се чувствуват те привлечени, там действуват те съвместно върху нас.

Вие поглеждате тук в едно взаимодействие между човека и заобикалящия го свят и виждате така да се каже действието на духовни сили в заобикалящия свят. Когато проследим това действие, тогава се изясняват много неща, които стават съдбоносни за човека. Вникването с поглед в тези отношения е твърде чуждо за нашето просветено време - думата "*просветено*" трябва да я поставяме винаги в кавички - и в наше то време достигат, бих могъл да кажа, само преданията на миналите времена, през които човекът е бил повече във връзка с действителността чрез поелементарни състояния на съзнанието отколкото е случаят днес. Вие ще намерите тези предания много хубаво изразени в онези поетически съчинения на миналите времена, в които нещо съдбоносно за човека е свързано с намесата на елементални същества. И действително едно от най-красивите стихотворения, които са ни били запазени, в които се говори за такива съдбоносна намеса на елементални същества в заобикалящия ни свят, е онова, което сега често пъти гледате в евритмично представяне. Вие виждате, как в това стихотворение се намесват съдбоносно

в живота на човека елементалните същества от царството на самовилите.
Вече знаете, че това стихотворение се нарича:

ДЪЩЕРЯТА НА ЦАРЯ НА САМОВИЛИТЕ

Късно Олуф язди надлъж и на шир,
Гости да си кани на сватбений пир.

Ей танцуват вили на трева зелена
Щерката на царя им ръка му протяга.

"Добре дошъл, Олуф, не бързай така,
Хвани се до мене сега на игра. "

"Не мога се хвана с тебе на игра,
Утре имам сватба, рано в ранина. "

"Чуй, Олуфе, чуй ме, до мен се хвани,
Чудни златни шпори тебе ще даря,

Риза копринена, тънка избелена
Избели я майка в лунна светлина. "

"Не мога се хвана с тебе на игра,
Утре имам сватба, рано в ранина. "

"Чуй, Олуфе, чуй ме, до мен се хвани,
Злато куп на тебе татко ще дари. "

"Златото на драго сърце аз ще взема
Но сега не мога с тебе поигра. "

"Щом не щеш, Олуфе, нашите игри,

Болест, смърт ще тебе скоро поразит! "

Право тя в сърцето тогаз го удари,
Страшна болка него тогава сломи
Нивга такава болка не бе чувствувал.

Прибледнял го вдигна, на кон настани го:

"Ха сега иди си при твоята любима! "

Стигнал пред вратата на дома си мил,
Посрещна го майка с разтреперен глас:

"Чуй ме, сине мили, скоро ми кажи,
защо си тъй бледен, целий пожълтял? "

"Как да не съм бледен и тъй пожълтял,
В царство самовилско щом съм налетял? "

"Чуй ме, сине мили, скъпи мой любим,
Що да кажа утре на твоята избрана? "

"Ти кажи й, майко, че гора отидох,

Мойте кон и куче да изпитам там. "

В ранно утро, щом се зора зазори,
Пристигна невеста, сватбената свита.

Вино, мед дариха, според обичай.
"Но къде е Олуф, годеникът мой? "

"Олуф е в гората отишъл сега,
Свойте кон и куче да изпита там.

Повдигна невеста пурпурния шал,
Ето там лежеше Олуф мъртъв цял.

Тук имате действието на света на елементалните същества в съдбата на човека, доколкото тази съдба се изразява след това в съдбовното явление: *болестта и смъртта*.

Право тя в сърцето тогаз го удари.

Моля Ви да обърнете внимание на такива неща. Тези неща не се намират така в старите стихотворения - *Хердер е взел* това от народната поезия - те не се намират там така, както в по-новите стихотворения. По отношение на нашите културни стихотворения можем да кажем, че приблизително 99 процента от тях са излишни. Стихотворенията, които

действително произхождат от древното знание, са винаги такива, че те отговарят на нещо фактическо, на нещо действително. В такова едно стихотворение, като това, което Ви прочетох, никога не би се намирало нещо подобно като: *тя го удари в главата, или в устата или в носа, а:*

Право тя в сърцето тогаз го удари,
Страшни болки него тогава сломи.

Това трябва да бъде свързано с един ритмичен орган, затова ударът е нанесен в сърцето.

Това, върху което искам да обърна Вашето внимание, е именно отговарящото на фактите поетическо предаване на това, което става около човека в един такъв съдбоносен час, и което винаги става около човека, изпъква обаче особено силно в онези връзки, които могат да бъдат доловени при периодичното завръщане на възбуждащите сферата на чувствата събития. Защото те се връщат винаги така, че се намесват в нашата съдба, но не напълно неизменени, а след като са минали през онова, което такива елементални същества са извършили с тях. Също така, както живеем във външния физически въздух, както живеем под резултатите на минералното, растителното и животинското царства, така живеем и с нашите първо подсъзнателни час ти на човека, с нашата ритмична система в духовната сфера на елементалните същества. И там се гради толкова много от нашата съдба, колкото може да се изгради именно в течението на живота между раждането и смъртта.

Само благодарение на това, че с главата сме напълно будни, ние се издигаме въвн от тази взаимна игра с елементалните същества. Ние не сме включени в царството на елементалните същества само чрез това, само чрез нашия буден живот на главата. С този живот на главата ние се издигаме над повърхността на елементалното море, в което непрестанно плуваме като човечи.

Тук Вие виждате връщането на събитията, съдбовното връщане отново на събитията та още в обикновения живот чрез онова, което става за нашата ритмична система и за нашата система на крайниците. Това има взаимодествия също със заобикалящия свят, обаче по-сложни, много, много по-сложни, и те също се връщат като трептения обратно, само че тяхната амплитуда на трептението е по-широка. Те се връщат обратно едвам в следващия земен живот или в един от следващите земни живота. /Става въпрос за това, което се случва с нашата система на крайниците и обмяната на веществата. Бележка на преводача/. Така щото можем да кажем: *онова, което наричаме наша съдба, наша карма, не е нужно да бъде нещо толкова много загадъчно, когато виждаме, както е само*

увеличение на онова, което можем да проучим в самия човешки живот в действителността на такива събития. Те не се връщат при нас неизменени, тези събития, те се връщат много силно изменени.

Аз обръщам вниманието Ви върху едно нещо. В педагогически сказки където и да съм ги държал, аз вина ги съм обръщал вниманието върху това, че през времето, когато децата са още в основното училище, около 9та годишна възраст настъпва една възлова точка на живота. При обучението в основното училище трябва да се обръща много, много голямо внимание на тази възлова точка на човешкия живот. До този момент например природознанието не трябва да се предава на децата освен чрез това, че описанието на природните процеси се свързват по един баснословен, легендарен и прочие начин с човешкия морален живот. Едвам тогава трябва да се започне със същинското, просто, елементарно описание на природата, защото едвам тогава детето е вече узряло за това. Това, което може да се нарече учебен план, се получава именно напълно от едно действително наблюдение на човешкото същество отивайки до подробности. Аз вече обърнах вниманието върху това в статията, която имате върху "Педагогиската основа на валдорфското училище". И там също аз обърнах вниманието върху този момент, който настъпва около 9та възраст. Този момент, можем да го охарактеризираме като кажем: *азовото съзнание получава една нова форма.* Човекът става способен да разглежда външната природа повече обективно. По-рано той свързва всичко, което вижда във външната природа, със своето собствено същество. Но азовото съзнание /съзнанието за собствения Аз/ се развива още в първия седемгодишен възрастов период, при възраст около две, две и половина и т.н. години. Обаче във втория седемгодишен възрастов период това съзнание се възвръща приблизително към деветгодишната възраст. Тогава става така да се каже най-очевидното възвръщане на азовото съзнание около 9-та година. Азовото съзнание се връща тогава в една по-духовна форма, докато към втората, третата годишна възраст то беше повече в една душевна форма. Това е само едно от събитията, които се връщат по един напълно очебиен начин. Обаче това може да се констатира също за по-незначителни събития на човешкия живот.

Тези интимности на човешкия живот ще станат наложителни, напълно наложителни и необходими за бъдещето на човешкото развитие. Разбирането на такива неща трябва да стане постепенно едно всеобщо състояние. То трябва да проникне във всеобщото образование. Това всеобщо образование на човека се променя от епоха на епоха. Днес, нали, ние се чувствуваме вече нещастни, когато нашите деца са стигнали до десетгодишна възраст и не могат още да смятат определени неща. Римляните не са били още така нещастни; *но те са били нещастни, когато един*

такъв юноша не е познавал още таблицата на законите, докато ние отново проявяваме малко грижа, ако нашите деца не познават определенията на законите. Нашето душевно състояние би се намирало също в лошо положение, ако това би се случило днес и за нас. Обаче онова, за което хората вярват, че то трябва да бъде всеобщо съзнание, то се променя и ние се намираме днес на изходната точка на едно време, когато от развитието на Земята и на човечеството такива интимности на душевния живот трябва да станат, да се превърнат в едно общо съзнание. Човекът трябва да стигне до там, да се научи да познава себе си по-точно отколкото се е считало до сега. Ина че тези неща биха въздействували обратно по най-неблагоприятен начин върху състоянието и устройство то на целия човешки живот.

Фактът, че не знаем, от къде произхожда нещо, което ни възбужда, не означава, че то не става в нашия душевен живот. Нещата се връщат, те упражняват влияние върху нашия душевен живот. Ние не можем да си ги обясним, съвсем не ги приемаме в нашето съзнание. Последствието от това е, че изпадаме в най-различни състояния. И днес хората страдат много под такива състояния, които те просто приемат, за които обаче не знаят, че са свързани с минали изживявания. Това, което е нещо чувствено, се връща по някакъв начин обрат но при нас. Бих могъл да кажа, че можете просто да запомните това, като се възползвате от казаното от мене като един вид представител на тези неща. Когато научаваме едно дете да се моли, т.е. да развива чувствено молитвено настроение, това се връща обратно при него някога под формата на трептения. То се връща като трептения по-късно, след много дълго време, трепти обратно също промеждутъчно, но трепти отново по-нататък и отново се връща към своя източник. След много дълго време моленето се връща обратно чрез това, че можем да развием душевното настроение на благославянето. Ето защо аз казвам така често: *никой възрастен човек не ще може да благославя действено чрез душевни сили, ако през време на своето детство той не се е научил да се моли.* Моленето се превръща в благославяне. Всичко това са неща, които се връщат в живота на човека.

Хората трябва постепенно да разберат тези неща. Че днес те не са разбрани, това е причина също хората да не могат да прозрат великото значение на Тайната на Голгота. Какво значение има в крайна сметка за хората, които днес са добили на пълно съвременното образование, когато им се казва: *след като Христос мина през Тайната на Голгота, той се свърза с живота на земното човечество?* Хората не искат да си съставят никаква представа за това, как те самите стоят във взаимоотношение с това, в което се намира *Христос*. За нашата мозъчна представа не е забележима особено много влиянието на Христовия Импулс. Обаче щом

вникнем с по гледа в областта на подсъзнанието, в сферата на чувствата и в сферата на волята, тогава ние живеем първо в сферата на елементалните същества, но тази сфера на елементалните същества е същевременно проникната за нас от Христовия Импулс. Говорейки физиологически, ние се потопяваме в нашата ритмическа система чрез нашата сфера на чувствата, проникваме в онази област, с която *Христос* се е съединил за земното съществуване. Там ние намираме следователно така да се каже мястото, на което *Христос* може да бъде намерен действително, не чрез преданието или чрез една субективна мистика, а действително, обективно. Обаче ние живеем същевременно в една епоха, от която на сам събитията, които идват от това място, имат, както вече обясних наскоро това, едно голямо обективно значение за човешкия живот, защото те добиват едно несъзнателно влияние за човешките решения, за това, което хората вършат, когато се опълчват срещу това. Когато хората разберат това, те могат да изживеят едно съзнателно влияние, т.е., можем да разчитаме на тях, можем да призовем така да се каже духовните светове, които ни принадлежат, да действуват заедно с нас.

Може да се познае също и външно, как в това отношение ние се намираме на една повратна точка на развитието на човечеството. достатъчно е само да обърнем вниманието върху факта, за който съм Ви говорил вече някога често пъти от една или друга гледна точка. Когато вземем исторически разглеждания, обикновено представена днес история, ние ще си кажем: *тези исторически разглеждания не са проникнали всъщност още до Тайната на Голгота*. Вземете само това, което обикновено Ви е било представено като история на света. Без съмнение там Ви са описани времената на древното асирийско, вавилонско царство, на древното персийско царство, на древна Гърция, на римското царство. Може би там се споменава, че е станало също събитието на Голгота, но само се споменава и се продължава по-нататък следенето на историята върху преселенията на народите и т.н., за едните до Людвик XIV, или до френската революция или до Поанкаре, за другите до залеза на Хохенцолерните и т.н. Обаче в "Условната басня", която се нарича история, не ще намерите нищо за продължаващото царуване на Христовия Импулс, абсолютно нищо. За историческото разглеждане е всъщност така, като че за него Христовия Импулс би бил заличен. Забележително е например, как един такъв историк като *Ганке*, който е бил вярващ християнин, и субективно е държал много за Христовото Събитие, като историк не може да внесе Христовото Събитие в историята. Той не може да направи нищо с това. За него Христовото Събитие не играе никаква роля в историческо то изложение. Така щото можем да кажем: *за онова духовно познание на човека, което проявява до сега в неговата история, хри-*

стиянството не съществува всъщност още. И само нашата антропософска ориентирана Духовна Наука държи сметка по един положителен начин, когато описва историята, за необходимостта на Четвъртата Следатлантска епоха, през която в конкретното историческо развитие трябваше да проникне Събитието на Голгота. И, както знаете, ние излагаме историята така, че това Събитие на Голгота стои вътре в нашето изложение на историята. Даже ние отиваме по-нататък: ние описваме не само историческото развитие на човека, като приемаме събитието на Голгота, а описваме също развитието на света, космическото развитие така, че имаме Тайната на Голгота в космическото развитие.

Когато оставите да действа върху Вас моята книга "Тайната наука", ще видите, че там не се говори само за слънчеви затъмнения, които са станали, или за лунни затъмнения, а там се говори за едно космическо събитие, говори се за Христовото Събитие като за едно космическо събитие. И странно: когато за историята може да се каже първо, че историците, така наречените историци не намират никаква възможност да вместят Христовото Събитие в хода на историческото развитие, то официалните представители на вероизповеданията подивяват, когато чуят да се казва: тук съществува нещо като антропософски ориентирана Духовна наука, която говори за Христовото Събитие като за едно космическо събитие. Тогава хората, които са официални представители на вероизповеданията, започват ужасно да ругаят. От това Вие виждате, колко малко са склонни тези вероизповедания да изпълнят действително великите изисквания на нашето време, да доведат Христовото Събитие във връзка със събитията на света. Трябва да кажем: хора, които днес често говорят за Христос, даже богословите, те съвсем не говорят за този Христос по друг начин, освен така както древните юдеи или още днешните юдеи говорят за техния Яхве или Йехова. И аз наскоро Ви казах: можете да вземете книгата на Карнак "Същност на християнството" и навсякъде, където там е употребено името Христос, да заличите това име и на негово място да поставите общото име Бог. Смисълът на тази книга не ще се измени с нищо, защото авторът няма никакво предчувствие за специфичното естество на Християнството. Да, книгата "Същност на християнството", написана от Карнак, е страница по страница една описание на противоположното на същността на Християнството, защото тя съвсем не третира за Християнството, а третира за едно общо учение на Яхве. Много е важно да се обърне внимание върху тези неща, защото тези неща са напълно свързани с най-необходимите изисквания на нашето настояще. И онова, което трябва да се влее в човешкото културно развитие, това е съзнанието на хората за съществуването не само на един общ, абстрактен духовен

свят, а на конкретен духовен свят, в който ние живеем с това, което чувствуваме и за което проявяваме воля и вършим и от който излизаме навън само с онова, което мислим, от който изпъкваме навън само с нашата глава. Положението е вече такова, че фактически един нов вид светоглед е оправдан с това, че се стремим към едно действително проникване на онова, което чувствуваме, искаме, и вършим, с Христовия Импулс.

Фактът, че нашата астрономия, нашето учение за развитието /еволюционната теория/ са се развили напълно в абстрактни формули в по-ново време, то е възможно само благодарение на това, че Христовият Импулс не е обхванал отначало вътрешно хората, а е останал една традиция и е обхванал хората до най-висока степен субективно, но не ги е обхванал вътрешно така, че вътрешните изживявания да бъдат такива, които същевременно са обективни изживявания на света, т.е. такива, в които стоим във взаимодействие с това, кое то става духовно около нас.

Днес ние виждаме тук или там да зазорява едно силно съзнание за това, че за развитието на човечеството са необходими нови импулси. Обаче хората могат много трудно да се насочат към един конкретен духовен живот. Когато говорят за духа, те постоянно имат повече или по-малко копнежа, да живеят в абстрактността.

Даже съзнанието за нашето становище относно нашите мисли трябва да се измени по определен начин. Аз вече обърнах вниманието от една или друга гледна точка върху това, което разбирам с казаното, защото че сто пъти в публичните сказки съм обръщал вниманието върху това, че изнасянето на сказки върху антропософски ориентираната Духовна Наука в нашето настояще не преследва никаква програмна цел, че то не се ръководи от някакво предпочитание да се въодушеви в тази насока за някакъв идеал, а се ръководи от разбирането на това, от което днес човечеството се нуждае крайно много. И с това отново трябва да свържем нещата с определени душевни устройства на минали времена, които са съществували също в епохи, в които хората са били повече свързани с техния действителен заобикалящ духовен свят. В минали времена положението е било различно. Аз често пъти съм изнасял това: *днес всъщност за нас хората не може да процъфти нищо от вън*. Ние трябва да черпим импулсите на напредъка за развитието на човечеството от вътре, от нашата връзка с духовния свят, и трябва всъщност да имаме добро око за това, как онова, което изживяваме, без да правим самите ние нещо за това, се превръща все повече и повече в изживявания на упадък. Ние се намираме така да се каже вече в слизането на земното развитие чрез нашата връзка с духовния свят. Чрез това обаче онова, което преследваме като познание, ще трябва да го чувствуваме като една сила, която ни дава възможност да преминем като цялостно човечество в следващия стадии

на развитието, когато Земята под нас ще умре, както в малък размер преминаваме в други стадии на развитието, когато минаваме през вратата на смъртта. Ние минаваме като отделни хора през вратата на смъртта, т.е., в духовния свят, тялото умира под нас. Така ще бъде някога за цялото човечество. Това човечество като цялост ще премине развивайки се в Юпитеровото съществуване - аз го наричам Юпитерово съществуване. Земята ще се превърне в труп. Днес ние вече се намираме в умиращото развитие. Отделният човек получава бръчки, косата ме побелява. Днес за геолога, който може действително да наблюдава - аз скоро Ви говорих за това - Земята показва явни признаци на нейното остаряване. Тя умира под нас. Онова, което ние търсим днес духовно, е следователно фактически едно насрещно действие против този процес на остаряване при Земята. Това съзнание, ето това е, с което трябва да се проникнем.

От една друга гледна точка миналите времена са нарекли тяхното мистерино знание като неща, което е сродно с лечебната сила, също с физическата лечебна сила. Това съзнание трябва да започне отново също днес да прониква хората. Стремехът към познание трябва да роди съзнанието: *с това ние вършим нещо за цялото човечество*. Естествено хората никога не ще стигнат до това съзнание, ако не обгърнат с поглед конкретното, което ни обгръща по начина, както аз го описах, защото тук те ще считат онова, което човекът чувства, проявява като воля и върши, винаги само като една собствена лична работа. Те не ще знаят, че това е нещо, което става също и във външния свят. И ще бъде необходимо - и тук трябва да направя сега една забележка, която не ще бъде така общо разбираема - щото също и по-точните страни - искам да кажа - на човешкото знание да се насочат към такива стремежи. Обаче днес те никак не се намират на висотата, действително не се намират на висотата, на която трябва да се издигнат. Днес можете да намерите постоянно в точната наука най-невъзможни представи. Искам да спомена само едно нещо, което ще бъде може би общо разбираемо. Да речем, хората си представят обикновено тривиално: *някъде се намира Слънцето*. От Слънцето се излъчва светлина на всички страни, като от един източник на светлина. И можете да проследите навсякъде, че хората, които следят това разпространение на светлината с математически представи, казват: *ето на, светлината се разпространява именно в безкрайността и след това изчезва някъде и някакси*. Колкото по-надалече отива в пространството, тя изгубва от своята сила и накрая изчезва в безкрайността. Но положението съвсем не е такова. Всичко, което се разпространява по този начин, се връща обратно при своя извор като нещо друго. Слънчевата светлина не отива в безкрайността, а се връща обратно трептейки в себе

си не като светлина, а като нещо друго; *но тя се връща третейки отново обратно при своя източник.*

И така е всъщност с всяка светлина. Така е всъщност с всички действия. Всички действия подлежат всъщност на закона на еластичността, който закон има една граница на еластичността. Но гореспоменатите пред стави са нещо общоприето в съществуващите днес така наречени научни описания и днес учените твърде малко се считат с действителността. Ако бихме били физици, аз бих обърнал вниманието Ви върху това, как хората разбират днес във физиката пътя, който е изминат, как те разбират времето. И след това те наричат скоростта, която обозначават с "С" или с "V" една функция на пътя и времето и я представят като едно частно /резултат на делението/:

$$C = \frac{S}{T}$$

Обаче това е напълно погрешно. Не скоростта е един резултат, а скоростта е елементарното, което носи в себе си нещо, било материално или духовно, и ние разлагаме скоростта на "път", "пространство" и "време". Ние абстрахираме от скоростта тези две величини. Обаче пространството и времето като такива не са нещо действително в света, различните скорости. Това е една забележка, която аз правя само за физиците, но физиците ще ме разберат, че даже във всички неща, които днес се поставят теоретически на основа та на нашето съвременно знание, царуват неиздържачи условия. Навсякъде в това знание има условия, кои то съществуват само чрез това, че ние не сме в състояние да схванем духовното като нещо конкретно.

Това е изискването на епохата на *Михаел*, човечеството да *стигне в състояние да схваща духовното в неговата конкретност, т.е. да държи сметка за заобикалящия човека свят*, така щото както казваме, че водата и въздухът се намират около нас, да знаем, *че наоколо се намират различните елементални и висши духовни същества*. Това е именно важното и това е нещо, което отново трябва да бъде включено в образованието на хората. Само че днешните хора не искат да допуснат това. Те не искат да допуснат такива преврати в развитието на човечеството, каквито са станали например в средата на 15-то столетие. Обаче можем да докажем в подробности, че това е така.

Някой си, не зная дали шведец или норвежец, е написал неотдавна една книга, в която предава много цитати от алхимици. Той цитира особено едно място от един алхимист, в което се намира всичко възможно:

/живак/ меркурий, антимон и т.н. И сега този днешен писател - който - както се вижда от неговата книга - е един отличен днешен химик, казва: *аз не мога да си представя нищо при тази химическа рецепта, която един такъв алхимист дава.* Той действително не може да си представи нещо с тази химическа рецепта на алхимика, поради простата причина, че когато днешният химик говори за меркурий, за живак, това е за него минералът меркурий или живак; *когато днешният химик говори за антимон, за него това е металът антимон* и т. н. Обаче, в книгата, която този автор цитира, тези думи означават нещо съвършено различно, те не означават външния метал, а определени процеси, които стават в човешкия организъм. Това е вътрешно познание на човека. Ако напишем тези думи в смисъла, в който ги разбира цитираният писател, ние можем да ги четем днес като описание на един лабораторен процес, в който се работи с реторти. Обаче в този случай от това не може да се получи никакъв смисъл. Ние ще считаме тези неща като лишени от всякакъв смисъл. Обаче нещата получават своя пълен смисъл, когато знаем, какво се е разбирало, във времето на алхимиците под наименованията меркурий, антимон и т.н., и че наистина тук се получаваше също един аспект за външния минерал, но че преди всичко с тези процеси алхимиците са разбирали външните процеси на човешката природа, за които обаче те са имали други методи, други средства, различни от тези, които днешните химици имат. Ето защо онзи, който чете литературата от преди 15-то столетие, трябва да я чете със съвършено друго разбиране, отколкото това, с което чете литературата от по-късни времена. При такива неща можем също да проучим и външно цялото преобразуване на душевното устройство на хората. Днес ние живеем в една епоха, в която трябва да започнем да приписваме една висока стойност на такива неща, на които в течение на столетия човечеството не е приписвала никаква стойност.

СКАЗКА ОСМА

Дорнах, 7 декември 1919 г.

Това, което имах да Ви кажа през тази седмица, достига своя връх във факта, *че ние действително стоим срещу нахлуването на един духовен свят в нашия настоящ свят, който е главно резултатът на онова развитие на културата, започнало към половината на 15-то столетие.* Към средата на 15-то столетие става промяна на света, който беше познат като цивилизован свят. Онова, кое то хората внасяха в тяхно то съзнание преди тази половина на 15-то столетие, говореше повече върху вътрешността на човешкия организъм. Можете да намерите в стари писания, доколкото те могат да се намерят днес - аз вече говорих вчера за

това - че там се говори в изрази, които са много подобни на нашите химични и физични изрази и т.н. Обаче днешният химик и физик не ще разбере действително нещата, кои то се намират в тези писания, поради простата причина, че вярва, какво с тези неща са описани външни процеси. Там не са описани тези външни процеси, а са описани вътрешни процеси, процеси във вътрешността на физическото или етерно тяло. Едвам от времето на Галилей, Джордано Бруно човечеството започва да насочва вниманието повече върху външния свят и днес ние сме стигнали в това отношение толкова далече, че имаме едно природопознание, което е повлияло вече мисленето на цялото човечество, а именно също популярното мислене и чувствуване, имаме едно природопознание, което говори за много неща в минералното, растителното и животинското царство, което обаче не може по никакъв начин да даде обяснение върху самото човешко същество, също и върху физическо-телесното същество на човека. Обаче днес вече човекът трябва да постави въпроса: *как се отнасям аз самият като човек към това, което са външните природни царства, към това, което ме заобикаля като минерално, растително и животинско царство, като външно човешко царство, като царство на въздуха и водата, на огъня и облаците, на слънцето, луната и звездите?* Как се отнасям аз като човек към всичко това?

Но ние не можем да отговорим основно на този въпрос, ако не разгледаме повторно някои неща, които сме разглеждали върху човека. Да вземем първо човека такъв, какъвто той стои пред нас като същество на сетивата, на ума. Тогава можем да кажем: *ние възприемаме външния свят чрез нашите очи, чрез нашите уши, чрез другите сетивни органи, които, макар и да съществуват за останалата част на тялото, са органи на главата.* Ние преработваме след това този възприеман външен свят чрез онези идеи и понятия, които са свързани с нашия мозък като инструмент. От това, което сме изживели чрез нашите сетива, което сме премислили чрез нашата така наречена разбираща интелигентност, ние запазваме нашата паметна представа, защото това е необходимо за нашата вътрешна цялост като човек. И в крайна сметка това, което имаме първо приемано от външния свят, което става в нас от външния свят чрез нашите сетива, което правим от възприемането външно чрез нашата интелигентност, е онова, което запазваме като паметна представа, като спомен. Следователно, що сме ние по отношение на това, че като човеци, както аз описах сега това, заставаме срещу външния свят?

Изходите от едно просто явление на сетивната възприемчивост. Аз вече обърнах вниманието върху това явление през последните дни. Изходите от това, че виждате с Вашите очи един пламък. След това затваряте очите си: *тогава имате един последовен образ, едно копие на този пламък.*

Този образ на пламъка, който носите в себе си във Вашите очи, изчезва постепенно. Гъоте, който винаги се изказва нагледно върху тези неща, казва: *образът отзвучава, постепенно изчезва*. Първоначалното устройство на очите и на свързания с това нервен апарат се възстановява отново, след като са били изменени чрез светлинното впечатление, което е било направени върху очите. Това, което става във Вашия сетивен орган, е само по-простия процес за онова, което става с Вашата памет, с Вашия спомен, когато получавате общо взето външни впечатления, мислите върху тях и те остават запазени за Вас като възпоменателни представи. Разликата е само тази, че когато с Вашите очи приемате едно впечатление, искам да кажа възприемате един пламък, имате тогава представата на пламъка и тази представа отново изчезва, тя трае само кратко време. Когато приемате нещо с целия човек, мислите върху него и по-късно отново си ги спомняте, когато идва този голям последовен образ на спомена, той трае дълго време, трае при известни обстоятелства през целия Ви живот за тези изживявания. На какво се дължи това? Да, когато правите да потъне отново това просто копие, което имате във Вашите очи, който трае може би само няколко минути, даже само части от една минута, това става затова, защото то не минава по-нататък през целия Ваш организъм, а остава само в една част на Вашия организъм. Онова, което се превръща в паметна представа, в спомен, то минава първо през една голяма част - аз ще го назова веднага по-отблизо - то минава първо през една голяма част на Вашия цялостен организъм, от там прониква в етерното тяло и от етерното тяло в заобикалящия Ви миров етер. И в момента, в който не остава само един образ като сетивен образ в отделния орган, а минава през една голяма част на цялостния организъм, прониква в етерното тяло, излиза във външния етерен свят, то може да остане като образ-копие за целия живот. Касае се само за това, впечатлението да бъде достатъчно дълбоко, да обхване етерното тяло и етерното тяло не го задържа, а го предава навън в етера на света, записва го там, отбелязва го там. Недейте вярва, че когато си спомняте за неща, това е само един процес, който става вътре във Вас. Наистина, когато имате едно изживяване, Вие не може те винаги да си го запишете в бележника, въпреки че днес много хора вършат това с много от техните изживявания, Вие не можете винаги да си го запишете в бележника и след това отново да го прочетете от там. Обаче това, за което си спомняте, Вие го записвате в етера на света и етерът на света го извиква отново във Вас, когато трябва да си спомните за него, извиква го във Вас като един отпечатък. Спомнянето не е никак само една лична работа, спомнянето е едно обяснение с всемира. Вие не можете да бъдете сами, когато като вътрешно поддържащ се човек си спомняте за Вашите изживявания

или искате да си спомните за тях. Да не може човек да си спомня за преживяното, това разрушава неговото същество.

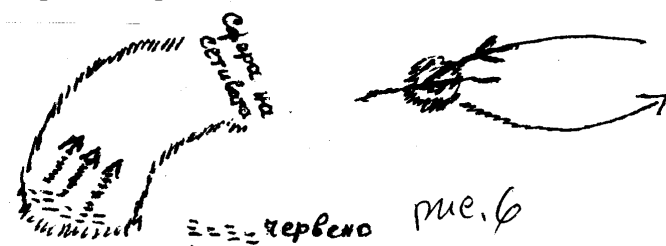
Помислете само веднъж, що значи, аз често пъти съм привеждал примера: *един мъж, когото познавах много добре, който заемаше едно важно положение, получи внезапно стремежът да отиде на гарата и да вземе влака, така без причина, да си купи там билет, за да отпътува в непознати далечини, където нямаше никаква работа.* Всичко това той направи в едно съвършено друго състояние на съзнанието. Обаче във времето, през което пътуваше, той не знаеше нищо за това, къде отиваше и когато отново дойде на себе си, това се случи през време, когато се намираше в един приют за бедни на улица Курфюрстен в Берлин, където беше приет. Цялото време от момента, когато се беше качил на влака в Дармщадт, беше заличено от неговото съзнание. След това от сведения, получени от различни хора, можа да се открие, че е бил в Будапеща, в Лемберг и от Лемберг отпътувал отново в Берлин, където дошъл отново на себе си, когато се намирал в един приют за бедни. Представете си, че умът на този човек е бил напълно в ред, нищо от неговия ум не е било в ненормално състояние. Той знаел напълно, какво върши, от качването си на влака в Дармщадт до неговото приемане в приюта за бедни в Берлин, за да си вземе билет, какво върши, за да се грижи за себе си в междинното време и т.н. Обаче във времето, когато е вършил това, не е имал никакъв спомен да своя останал живот. След това отново е добил спомена за своя останал живот до отпътуването от Дармщадт, обаче не е запазил никакъв спомен за цялото пътешествие. Какво се е случило през това време, можело да се узнае само от външни съобщения. Това е един пример. Бих могъл да разкажа много подобни примери. С този пример искам само да обърна вниманието върху това, какъв би бил нашият живот, ако през всички наши изживявания не би преминавал един непрекъснат спомен. Представете си, ако за определено време, като изключим това, през което спите, за него Вие не си спомняте, представете си, че за определено време, въвн от това през което спите, не бихте имали никакъв спомен, какво бихте били тогава, какво би трябвало да мислите върху Вашия Аз като човек. Онова, което принадлежи към нашата чувствена възприемчивост, към нашата интелигентност, то е наша лична работа. В момента, когато нещата започват да се превръщат в спомен, онова, което човекът изживява в своя душевен живот, е едно обяснение с Вселената, едно обяснение със света. Днешното човечество не знае, че това, което обясних, е един факт, не го знае в интензивността, която е необходима. Обаче то ще принадлежи към съставните части на бъдещето образование на човечеството, които водят до спомена при етерния чо

век, хората не ще го разглеждат вече като една лична работа, а като нещо, чрез кое то човекът е отговорен пред света.

Когато започнах тази серия от сказки, аз Ви говорих за това, как първо е съществувало някога едно време, до което можем да стигнем в историята, например още при древните гърци, как е съществувало едно съзнание за заобикалящата земя, което не стигало далече. Как после това съзнание се е превърнало в едно съзнание за цялата Земя, обаче едвам в поновото време за бъдещето човечество трябва да настъпи едно съзнание за света, едно космическо съзнание, как човекът от ново ще трябва да знае - такъв е бил случаят също в далечни минали времена - как човекът ще трябва отново да знае за себе си, че е гражданин на целия Космос. Пътят към това съзнание ще бъде, човек да чувствава в себе си ясно и недвусмислено, че е отговорен за това, което мисли, което може да се превърне в спомен.

Обаче онова, което аз Ви описах сега, принадлежи, както Ви казах, на една голяма част на човека, не обаче на целия човек. И за да Ви охарактеризирам, какъв е случаят тук, ще Ви го начертая схематично. Да предположим, че това би било областта на сетивата, при което разбирам в цялост всички сетива, областта на ума: *да, тогава бихме стигнали така да се каже до онова в човешкия организъм, което отразява обратно мислите, които храним, така че те могат да се превърнат в спомени, онова, което в човека се сблъсква с обективността на космоса.* Аз Ви посочих веднъж местата в човешкия организъм, в човешкото тяло, в които човекът се сблъсква с Космоса.

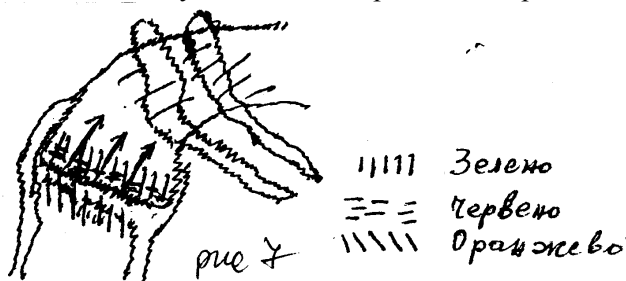
Когато проследите, да речем например един нерв, който отива от определено място на тялото към гръбначния мозък, за всеки един такъв нерв ще намерите също един друг, или приблизително за всеки такъв нерв ще намерите също един друг, който от някъде отново води обратно на някъде. Физиолозите на сетивата наричат единия сетивен нерв, а другия двигателен нерв. /Виж рис. № 6/

Аз вече често пъти съм говорил върху безсмислието, че съществуват сетивни и двигателни нерви. Обаче важното е, че всеки цялостен път на нервите произлиза от окръжността на човека и води отново към

окръжността, но някъде бива прекъснат, както една електрическа жица, когато тя пуска една искра. Това е един вид прескачане, едно течение от така наречения сетивен нерв към така наречения двигателен нерв. И на местата - такива места съществуват много, например в нашия гръбначен мозък и в други части на нашето тяло - се намират също пространствени места, където човекът не принадлежи само на себе си, където той принадлежи на Вселената. Ако съедините едни с други всички тези места, като прибавите и ганглионите на симпатичната нервна система, ще получите тази граница. Така щото можете да кажете: *вие приспособявате така да се каже човека - това е повече от половината, но да предположим, че приспособяваме човека - и го разглеждате като един голям сетивен орган, като разглеждате приемането чрез сетивата общо взето като сетивна възприемчивост, преработването на образите на спомена като копия, които са обаче трайни за живота между раждането и смъртта, понеже при образуването на спомена става едно сблъскване с мировия етер.* Нашият собствен етер се сблъсква с мировия етер и стават обяснения между нас и мировия етер Другата част на човека е тази, която има така да се каже като свой краен орган крайниците, всичко, което е крайници. Така както тази едната част има като свой краен орган сферата на сетивата, другата част на човека има прикрепените към тялото крайници: *краката прирастват към тялото, ръцете също прирастват към тялото.* Това е нарисувано естествено грубо и схематично.

Това е онова, което, както всичко друго, което е от естеството на волята, би трябвало да нарисувам навътре, както от сетивата нарисувах всичко, което е от рода на интелигентността, и това се прибавя към другата част на човека. /Виж рис. № 7/. Това волево естество е другият полюс на човешкото същество. Между двете се намира именно границата, която

получавате, когато съедините всички краища на нервите и всички ганглиони. Ако преминете малко тази граница като едно решето - от едната страна на тази решетка би преминала през нейните дупки волята, и отново от другата страна през дупките на решето би преминала интелигентността - тогава в средата ще получите сферата на чувствата. Защото

всичко, което принадлежи на чувството, е всъщност наполовина воля и наполовина интелигентност. Волята прониква от долу, интелигентността от горе: *това дава чувството*. В чувствуването винаги живее сънищно-подобно от едната страна интелигентността, от другата страна спящо волята.

След като обрисовахме по този начин човека от гледището на Духовната Наука - от едната страна полюса на интелигентността, от другата страна полюса на волята - след като видяхме, че в горната част физическите органи са израз на полюса на интелигентността, можем сега да запитаем: *с какво съвпада във външния свят онова, което се намира вътре в човека - сега имаме два полюса, научихме се да познаваме двете страни на човешкото съществуване?* С нищо, с абсолютно нищо в действителността. Във външния свят имаме едно минерално, едно растително и едно животинско царство. Онова, което се намира във вътрешността на човека, което е също телесно, не съвпада с нито едно от тези природни царства.

Сега можете да направите едно важно възражение, едно възражение, което самопонятно е много близко до ума. Ще кажете: *но ето, ние сме съставени от същите вещества както и външният свят, защото приемаме тези вещества чрез яденето и се съединяваме следователно с веществата на минералното царство, като солим нашите яденета, приемаме в нас и други минерални вещества, също така и растения*. Има също месоядци, които внасят в своето тяло веществата взети от животните, и т.н. Положението е обаче такова, че в тази вяра, че в нашето тяло бихме имали нещо общо с веществата на външния свят, се крие една огромна грешка. Това, което наше то тяло върши всъщност, е, че то постоянно да води борба, да се защитава против влиянията на външния свят, също против влиянията, които идват в нас с хранителните вещества. Днес е даже много трудно да направим този факт разбираем за нашите себеподобни, защото същественото на нашето тяло не се състои в това, че ние приемаме хранителните вещества, а ги изхвърляме отново навън. Някои вещества ние изхвърляме много бързо навън, други обаче изхвърляме само в течение на 7, 8 години. Обаче нищо от това, което днес ядем, не остава вече в нашето тяло след 8 години. Защото всичко това е разменено и дейността на нашето тяло се състои в изхвърлянето навън, не в приемането.

Фактът, че трябва да приемете, това няма всъщност за Вашето тяло друго значение, освен това, което почвата има за вашето вървене. Ако не бихте имали никаква почва под нозете си, Вие не бихте могли да вървите, обаче като човече нямате нищо общо с почвата, тя трябва само да Ви поддържа. Така Вашето тяло трябва да има едно съпротивление, то трябва постоянно да се удря в нещо. Ето защо ние постоянно трябва да ядем,

за да може дейността на тялото да се сблъсква с нещо. Също както бихте потънали в почвата, така дейността на тялото би потънала в нищото, ако то не би се сблъсквало с почвата, която бива подготвена - но сега тази почва прониква цялото тяло. Вие не ядете, за да съедините хранителните вещества със себе си, а ядете, за да можете да дадете чрез това възможност за дейността на тялото, която дейност е необходима за изхвърляне навън на хранителните вещества. Защото Вашето човешко същество се състои в дейността на изхвърлянето навън на хранителните вещества. И както не можете да причислявате почвата към Вашето стъпало на крака, също така не можете да причислявате онова, което се намира в хранителните вещества, доколкото то съществува във външния свят, към Вашето човешко същество, ако искате да мисли те истината. Човекът не е в неговата цялост нищо друго освен една реакция против онова, което е неговият заобикалящ свят. Човекът е една реакция, напълно една реакция.

Това, което сега обясних, става по много различен начин за органите от сферата на сетивата и на интелигентността, напълно различно за органите от сферата на волята. Без съмнение, в този смисъл човекът е едно полярно същество. Обаче онова, което става в тези два полюса на човешкото полярно същество, няма много нещо общо с това, което се намира във външния свят.

Ние имаме във външния свят минералното, растителното царство. Това минерално, това растително царство, не е вътрешно много сродно с нашето собствено същество. Ако искаме да потърсим нещо, с което това минерално и растително царство е сродно, тогава трябва да насочим поглед в света, в който живеем преди раждането, през който минаваме, преди да слезем чрез раждането съответно чрез зачатие от духовния във физическия свят. Когато хвърлим поглед върху света на растенията и света на минералите, ние трябва всъщност да кажем: *преди моето раждане аз се намирах в един духовен свят*. Аз не виждам този духовен свят с моите физически сетива, не го мисля с моя физически ум. Обаче този свят, който е следователно скрит за мене като чрез едно було, когато съм сетивен човек, този свят ми се изявява външно в растителния свят и в неговата основа минералния свят. Минералният и растителният свят имат много повече работа с нашия извънсветовен живот, отколкото с нашия живот между раждането и смъртта. Естествено онези растения, които виждаме чрез нашите сетива в заобикалящия ни свят, които ни се изявяват тук: *те са действия на онези сили, с които ние сме свързани между смъртта и едно ново раждане*. И животинското царство няма много работа с онова, което сме като човешко същество, а има по-скоро работа с времето непосредствено след смъртта, на което времето е едно

външно полярно противоположно изявление. Така щото можем да кажем: *това, което се намира в човека, с него ние не се запознаваме, когато се запознаваме естественонаучно със заобикалящия човека свят*. И така следователно, онази наука, която съвременното човечество има, която съвременното човечество особено много цени, е такава, че тя е една наука, която не съдържа в себе си нищо в действителност от човешкото същество. Можете да познавате из основи всичко онова, което днес се изследва по методите на естествената наука, но чрез това не ще познаете съвсем нищо върху същността на човека, защото в естествено научното познание не се съдържа същността на човека.

Но от последните четири столетия насам всички наши популярни представи са произлезли от популяризирането на естественонаучния метод. Днес вече самият селянин там навън в селото мисли общо взето естественонаучно, макар и да облича това в неговите собствени думи. Естественонаучното мисли общо взето също самият католицизъм с неговия догматичен материализъм. Естественонаучното мислене владее всъщност всичко. Обаче днес сме стигнали до момента, в който е станало необходимо да изградим социален ред. Една голяма част на днешния цивилизован свят - се стреми днес да изгради един нов социален строй. Социални изисквания живеят днес в цивилизованото човечество. От какво са произлезли те? Те са произлезли от твърде подсъзнателни импулси на човешката природа. С какво искат хората да задоволят тези изисквания? С резултати на естественонаучното мислене И естественонаучните резултати днес хората наричат в най-широки кръгове "*социално мислене*", защото прилагат тези резултати към социалния живот на днешното човечество.

И така стана, че в източна Европа бе изграден един нов държавен социален ред изхождайки от чисто естественонаучното мислене. Мъжете, които д-р Хелфанд, който се нарича Парвус, докара в Русия под ръководството на Лудендорф и Хинденбург, тези мъже са въплътените естественонаучни методи. Можем даже да кажем: *практическото изпробване на това, какво се получава с естественонаучния метод, когато той хваща корени в главите на определени социални революционери, ни показват тези мъже на болшевиизма*. Въплътеният естественонаучен метод домакинствува днес в Русия благодарение на услугите на Хелфанд, защото той заведе пломбирания вагон през Германия, за да отведе мъжете на болшевиизма в Русия под покровителството на Лудендорф и Хинденбург. Не трябва да изпускаме от погледа този въплътен естественонаучен метод, не трябва да го пренебрегваме! Аз обърнах вниманието Ви върху някои факти. Съществуват двама философи, това бяха крайно буржоазно ограничени философи. Единият преподаваше в Университета от

Цюрих и се наричаше *Авенариус*. Това беше един човек, който държеше извънредно много да развива едно буржоазно ограничено мислене.

Другият е *Ернст Мах*, който преподаваше в Прага и във Виена. Аз го слушах самия него да предава лекции във Виенската Академия на Науките. За мене той е винаги нещо като въплъщение на буржоазната ограниченост и честност, този Ернст Мах. Ако запитате днес за "Държавната философия" на болшевизма, не е никаква случайност, а една вътрешна необходимост, че философията на Авенариус и на Мах е държавната философия, защото тези неща са свързани едно с друго: *крайното последствие на естественауничия метод превърнат в метаморфоза за социалното мислене*. Ето защо трябва да вземете сериозно тези неща. Първо естественауничното мислене цъфна като социално цвете на изток. То ще се разцъфти вече и по-нататък, ако работата не бъде хваната в нейния корен в самия естественауничен-материалистичен живот.

Касае се за това, че днес през света минава определена вълна на мисленето и чувствуването. Тази вълна е предизвикана от социално-научното материалистично мислене. Разпространявайки се, тази вълна обхваща днес необходимото социално мислене и се превръща в разрушителна сила на човечеството, в абсолютна разрушителна сила на човечеството. Ръководещите кръгове нямаха силата и властта да влеят в човешкото мислене едно действително носеща духовна вълна. Ето защо в широките маси на пролетариата възникна материалистичната вълна, в социалното мислене на широките маси на пролетариата. И марксизмът, който отново се оживи така гротескно в последните четири до пет години, е социалният цвят и плод на материалистичния естественауничен метод в социалното мислене. Не трябва да изпускаме изпредвид, че това е конфигурацията на настоящия цивилизован свят. Ако не видим това, тогава ние проспиваме най-важните явления и симптоми на този живот. Ние не сме напълно човечи в настоящето време, ако проспим тези явления.

Отделните хора се издигат над общото съждение. Тези отделни хора чувствуват вече днес до определена степен: *ако продължаваме да мислим и чувствуваме така, ние не ще можем да вървим по-нататък*. Ние все повече и повече ще навлезем в хаоса. Ето защо призови за пробуждане като следващите са наистина редки, но те вече съществуват тези призови за пробуждане. Позволете ми да Ви прочета един такъв призив за пробуждане.

В 31/32 Тетрадка на културносоциалистическото седмично списание "Нова земя", което излиза във Виена, бе публикувана една статия под заглавието "Светоглед на криза" от *Карл Поланиш*. В тази статия се казва, че е настъпило едно общо настроение против капиталистическия

стопански строй, същевременно с едно отвърща не от марксисткия социализъм.

"Днес още царува едно освежаване на марксизма и социализма, което предизвиква неприятност и ядосване във всяко модерно мислене. Всяко втурване за интелектуалното подпомагане и благоприятствуване на най-горящите социални проблеми на времето пропада в блатото на този духовен упадък".

"... Избухването на световната война беше повратът за всяко капиталистическо и с това марксистко мислене. Ръководителите на човечеството познаха ясно това и масите го чувствуваха тъпо, че никога така наречените жизнени интереси не владяят света, а го владяят сили от съвършено друго естество и същност. Най-настоящите стопански интереси, към които се стремяха капиталистите и против които социалистите водеха вятърномелничевии борби, се оказа не само нереални и абстрактни стигайки до фрезоологичност, но също и като икономическо суеверие и празни химери. Ясно се показа, че не материалното, а представата за това материално е двигателната сила, колкото и погрешна да е тази представа - следователно представите, а не материалното е това, което ръководи масите. Даже и представата за материалния интерес, която се счита за нещо извънредно конкретно и действително, ще стане исторически действена само тогава, когато тя бъде издигната до висотата на вяра, когато не ще бъдат вече броени жертвите, които и се принасят, а нейната себестойност ще служи за обещетение и оправдание само на всичко, което се упражнява в нейното име. Това време на най-нечувания парадокс вярваше в егоизма. Той не беше вече отричан, не беше боядисван идеалистично; напротив! Човечеството потегли за смъртта в осветеното име на стопанските жизнени интереси, които заобиколи с една светлина на славата, и в името на свещения егоизъм, който сам се издигна до небесата. Материалното се обяви за единствено идеалното нещо и с това материалистичният свят завърши своя път. Нали капиталистите нарекоха това идеализиране на материалното като единствено действително и съществено отечество, а марксистите го нарекоха открито: социализъм!"

"Утилитаристична етика, материалистично схващане на историята, позитивистична теория на познанието, детерминистична философия: всички те не са вече жизнеспособни на новата атмосфера. Обаче марксизмът е изграден върху този стълб. Неговото време е минало".

Така Вие виждате будителния зов на една душа, която все пак вижда отрицателното, водещото в хаоса на нашето време. И сега иде въпросът, един ужасен въпрос на съдбата. Този въпрос е: "какво трябва да дойде

на неговото място? "този въпрос повдига същият човек, който е написал всичко това, което току що Ви прочетох. Той казва по-нататък:

"Отговорът на този въпрос не е решаващ за съдбата на марксизма. За искрени и стремящи се към яснота духове това е едно второстепенно опасение. Макар и слънцето да угасне, хората би трябвало да се оправят по-лесно в тъмнината, отколкото да изпуснат една блуждаеща светлина на слънцето".

"Обаче това, което затъмнява слънцето за нашия род, за нашето поколение, е едно ново, по-светло и по-лъчезарно слънце, което изгрява на хоризонта. Освободени от кошмара на едно еволюционно учение, в чиято мелница карана чрез постоянно тълчене на едно място с крака основахме нашето съществуване, тълчейки без почивка и без отечество, едно лишено от смисъл съществуване, събудени от халюцинацията на едно изопачено схващане на историята, което си въобразяваше да чува в събитията на света на ехото на викащите в борбата, а в неговия зов само ехото на събитията на света, освободени от принудителната представа на един клоунски детерминизъм, която представяше свободата на нашата воля като случайна игра на действащи зад сцената сили, израснали най-после от вярата в едно мъртво количество и родени във вярата в самите нас, ние ще намерим в нас силата и призванието, да превърнем изискванията на социализма за справедливост, за свобода и за любов също в действителност на човечеството".

Да, една копнееща душа, която вижда: ние плуваме към хаоса, която задава също съдбоносния въпрос: какво трябва да дойде на негово място?, и която след това продължава с отговора и ни предлага само старите фрази, които са се превърнали само в празни словестни черупки: справедливост, свобода, любов. Достатъчно дълго са били те проповядвани. В тази фраза не се съдържа конкретният път, по който трябва да тръгне човечеството.

"марксисткия социализъм само затъмнява днес съдбовния въпрос, пред който е поставено човечеството, той обвързва свободните сили на едно конкретно решение, държи мисленето в полумрака на един надживян вече свят на догмите, отказва действието чрез тъмни пророчувания, мрачни авторитети и мистични символи. той изопачава свободния изглед на човечеството".

Правилно: "той изопачава /закрива/ свободния изглед на човечеството" - обаче този изглед не се освобождава чрез фрази! И след това авторът продължава по-нататък:

"Църквата е отживяла своята професия с хиляди години. Марксизмът може да ни над живее, обаче новият дух, който бе роден за човечест-

вот от бедствието на тази световна война, без съмнение ще го надживее".

Но къде е новият дух? Така казва авторът, който, както изглежда, има чувството за нулевост на нашето време, за онова, което води в хаоса. Един наш приятел, който вече дълго време се намира в нашия светоглед, прибавя няколко реда към това, което аз току що Ви прочетох. Това, което Ви прочетох до сега, е написано именно от онзи, който вижда, че трябва да дойде нещо ново, който обаче в крайна сметка остава при стари те фрази. Нашият приятел добавя:

"Тук ние виждаме едно схващане на света, което разбира, че марксизмът, така както той се явява днес в неговата най-последователна, най-логическа форма в болшевиизма, принадлежи към старото мислене. Той е само противоположността на стария капиталистически свят. Той боледува както и този последния по отношение на духовния живот. Макар и да е противник на същия по отношение на икономиката, на стопанския живот, той е едно с него в духовната основа. На негово място и на това на модерния естественонаучен светоглед трябва да дойде един нов светоглед, а именно произлизащият от една "Философия на свободата" антропософски светоглед".

Това несъмнено малко редове, прибавени от един приятел на нашето Движение, обаче за този, който вниква с поглед в движението на днешното човечество, е ясно, че, понеже нещата стоят така, иска да се яви и е необходимо да дойде антропософската Духовна Наука. И докато хората не се съгласят, че болестният процес на нашия съвременен живот може да бъде излекуван само чрез антропософски ориентираното духовно изследване, човечеството не ще може да излезе от хаоса.

Ето защо можем да кажем без да проявяваме нескромност: *ако се намерят само достатъчно много хора, които на въпроса: "какво трябва да дойде на мястото на досегашните стари и остарели схващания?" да дадат отговор както д-р Колиско отговори на този Карл Поланич във Виена, тогава можем да очакваме едно излизане от хаоса, в който е навлязло днешното човечество.* Докато хората вярват, че благото на нашето Движение. Само когато бъде разбрано, че ние имаме работа с един въпрос засягащ целия свят, ще бъде разбран смисълът на това Движение.

Само онзи може да бъде един действителен носител на този светоглед, който не само познае по този начин неговия смисъл, а направи от него един вътрешен импулс на собствената воля. Аз не бих искал да украсявам с много думи онова, което бих искал да Ви кажа в тази сказка. Ние не след дълго време ще се срещнем отново тук, за да водим такива

разговори. Съвсем не е нужно да се сбогуваме, защото този път нашата раздяла не ще бъде за дълго време.

Обаче все пак аз трябва да кажа, че би отговаряло на една дълбока нужда на моето сърце, ако достатъчно мнозина от Вас ще оценят както трябва думите, чрез които исках да обърна вниманието Ви върху едно от най-важните неща в нашето сегашно световно положение.

Ние говорихме, за някои вредни влияния на елементалния свят в това наше сегашно време. Вие знаете, че един стар, истински възглед, който трябва само да бъде добре разгледан, говори за това, че със завършването на буржоазната година, когато приближава времето на Коледа, идват онези дни, през които най-духовното влияние, което може да се получи за хората в сферата на Земята, е най-интензивно. Нека се опитаме може би именно в това време, което в течение на столетия е било така важно и съществено за хората, което обаче в нашето време е само "*време за поднасяне на подаръци*" - нека се постараем в това време, съответно на един стар душевен обичай, да потърсим прибежище при онези стари духовни Същества, които все пак могат да добият влияние върху нашата човешка съдба, когато с цялата сериозност оставим да действа върху нашата душа онова влияние, което се състои в отношение на духовния свят към човешкия свят.

Това е, което исках да Ви кажа днес.

Когато отново ще мога да изнасям сказки тук, това ще Ви бъде съобщено.

СКАЗКА ДЕВЕТА

Дорнах, 12 декември 1919 г.

Тъй като нашето отпътуване се забави с още няколко дни, имам възможност да Ви говоря днес, утре и в други ден. Това ми доставя особена радост, тъй като от Англия са дошли тук няколко от нашите приятели, пред които ще мога по този начин също да говоря преди отпътуването.

Тези приятели ще са видели, че нашата сграда на Гьотеанума е напреднала в нейния строеж в тежките години на войната. Тя не можа обаче да бъде завършена до днешен ден, и едва ли бихме могли също и днес да предскажем със сигурност момента, когато тя ще може да бъде завършена. Обаче онова, което вече съществува днес, ще Ви покаже, от какви духовни основи е израснала тази сграда и как тя е свързана с духовното Движение, което застъпваме тук. Ето защо именно при този случай, когато отново имам възможност да говоря пред един по-голям брой от нашите английски приятели, ще изходя днес в моите разглеждания именно от самата наша сграда. След това, в двата следващи дни към това, което ще може да бъде казано във връзка със строежа, ще бъдат приба-

вени и други неща, за които можем да твърдим, че именно днес е важно да говорим върху тях.

Който разглежда нашата сграда, която днес може да бъде обгърната с поглед поне по нейния замисъл, за него ще бъде очебийна своеобразната връзка на тази сграда с нашето духовно Движение. И той ще получи едно впечатление, може би именно от тази сграда, която е представител на нашето духовно Движение, от какъв род иска да бъде това Движение. Представете си, ако някое, макар и много разпространено сектантско движение би се почувствувало поставен в необходимостта да построи за своите събрания един такъв дом, какво би се случило? Нали, съобразно с нуждите на това общество или обединение би била построена една по-малка или по-голяма сграда в този или онзи архитектурен стил и може би в тази сграда бихте намерили изразено чрез един или друг повече или по-малко символичен знак онова, което ще се върши в тази сграда. Може би бихте намерили тук или там една картина, която би обърнала вниманието върху това, което се възнамерява да бъде учено или иначе изнесено в тази сграда. Вие ще сте забелязали вече, че нищо от това не е било изпълнено в нашата сграда на Гьотеанума. Тази сграда не е била построена само по външен начин за ползуване на Антропософското Движение или на Антропософското Общество, а така както тя стои тук, във всички нейни подробности, тя е родена от това, което иска да представлява в духовно отношение, а също и иначе нашето Движение. Нашето Движение не можеше да се задоволи с това, да построи един дом в този или онзи стил, а в момента, в който можа да стане дума за построяването на един такъв собствен дом, това Движение се почувствува подбудено, да намери един собствен стил от основите на нашата Духовна Наука, един стил, чрез който във всички подробности да бъде изразено онова, което тече като духовна субстанция през това Движение. Тук например би било немислимо за това Движение да бъде установен един какъв да е стил и един какъв да е дом. От това би трябвало предварително да бъде направен изводът, колко далече стои онова, което е замислено с това Движение, от което и да е, макар и много разпространено сектантско или друго подобно движение. Ние имахме нужда не само да построим един дом, а да намерим един архитектурен стил, който да изразява точно същото, което се изразява чрез всяка една дума, чрез всяко изречение на нашата антропософски ориентирана Духовна Наука.

Да, аз имам убеждението, че ако искаме да вникнем достатъчно в това, което може да бъде действително почувствувано във формите на тази сграда - обърнете внимание, аз казвам: *може да бъде почувствувано, а не да бъде умувано - че онзи, който може да почувствува това, ще*

може да прочете от чувствуваните форми на тази сграда онова, което иначе се изказва чрез думите.

Това никак не е нещо повърхностно, то е нещо, което е свързано вътрешно с целия начин, по който е замислено това Движение, иска да бъде нещо различно именно от онези духовни движения, които са възникнали в човечеството постепенно от началото на Петата Следатлантска културна епоха, да речем от средата на 15-то столетие. И на основата на всичко стои убеждението, че днес в това настоящо време е необходимо да бъде поставено в развитието на човечеството нещо различно от това, което е било поставено до сега в това развитие на човечеството от средата на 15-то столетие насам. Най-характерното за всичко онова, което е станало в цивилизованото човечество в последните 3 до 4 столетия, ми се струва да е следното: *външната практика на живота в най-широкия обхват, която се е механизирала до висока степен, образува днес едно царство за себе си.* Тя образува днес едно царство за себе си, за което претендират така да се каже да имат монопола на онези, които си въобразяват че са практики на живота. Наред с тази външна практика на живота, която се е оформила във всички области на така наречения практически живот, имаме множество духовни възгледи, светогледи, философии или наречете ги както щете, които постепенно са станали, но особено в последните две, три столетия, чужди на живота, които така да се каже плуват над истинската практика на живота в това, което дават на човека като чувства, като усещания. И разликата между тези две течения е толкова рязка, че можем да кажем: *с нашето настояще е настъпило времето, в което тези две течения вече абсолютно не се разбират едно друго, или може би по-добре казано, в което те не намират никакви свързващи точки, за да действуват едно върху друго.* Ние произвеждаме в нашите фабрики, поставяме в движение нашите влакове върху релсите и изпращаме нашите кораби през моретата, поставяме в действие нашите телеграфи и телефони, вършим всичко това, като оставяме така да се каже автоматиката на живота да протича сама и се оставяме да бъдем впрегнати самите ние в тази механика на живота. И наред с това проповядваме. Проповядва се всъщност много. Старите църковни вероизповедания проповядват в църквите, политиците проповядват в парламентите, различните стремежи в различните области говорят за изискванията на пролетариата, за изискванията на жените. Много, много се проповядва и съдържанието на това проповядване, то е в смисъла на днешното съзнание на човечеството нещо без съмнение ясно искано. Обаче ако бяхме се запитали: *къде се намира мостът между това, което проповядваме, и това, което външният живот строи в неговата практика, ние бихме могли да кажем: ако бихме искали да отговорим честно и съобразно с*

истината, ние не бихме могли да намерим един правилен отговор изхождайки от настоящето движение на времето.

Аз споменавам следното явление сама затова, защото гореказаното изпъква най-нагледно от това явление на бял свят. Вие знаете, че освен всички други поводи за проповядване за днешното човечество съществуват всякакви тайни дружества. Да вземем от тези тайни дружества, да речем, обикновените франкмасонски ложи, също и онези с най-дълбоките и най-високите степени. В тези ложи намираме един символизъм: *триъгълник, кръг, ъгломер* и други подобни. Намираме даже в тези връзки често употребяваните думи: *Архитектът на всички светове*.

Що е всичко това? Да, ако отидем назад в 9-то, 10-то, 11-то столетие и разгледаме цивилизования свят, в който тези тайни дружества, тези франкмасонски ложи са се разпространили като един крем в цивилизацията, ще открием, че всички инструменти, които днес лежат като символи върху олтарите на франкмасонските ложи, са били използвани, за строеж на къщите и на църквите. Хората са имали ъгломери, кръгове, т. е. пергели, нивелири, отвеси и са ги използвали в практиката в живота. В франкмасонските ложи, позовавайки се на нещата, които са изгубили напълно тяхната връзка с практиката на живота, се изнасят беседи и се казват всевъзможни хубави неща, които без съмнение са много хубави, които обаче са свършено чужди на външния живот, на външната практика на живота. Ние сме стигнали до идеи, стигнали сме до форми на мислите, на които липсва всякаква ударна сила, за да се намесят в живота. Стигнали сме постепенно до там, нашите хора да работят от понеделник до събота и в неделя да служат някоя проповед. Тези две неща нямат нищо общо едни с други. И когато проповядваме, често пъти имаме нужда да използваме нещата, които в по-стари времена са били свързани с външната практика на живота, като символи за красивото, за истината, даже за добродетели. Обаче нещата са чужди на живота. Даже стигнали сме до там да вярваме, че, колкото по-чужди на живота са нашите проповеди, толкова повече се издигат те в духовните светове. Обикновеният непосветен свят, той е нещо малоченно. И днес хората насочват погледите върху всевъзможни изисквания, които възникват от дълбочините на човечеството, но не разбират действително тези изисквания в тяхната същина. За щото каква връзка има често пъти между онези проповеди в гореспоменатите дружества, които се изнасят в повече или по-малко красиви помещения върху това, как човекът е добър, върху това, как обичаме - да речем сега - всички хора, без разлика на каква раса, нация принадлежат и т.н. без разлика даже на цвета на тяхната кожа, каква връзка съществува между тези проповеди и това, което става външно, което вършим с това, че отрязваме купона и оставяме да ни се из-

плащат нашите ренти от банките, които с това се грижат за външната практика на живота, следователно с действително свършено други принципи, за които говорим в нашите стаи като за принципи, за които говорим в нашите стаи като за принципи на добрия човек. Ние основаваме например теософски общества, в които говорим за братство по отношение на всички хора, обаче в това, което говорим, нямаме и най-малката двигателна сила, за да овладеем по някакъв начин онова, което също става чрез нас, когато изрязваме нашите купони. Защото като изрязваме купоните, ние поставяме в движение множество народностопански неща. Нашият живот се разпада напълно на тези две отделни едно от друго течения.

Така може да се случи - аз Ви разказвам не един класически пример, а един пример от живота - може да се случи, даже се случи, че една дама ме посети и ми каза: *да, идва някой и иска за подпомагане на хора, които пият алкохол*. Но като теософка аз не мога да сторя това! Така каза тази дама. Аз можах само да отговоря: *виждате ли, вие сте рентниерка, знаете ли обаче колко много пивоварници се създават и поддържат с вашето имущество?* Касае се за това, което става, е не за това, че от една страна проповядваме за донасящото наслаждение на нашата душа, а от друга страна застава в живота така, както изисква рутината на живота, която е възникнала през последните 3 до 4 столетия. Днес малко хора са склонни да вникнат в този основен проблем на настоящето. От къде иде това? То иде от там, че действително в живота е настъпил този дуализъм - и той се е засилил най-много през последните 3 до 4 столетия - този дуализъм между външния живот и между нашите така наречени духовни стремежи. Болшинството хора, когато говорят днес за духа, говорят за нещо напълно абстрактно, чуждо на света, а не за нещо, което може да се намеси във всекидневния живот.

Въпросът, проблемът, върху който се обръща внимание с това, трябва да бъде уловен в неговия корен. Ако тук на този хълм бяхме действували в смисъла на тези стремежи на последните 3 до 4 столетия, тогава бихме се обърнали може би към един кой да е архитект, към един прочут архитект и бихме му възложили да построи тук една хубава сграда, която без съмнение би могла да бъде много красива и отговаряща на някой стил. За нещо подобно не можеше никога да става дума. Защото тогава бихме влезли в тази сграда, бихме били заобиколени от всевъзможни красиви неща отговарящи на този или онзи стил и бихме говорили вътре за нещата, които биха били приспособени към тази сграда, приблизително така, как то всички хубави речи, които се държат днес, са приспособени към външната практика на живота, която хората изпълняват. Това не можеше да бъде така, защото ние не разбирахме Духовната Наука така,

която иска да се ориентира антропософски. Ние от самото начало разбрахме по друг начин тази Духовна Наука. Ние я разбрахме така, че не бе издигнато старото погрешно противоречие между дух и материя, при което след това за духа се говори в абстрактност и този дух няма никаква възможност да се потопи в същността и тъкането на материята. Кога се говори правилно за духа, кога се говори истински за духа? *Само тогава се говори истински за духа, само тогава се говори правилно за духа, когато духът се разбира като творец но онова, което е материално. Лошо се говори за духа, макар и това лошо говорене за духа днес често пъти се счита за най-красивото, когато за духа се говори като за нещо намиращо се някъде във въздушните кули, когато се говори по такъв начин, че този дух никак не би трябвало да бъде докоснат от материалното. Не, за духа трябва да се говори така, че да се разбира, духът е този, който има силата да се потопи непосредствено в материята. И когато се говори за Духовната наука, тя не трябва да бъде разбрана само така, че се издига просто над природата, а същевременно така, че тя е едновременно пълноценна природна наука, естествена наука.* Когато се говори за духа, трябва да се разбира духът, с който човекът може да се свърже така, че този дух може да се втъче посредством човека също в социалния живот. Един дух, за който се говори само в слова като за този, на когото искаме да се харесаме чрез поръчителството и чрез братската любов, и който се пази да се потопи в непосредствения живот, такъв дух не е истинският Дух. Такъв дух е една човешка абстракция и издигането до него не е издигане до истинския Дух, а е именно *последното излияние на материализма.*

Ето защо ние трябваше да построим една сграда, която във всички нейни подробности е замислена, виждана от онова, което живее също и иначе в нашата антропософски ориентирана Духовна Наука. И с това е свързан също фактът, че в това тежко време се роди третирането на един социален въпрос от тази Духовна Наука, която не иска да остане във висините на въздушните кули, а която от началото на нейното действие искаше да бъде един въпрос на живота, която искаше да бъде именно противоположното на всяко сектантство, на всякакъв вид сектантство, която искаше да протича онова, което се крие във великите изисквания на времето и която искаше да служи на тези изисквания на времето. Без съмнение, не всичко в тази сграда е направено сполучливо. Но днес не се касае наистина също за това, всичко да бъде сполучливо направено, а се касаеше за това, че в определени неща да бъде поставено едно начало, едно необходимо начало. И струва ми се, че това необходимо начало е поставено поне за нашата сграда. Така, когато тази сграда ще бъде някога завършена, ние не ще изпълняваме онова, което ще имаме да изпъл-

няваме, в нещо, което ни заобикаля като чужди стени, а както ореховата черупка принадлежи към ореховия плод и е приспособена в нейната форма напълно към този орехов плод, така всяка отделна линия, всяка отделна форма и цвят на тази сграда ще бъдат приспособени към онова, което тече през нашето духовно Течение. Би било необходимо поне определен брой хора в нашето време да разберат това, което искаме, защото важното е именно това което искаме с нашата сграда.

Искам отново да се върна към някои характерни неща, които са възникнали в последните 3 до 4-ри столетия в развитието на цивилизованото човечество. В това развитие на цивилизованото човечество имаме явления, които ни изразяват много характерно дълбоките основи на онова, което понастоящем стига до абсурдност в живота на човечеството. Защото това е едно стигане до абсурдност. Положението е именно такова, че днес голяма част от човешките души всъщност спят, действително спят. Ако се намираме някъде, където определени неща, които днес, бих могъл да кажа, стават като действителни насрещни образи, като копия на целия цивилизован живот, ако се намираме някъде, където тези насрещни образи не застават пряко пред очите на някого, но стават все пак в много области на днешния цивилизован свят и са симптоматични, пълни със значение за онова, което трябва да обхване все по-широки и по-широки кръгове около себе си, тогава намираме: *да, с техните души хората се намират във, във от важните събития на времето.* Хората живеят във всекидневието, без да държат ясно пред погледа си, какво всъщност става в настоящето, докато не са засегнати те самите от тези събития по непосредствен начин. Обаче без съмнение, същинските импулси на тези събития се намират в дълбините на по съзнателния и несъзнателния душевен живот на хората.

На основата на дуализма, който ви приведох, днес се намира един друг дуализъм: *дуализмът, който се изразява например - искам да приведа един характерен пример - чрез милтоновия "Изгубен рай"*. Обаче това е само един външен симптом за нещо, през цялото модерно воление. В повното съзнание на човечеството имаме чувството на една противоположност между небето и ада, други го наричат дух и материя. Съществуват всъщност само степенни разлики между небето и ада на селянина навън в селото и между материята и духа на така наречените просветени философи на нашите дни. Същинските импулси на мисленето, които стоят на основата, са именно същите. Истинската противоположност е между Бога и Дявола, между рая и ада. Хората са сигурни в това: *раят е доброто, и нещо ужасно е, че хората са излезли от рая; раят е нещо изгубено, той трябва да бъде потърсен отново, а дяволът е ужасният неприятел, противник, който се противопоставя на всички онези*

същества, които хората свързват с рая. Хора, които нямат никакво предчувствие за това, как противоположностите царуват в най-външните подлистници на нашите социални противоречия и изисквания, не могат даже да си представят, какво значение се крие в този дуализъм между небето и ада или между изгубения рай на Земята. Днес човек трябва да изкаже истински парадоксални неща, когато иска да каже истината, той едва ли може днес да каже истината върху някои неща, без тази истина да изглежда като една побърканост за нашите съвременници. Но както в смисъла на апостол Павла истината на хората може да бъде едно безумие пред Бога, така и мъдростта на днешните хора, или безумието на днешните хора, би могла да бъде побърканост за възгледа на бъдещите хора. Хората са изпаднали сънуващо в една такава противоположност между Земята и рая, те свързват рая с това, към което трябва да се стремят като към човешко-божественото, и не знаят, че стремежът към този рай е също така лош за човека, когато той го иска направо, както би бил стремежът към противоположното. Защото когато хората си представят строежа на света така, както той се намира като представа на основата на *"Изгубения Рай"* на Милтон, тогава те прекръстват едно вредно на човечеството същество, когато се стремят едностранно към доброто Божествено Същество, и му поставят срещу него една противоположност, която не е никаква противоположност: *противоположността на дявола, противоположността на онова, което в човешката природа е стремящо то се против доброто.*

Протестът против този възглед трябва да бъде вложен в онази група, която ще бъде поставена в източната част на нашата сграда, една изваяна от дърво група имаща девет метра височина, в която на мястото, или чрез която на мястото на луциферическата противоположност между Бога и Дявола е поставено онова, което трябва да стои на основата на съзнанието на бъдещето човечество: *троичността на луциферическото, на отговарящото на Христос и на ариманическото.*

Новата цивилизация има толкова малко съзнание за тайната, която лежи на основата на гореказаното, че можем да кажем следното. Поради определени причини, за които може би ще говоря също още и тук, ние нарекохме тази сграда "Гьотеанум", като строейки в смисъла на схващането на Гьоте върху изкуството и познанието. Обаче същевременно трябва да кажем тук: *в противоположността, която Гьоте е вложил в своя "Фауст" между добрите същества и Мефистофел, се крие същата грешка, както в "Изгубения Рай" на Милтон: от едната страна добрите същества, от другата страна злото същество, Мефистофел.* В този Мефистофел Гьоте е смесил едно в друго луциферическото от едната страна, ариманическото от другата страна, така че в Гьотевата фигура на Мефи-

стофел за този, който разбира нещата, са смесени една в друга две духовни индивидуалности, смесени са неорганически. Човекът трябва да познае, как неговото истинско същество може да бъде изразено само чрез образа на равновесието: *как от едната страна човекът е изкусен, съблазнен така да се каже да иска да излезе вън над своята глава, над своя ум, иска да излезе навън и навлезе във фантастично-мечтателското, в погрешно мистичното, във всичко онова, което е фантастично.* Това е едната сила, едното същество. Другото същество е това, което тегли така да се каже човека надолу в материалистичното, в прозаичното, в сухото, и т.н. Ние разбираме човека само тогава, когато го схващаме по неговото същество, по неговата същност като стремящ се към равновесието между, да речем, намиращото се на едната страна на везната ариманическо естество, а на другата страна на везната луциферическото естество. *Човекът трябва постоянно, непрестанно да се стреми към положението на равновесие между тези две сили, между тези две същества, между онова, което иска да го изкара над самия него, и онова, което би искало да го увлече надолу под самия него.* Новата духовна цивилизация е поставила погрешно фантастично-мечтателското на Луцифер на мястото на Божественото. Така щото в това, което е описано като рай, стои фактически описанието на луциферическото и хората правят ужасна грешка, да сме свят Божественото с луциферическото, защото не знаят, че важното е да се държи равновесието между две сили, между две същества, които искат да увлекат човека на едната или на другата страна.

Този факт трябваше да бъде разкрит. Ако човекът трябва да се стреми към онова, което наричаме Христов Принцип, под което име днес често пъти се разбират странни неща, той трябва да бъде наясно, че това може да бъде само един стремеж към положението на равновесие между Луциферическото и Ариманическото и че именно 3-те до 4-ри последни столетия са заличили толкова много познанието на действителното човешко същество, щото хората малко знаят за равновесието и са прекръстили Луциферическото с името Божествено, както това е направил Милтон в своя "Изгубен Рай", и са създали една противоположност от ариманическото, който не е вече никакъв Ариман, а е станал модерният дявол или модерната материя или нещо подобно. Този дуализъм, който в действителност е един дуализъм между Луцифер и Ариман, този дуализъм безчинствува в съзнанието на модерното човечество като противоположност между Бога и дявола. И "Изгубеният Рай" би трябвало всъщност да бъде схващан като едно описание на изгубеното луциферическо царство, той е бил само прекръстен.

Така силно трябва вникнем днес в духа на новата цивилизация, защото е нужно човечеството да добие яснота върху това, както е тръгнало по една наклонена плоскост - това е една истинска необходимост, обаче необходимостите съществуват също затова, те да бъдат разбрани - и, както казах, може да се насочи отново нагоре само чрез едно коренно излечение. Днес хората често пъти разбират под едно описание на духовния свят едно описание на това, което е свръхсетивно, кое то обаче не живее тук на Земята. С един духовен възглед те искат да избягат от това, което ни заобикаля тук на нашата Земя. Те не знаят, че избягвайки в едно абстрактно духовно царство, намират именно не Духа, а луциферическата област. И много от това, което днес се нарича мистика, *което днес се нарича теософия, е едно търсене на луциферическата област.* Защото само знанието за някакъв дух, това не може да стои на основата на днешния духовен стремеж на хората, защото необходимо е този днешен, този настоящ стремеж към духа да познае връзката между духовните светове и света, в който се раждаме, за да живеем в него между раждането и смъртта.

Този въпрос трябва да ни засегне преди всичко именно тогава, когато насочваме поглед към духовните светове: *защо слизаме от духовните светове и се раждаме във физическия свят? ние се раждаме в този физически свят - утре и в друг ден аз ще изложа по-точно това, което днес скицирам - ние се раждаме в този физически свят затова, защото тук на тази земя съществуват неща, които трябва да изпитаме, които трябва да изживеем, които не могат да бъдат изживени в духовните светове, а за да изживеем тези неща, трябва да слезем в този физически свят и трябва да се пренесем от този физически свят резултатите на това изживява не горе в духовните светове.* Обаче за да постигнем това, ние трябва да се потопим също в този физически свят, трябва именно *да се потопим с нашия дух познавателно в този физически свят. Ние трябва да се потопим в този физически свят заради духовния свят.*

За да изразим радикално това, което искам да кажа, да вземем един нормален човек на настоящето, който се храни порядъчно, спи полагащите се му часове, закусва, яде на обед и вечер и т.н., и който има също духовни интереси, даже високи духовни интереси, който, да речем, е член на едно теософско общество, защото има духовни интереси, прави там всичко възможно, за да знае, какво става в духовните светове. Да вземем един такъв човек, който има така да се каже в малкия си пръст всичко онова, което е написано в тази или онази теософска литература, който обаче иначе живее според обикновените правила на живота. Да вземем един такъв човек. Какво значи цялото негово знание, което той е усвоил

с неговите висши духовни интереси? То означава нещо, което тук на Земята може да му достави някоя вътрешна душевна наслада, една истинска луциферическа наслада, макар и това да е една рафинирана, изтънчена душевна наслада. Този човек не ще пренесе нищо от всичко това през вратата та смъртта, абсолютно нищо. Защото между такива хора - и те се срещат много често - може да има такива, които, въпреки че имат в малкия си пръст това, що е едно астрално тяло, що е етерно тяло, що е Карма, прераждане, те нямат никакво предчувствие за това, което се говори, което се преследва например днес в събранията на пролетарските хора. Това не ги интересува, интересува ги само, как изглежда етерното тяло, как изглежда астралното тяло, тях не ги интересува, какви пътища изминава капиталът, като от началото на 19-то столетие е станал всъщност властващата сила. Знание то за астралното тяло, за етерното тяло, всичко това не ползува нищо, когато хората умрат. Именно това трябва да кажем от едно действително познание на духовния свят. То има стойност само тогава, когато това духовно познание се превърне в инструмент, за да се потопим в материалния живот онова, което не може да бъде прието в самите духовни светове, обаче което трябва да бъде пренесено там.

Днес имаме една естествена наука, която се предава в нашите университети в различните области. Експериментира се, правят се изследвания и т.н. Така се ражда естествената наука. С тази естествена наука ние храним нашата техника, с тази естествена наука днес лекуваме вече също хората, вършим всичко възможно. Но питам Ви, запознали ли сте се вече със съдържанието на обикновените неделни следобедни проповеди, в които се говори например за царството Христово и т.н.? Какво отношение има между естествената наука и това, което се говори там? Най-често никакво. Двете неща вървят отделно едно от друго. Едни вярват, че имат истинската сила да говорят върху Бога, Святия Дух и всичко възможно. Макар да казват, че чувствуват нещата, те говорят в абстрактни форми, в абстрактни възгледи върху всичко това. Другите говорят за една лишена от дух природа. Не се хвърля никакъв мост! След това в поново време имаме получени всякакви теософски възгледи, получили сме всякакви мистични възгледи. Да, тези мистични възгледи говорят върху всевъзможни чужди на живота неща, но не говорят за човешкия живот, защото нямат силата да се потопят в човешкия живот. Бих искал да запитам, дали се говори в истинския смисъл за един Творец на света, когато се измислят такъв, че той е винаги един много интересен, красив Дух, но никога не би стигнал до сътворението на света? Духовните същества, за които днес често пъти се говори, не биха могли никога да стигнат до сътворението на света, защото мислите, които развиваме

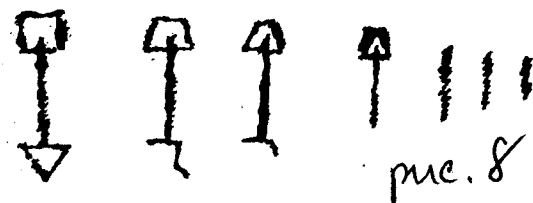
върху тези същества, не са в състояние да влязат в действие в онова, което е наше знание върху природата или наше знание върху социалния живот на хората.

Бих искал, без да проявявам нескромност, да обясня с един пример, какво искам да кажа. В една от моите последни книги - "Загадки на душата" - аз обърнах вниманието върху това, и съм го изказвал често пъти в моите сказки, каква безсмислица се преподава в днешната физиология, следователно също в естествената наука: *безсмислицата, че в човека съществуват два вида нерви: двигателни нерви, които лежат на основата на волята, и сетивни нерви, които лежат на основата на възприятията, на усещанията.* Но откакто съществува телеграфията, хората са използвали образа на тази телеграфия. Следователно: *от окоото нервът отива до централния орган, след това от централния орган той отново отива до някой орган.* Ние виждаме да се движи тук нещо като един член, като един орган, от този орган изхожда телеграфната жица, от окоото да речем, до централния орган, това поставя в действие двигателния нерв и тогава бива изпълнено движението.

Тази безсмислица позволява естествената наука да бъде преподавана, учена. Трябва да я оставим да я учи, защото хората говорят в един абстрактен духовен възглед за всичко възможно, но не развиват такива мисли, които могат да действуват положително в движението на природата. Те нямат силата в това, което са духовните възгледи, за да развият едно знание върху самата природа. *Всъщност не съществува разликата между двигателните и сетивните нерви, а онова, което се нарича двигателни нерви, са също сетивни нерви и съществуват за това, за да възприемаме самите наши органи, когато трябва да бъдат извършени движения.* Класически пример на *Табеса* /заболяване на гръбначния мозък/доказва именно противоположното, на това, което днешните учени искат да докажат. Аз не искам да се впускам по-нашироко върху този въпрос, тъй като между Вас няма съответни предварителни физиологични познания. Обаче бих говорил на драго сърце в кръга на хора предварително запознати с физиологичните и биологичните въпроси. Тук искам обаче само да обърна вниманието върху това, че от една страна имаме една естествена наука, от друга страна едно говорене и проповядване за духовните светове, което не прониква в някои действителни светове, които стоят пред нас в природата. Но именно от това се нуждаем ние. Ние се нуждаем от едно познание на духа, което е толкова силно, че същевременно може да бъде естествена наука. Това познание ще постигнем само тогава, когато вземем под внимание волята, върху която исках да обърна вниманието Ви днес. Ако бихме искали да основем едно сектантско движение, което да има също само някаква догматика върху

Божественото и духовното и се нуждае от една сграда, тогава бихме построили някаква сграда, съответно бихме наредили да бъде построена. Но тъй като не искаме това, а иска ме и в това външно действие да покажем това, че се потопяваме и искаме да се потопим в живота, ние трябваше да строим и тази сграда напълно от волята на самата Духовна Наука. И от подробностите на тази сграда ще се види някога, че фактически важни принципи, които днес под влиянието на споменатите два дуализма са поставени в най-погрешна светлина, могат да бъдат поставени на тяхната здрава основа. Бих искал да обърна днес вниманието Ви още само върху едно нещо.

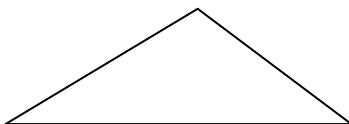
Разгледайте подредените седем колони, които стоят от всяка страна на нашата главна сграда. Върху тях имате капители, а под тях цокли. Те не са еднакви, а всеки следващ се развива от предшестващия. Така че получавате един изглед на втория капител, ако се пренесете живо в първи и в неговите форми, като направите да оживее във Вас мисълта на метаморфозата като нещо органично и сега действително имате една мисъл, една жива мисъл, че тази мисъл не е абстрактна, че тя следва растежа. Тогава можете да видите втория капител развит от първия, третия от втория, четвъртия от третия и т. н. до седмия. Така ние се постаряхме да развием в жива метаморфоза едни капители, един архитрав и т.н. от другия, да копираме онова творчество, което живее като духовно творчество в самата природа, когато природата прави една форма да произлезе от другата. Аз имам чувството, че нито един капител не би могъл да бъде различен от това, което той е сега. При това обаче се установи нещо твърде забележително. Когато днес хората говорят за еволюция, те често пъти казват: *развитие, развитие, еволюция, първо несъвършеното, след това по-нататък нещо по-съвършено, по-диференцирано и т.н., и винаги по-съвършените неща стават по-сложни*. Това не можа да се получи, когато аз направих седемте капители да произлязат един от други според метаморфозата /Виж рис. № 8/, а когато стигнах до четвъртия капител, този четвърти капител, когато исках да премина към петия, кой-

то трябваше да бъде по-съвършен от четвъртия, се получи за мене като най-сложният. Това значи, тъй като аз не исках да проследявам нещата

както *Хекел* или *Дарвин* само чрез абстрактни мисли, а трябваше да създам формите така, как една форма произлиза от другата според жизнените сили, от самите тези жизнени сили - бях принуден да създам петата форма по-художествена в нейните повърхности отколкото четвъртата, обаче не по-сложна, а цялата форма стана по-проста. И шестата стана отново по-проста, седмата още по-проста. И така за мене бе установено, че еволюцията не е едно преминаване към все по-диференцирани и по-диференцирани форми, а еволюцията е едно изкачване до една по-висока точка, след това обаче тя преминава към все прости и по-прости форми.

ЕВОЛЮЦИЯ

Това се получи просто от самата работа. И аз можах да видя, как този получаващ в художествената работа принцип на еволюцията е същият както принципът на еволюцията в природата.

Защото разгледайте човешкото око. То е без съмнение по-съвършено отколкото очите на някои животни. Обаче очите на някои животни са по-сложни от окото на човека. Те притежават например включени вътре в тях определени изпълнени с кръв органи, мечовидния израстък, ветрилото, които при човека не съществуват, били са така да се каже заличени. Човешкото око е отново по-опростено в сравнение с формите на някои животински очи. Ако проследим развитието на окото, ще открием: *то е отначало първобитно, просто, след това става все по-сложно и по-сложно, после обаче отново се опростява, и най-съвършеното не е най-сложното, а отново нещо по-просто от това, което се намира в средата.*

Ето защо бяхме принудени да постъпим по същия начин, когато създавахме художествено това, което означаваше създаването на една вътрешна необходимост. Тук не бе проявен стремеж да се прави изследване върху нещо, а проявен бе стремежът да се свържем със самите жизнени сили. И в нашата сграда бе проявен стремежът формите да бъдат създадени така, че в тези форми да се съдържа т същите сили, които стоят на основата на природата като дух на тази природа. Търсен бе един дух, който сега е действително творещ, който живее в произведенията на света, който не само проповядва. Това е същественото. Тази е също причината, поради която бяха отхвърлени някои неща предлагани от някои, които искаха да изградят нашия дом със всевъзможни символи и тем подобни. В нашата сграда няма нито един символ, а всичко са форми, кои то са копирани от творчеството на Духа в самата природа.

С това обаче е поставено началото на една воля, което трябва да намери продължение. И желателно би било, да бъде разбрана именно тази гледна точка на нещата, да бъде разбрано, как фактически трябва да бъдат потърсени първичните извори на човешкото намерение, на човешкото творчество, които са необходими във всички области за новото човечество. Днес ние живеем сред изисквания, обаче всички те са отделни изисквания, тези изисквания изникват от различните кръгове на живота. Обаче ние се нуждаем също от едно обхващане като цялост на тези изисквания. То не може да дойде от нещо, което витае само в околността на външното видимо съществуване, защото на основата на всичко стои нещо невидимо и това невидимо трябва да бъде обхванато днес. Бих могъл да кажа: *трябва да се вслушваме твърде много в нещата, които стават днес, и тогава ще открием, че никак не е една такава абсурдна мисъл, че старото се разрушава*. Обаче тогава трябва да съществува нещо, което трябва да дойде на неговото място. Но за да се сприятелим с тази мисъл, ние се нуждаем от определена смелост, която не се добива във външния живот, а която трябва да бъде добита най-вътрешно.

Аз не бих искал да дефинирам тази смелост, бих искал да я охарактеризирам. Днешните спящи души ще бъдат без съмнение очаровани, когато тук или там се яви някой и може да рисува така, както е рисувал *Рафаел* или както е рисувал *Леонардо да Винчи*. Това е разбираемо. Но ние трябва да имаме смелостта да кажем, че само онзи има правото да се възхищава на Рафаел и на Леонардо, който знае, че днес не трябва да се твори и не може да се твори така, както са творили Рафаел и Леонардо. В заключение, за да онагледим това, можем да кажем нещо твърде еснафско: *днес само онзи има правото да признава значението на питагоровата теорема, който не вярва, че питагоровата теорема трябва да бъде открита днес едвам*. Всяко нещо си има своето време, и нещата трябва да бъдат разбрани от конкретното време.

Днес ние се нуждаем от нещо повече отколкото някои хора биха искали да въведат, макар и да се присъединяват към някое духовно движение: *ние се нуждаем днес от познанието, че трябва да застанем пред едно възобновление на съществуването на човешкото развитие*. Евтино е да се каже: *нашето време е време на един преход*. Всяко време е време на един преход, важното е да знаем, какво предхожда. Следователно аз не искам да кажа тази тривиалност, че нашето време е време на един преход, но бих искал да кажа другото: *постоянно се говори, че природата и животът не правят скокове*. Някой се представя за много мъдър, когато казва това: *последователно развитие, никъде скокове!* Но, природата постоянно прави скокове. Тя образува постоянно зеления лист на растението, превръща го след това във венечен лист, в обограния цветен лист,

в тичинка, в близалце. Природата постоянно прави скокове, като създава една отделна форма; *по-великият живот постоянно прави преломи*. Ние виждаме в човешкия живот, как със смяната на зъбите се установяват съвършено нови отношения, как с половата възраст се установяват съвършено нови отношения. И ако наблюдателната дарба на съвременните хора не беше така груба, тогава към 20-та година те биха доловили една трета епоха в човешкия живот и т.н. и т.н.

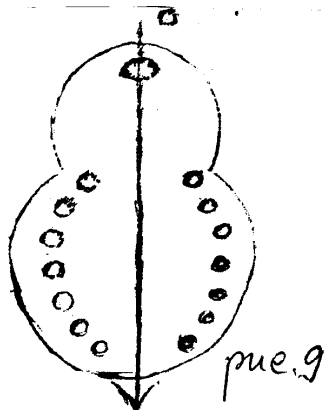
Но също самата история е един организъм, и такива скокове стават. Но хората минават покрай тях, без да ги забележат. Хората нямат днес никакво съзнание затова, колко пълен със значение скок е станал на поврата на 14-то и 15-то столетие, или всъщност в средата на 15-то столетие. Обаче това, което е започнало тогава, то иска да бъде изпълнено в средата на нашето столетие. И не е никакво мъдруване, а нещо, което може да застане наред с всички точни истини, когато се говори за това, че събитията, които движат така човечеството, и които са стигнали до тяхната върхна точка в последно време, се стремят към нещо, което можем действително да открием като подготвящо се и като силно връзващо се в еволюцията на човечеството за средата на това столетие. В такива неща трябва да вникне онзи, който иска да постави идеали за развитието на човечеството не от някаква прищявка, а който от творящите сили на света иска да намери Духовна Наука, която след това може да се влее също в живота.

СКАЗКА ДЕСЕТА

Дорнах, 13 декември 1919 г.

Вчера Ви говорих за отношенията на антропософски ориентираната Духовна Наука с формите на нашата сграда. Исках да обърна вниманието особено върху това, че отношенията на тази сграда към нашата Духовна Наука не са външни, а, така да се каже, духът, който царува в нашата Духовна Наука, се е влял в тези форми. И особена стойност трябва да се отдаде на това, че, така да се каже, може да се твърди, едно действително, доловено с чувствата разбиране на тези форми означава едно протичане на външния смисъл, който съществува в нашето Движение. Днес бих искал да се спра още на някои неща свързани с нашата сграда, за да мога после утре или в други ден да Ви изложа във връзка с това някои важни неща от Антропософията.

Вие ще видите, когато разглеждате сградата, че нейният план са два пресичащи се един друг кръга, един по-малък и един по-голям кръг, така че бих могъл да нарисувам схематично хоризонталната проекция на този план както следва: /Виж рис. № 9/.

Цялата сграда е ориентирана от изток на запад. Вие ще сте видели сега, че тази линия с направлението на изток-запад е единствената ос на симетрията, че следователно всичко е ориентирано симетрично към тази ос. Иначе нямаме работа с едно просто повторение, с едно механическо повторение на формите, както това се среща обикновено в архитектурата, нямаме например работа с еднакви капители и други подобни, а, както вече вчера обясних, имаме работа с една еволюция на формите, с едно произлизане на по-късните форми от по-предните.

Затваряйки външния обхват намирате седем колони отляво и седем колони отляво И аз още вчера споменах, че тези седем колони имат капители и цокли и над тях съответните архитрави, които развиват своите форми в една напредваща еволюция.

Ако почувствувате този план, тогава ще имате в тези два пресичащи се кръга нещо, което посочва развитието на човечеството - обаче трябва да бъде схванато това с чувствата. Аз още вчера казах, че приблизително в средата на 15-то столетие трябва да бъде отбелязан един пълен със значение прелом в развитието на човечеството. Онова, което се нарича обикновено и външно "история", е само една условна басня, защото тя записва външните факти така, че при това бива предизвикана илюзията, като че вече в 8-то, 9-то столетие положението с човека е било такова, каквото е било в 18-то, 19-то столетие. Даже някои по-нови историци, като например Лампрехт, са стигнали до там да разберат, че фактически душевното устройство и душевно то настроение на хората са били съвършено различни преди и след посочения период, че е лишено от смисъл да се мисли, какво те са били като днешните. И в настоящето ние се намираме в едно развитие, кое то можем да разберем само ако осъзнаем, че се развиваме към бъдещето с особени душевни сили и че онези ду-

шевни сили, които са претърпели своето развитие до 15-то столетие, наистина и днес още се проявяват в човешките души - те вече замират - но те принадлежат вече към това, което загива, към това, което е осъдено да отпадат от еволюцията на човечеството. Върху този важен прелом в развитието на човечеството трябва да развием едно съзнание, ако въобще искаме да бъдем способни да говорим върху работите на човечеството в настоящето и в близкото бъдеще.

Такива неща се изразяват особено там, където хората искат да обърнат пълнозначително вниманието върху онова, което чувствуват, което усещат. Нужно е само да си спомним за едно нещо в развитието на архитектурата, което вече сме изнасяли тук, върху което обаче искам да обърна вниманието днес, за да покажа с един пример, как напредва развитието на човечеството.

Разгледайте формите на един гръцки храм. Как можем да разберем формите на един гръцки храм? Можем да ги разберем само тогава, когато сме наясно върху факта, че цялата архитектурна мисъл на този гръцки храм е насочена към това, храмът да бъде едно обиталище, едно жилище на бога или богинята, на които той и посветен и чиято статуя е посветена вътре в храма. Всички форми на гръцкия храм биха били една невъзможност, една глупост, ако не бихме схващали този храм като обиталище на бога или на богинята, кои то би трябвало да стоят вътре.

Ако преминем по-нататък от формите на гръцкия храм към следващите, също така знаменателни форми на архитектурата, стигаме до готическия храм. Който влиза в един готически храм и има чувството, че с готическия храм има пред себе си нещо завършено, цяло, той не разбира формите на готическата сграда, той ги разбира също така малко, колкото разбира формите на гръцкия храм онзи, който може да гледа този храм също така, че в него не се намира никакъв образ на един бог. Един гръцки храм без образа на определен бог - достатъчно е само да си го представим вътре, но за да го разберем по неговата форма, трябва да си представим този образ вътре - един гръцки храм без образа на определен бог вътре в него е нещо невъзможно за чувстващото разбиране. Един готически храм, който е празен, е също една невъзможност за човека, който действително чувствава нещо подобно. Готическият храм е завършен само тогава, когато молещите се хора се намират вътре в него, когато е изпълнен с хора, и всъщност само тогава, когато е изпълнен с хора и се говори на хората, така че духът на словото царува над събралите се в него хора, над сърцата на тези хора. Тогава готическият храм е завършен. Но общността принадлежи към него, иначе неговите форми не са разбираеми.

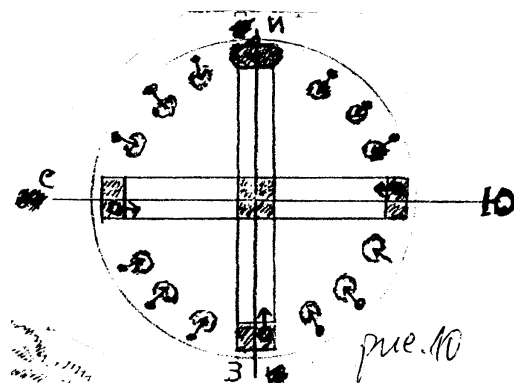
Следователно, каква еволюция имаме всъщност пред нас от гръцкия храм до готическия храм? Другото са общо взето междинни форми, каквото и да може да каже, по грешно, историческото тълкуване. Следователно, каква еволюция имаме тук пред нас? Когато насочим поглед върху гръцката култура, този цвят на Четвъртата Следатлантска епоха, ние трябва да кажем: *в гръцкото съзнание още живееше нещо от пребиваването на божествено-духовни същества между хората, само че хората бяха подбуждани да строят жилища на своите богове, които можеха да си представят само образи.* Гръцкият храм беше обиталище на бога или богинята, за които тогавашните хора имаха съзнанието: *боговете ходят между хората.* Без това съзнание за присъствието на божествено-духовни Същества е немислимо поставянето на гръцкия храм в гръцката култура.

Да преминем сега по-нататък от цвета на гръцката култура към края на тази култура, към края на Четвъртата Следатлантска културна епоха, следователно към времената на 8-то, 9-то, 10-то следхристиянско столетие. Ние стигаме тогава до формите на готическата архитектура, на готическия дом, който изисква молещите се хора да се намират вътре в него. Всичко отговаря на чувствения живот на хората от онова време. През това време хората бяха вече естествено различни в тяхното душевно настроение в сравнение с тази от цъфтящата гръцка мисъл. Сега не съществуваше вече съзнание за непосредственото присъствие на божествено-духовните Същества, божествено-духовните Същества са пренесени някъде като царство отпаднало от божествено-духовните Същества. Материалното се счита като нещо, което трябва да бъде отбягвано, от което трябва да се отвръща погледът, който напротив трябва да бъде насочен към духовните Същества. И отделният човек търси да се свърже с другите от общността - търсейки така да се каже груповия дух на човечеството - за да намери заедно с другите царуването на духовното, което с това приема също характера на нещо абстрактно. Ето защо формите на готиката правят впечатлението на нещо абстрактно-математическо в сравнение с действащите повече динамично форми на гръцката архитектура, която има нещо от жилищно то обхващане на бога или на богинята. В готическите форми всичко се стреми нагоре, всичко сочи към това, че трябва да бъде търсено в духовните далечини онова, за което жадува душата. За гръка беше налице един бог или богиня. Той един вид чуваше със своето духовно ухо техния шепот. Във времето на готиката копнеещата душа можеше да предчувствува божественото само във форми, които се стремяха нагоре.

Така по отношение на душевното настроение човечеството беше станало така да се каже копнеещо, строеше върху копнежи, строеше на основата

на търсенето, вярваше, че в това търсене може да бъде по-щастливо чрез включването на общността, но беше винаги убедено, че онова, което трябва да бъде признато като Божествено-духовно, не е нещо, което царува непосредствено между хората, а което се крие в пълни с тайнственост основи. Когато сега хората искаха да изразят онова, към което се стремяха с копнеж, което търсеха с копнеж, те можеха да го изразят само така, като го свързват по някакъв начин с нещо пълно с тайнствено ст. Епохалният израз за цялото това душевно настроение на хората е храмът или катедралата, бихме могли да кажем, която в нейната същинска, типична форма е готическата катедрала. Обаче когато отново това, към което хората се стремяха с копнеж като към най-висшето и пълно с тайнственост, биваше обгърнато с духовен поглед, именно във времето, когато искаха да се издигнат от земното в свръхземното, те трябваше да преминат от чисто готическия стил към нещо друго, което, бихме могли да кажем, сега не съединяваше физическата общност, а целия съвместно стремящия се дух на човечеството или на съвместно стремящите се души и духове на човечеството към един център, към един пълен с тайнственост център.

Ако си представите например целокупността на човешките души като съвместно стремящи се към всички земни небесни посоки, ще имате така да се каже човечеството на цялата Земя съединено на тази Земя като в един голям храм, който сега те не си представят готически, въпреки че би трябвало да има същия смисъл както готическия храм. В Средновековието такива неща бяха свързани с библейското съдържание. И кога то хората си представят например, че 72-та ученици - не трябва да насочваме мисълта си към физическата история, а към духовното, което в това време протъкаваше напълно физическия възглед на света - ако си представите следователно, как хората мислят според духа на времето, че 72-та Христови ученици, се разпръснаха по всички небесни посоки и посаждаха в душите духа, който трябваше да се стреми съвместно в Тайната Христова: *тогава във всичко това, което отново се отразяваше от онези, в душите на които учениците са внесли христовия дух, ще имате в лъчите, които идват от тези души от всички посоки на небето, онова, което човекът от ранното средновековие мислеше по един всеобхватен, универсален начин като стремящото се към тайната.* Може би не е нужно да наричам всичките 72, но мога да загатна това/Виж рис. № 10/. Аз само загатвам това, но представете си, че това биха били 72 колони, 72 стълба. От тези 72 стълба биха идвали следователно лъчите, които от цялото човечество се стремят към Тайната Христова. Обкръжете, затворете цялото с някаква зидова форма - тогава той не би бил готически, но аз вече казах също, защо хората не се задържаха строго

при готическото - затворете всичко това с една зидария, чиято хоризонтална проекция би била един кръг, и представете си тук 72 стълба, тогава ще имате храма, който обхваща така да се каже цялото човечество.

Представете също този храм ориентиран от изток към запад и тогава ще имате вътре в него един чертеж, който ще чувствувате съвършено различно отколкото при нашата сграда, която е съставена от двата кръг ли купола. Чувството по отношение на този хоризонтален план трябва да бъде съвършено друго и аз се постарах да Ви опиша скицирано това чувство. Тогава ще трябва да си представим, че главните ориентировъчни линии на една такава сграда, която е построена според този план, имат формата на кръст и бихме си представили, че главните ходове са подредени според тази кръстова форма. Така си е представял без съмне ние средновековният човек своя идеален храм. Ако тук е изтокът и тук е западът, тогава тук ще имаме северът и югът /Виж рис. № 10/. И тогава на север, юг и запад ще има три врати, а тук на изток ще има един главен страничен олтар и при всеки стълб би имало един вид олтар. Обаче там, където линиите на кръста се пресичат, би трябвало да стои храмът на храма, катедралата на катедралата: *там ще бъде така да се каже обединението на всичко, едно повторение в малък мащаб на онова, което е цялото.* На нашия модерен, станал абстрактен език бихме казали: *тук би стояла Светия-Светих, обаче във формата на цялото.*

Представете си сега това, което Ви нарисувах, построено в един стил, в един архитектурен стил, който се приближава първо до готическия, до същинския готически стил, който включва още в себе си всякакви романски форми, който обаче има напълно ориентацията, която Ви посочих, тогава аз съм Ви нарисувал скицата на храма на Граала, както си го е представял средновековния човек, онзи храм на Граала, който беше така да се каже идеалът на строителството във времето, което се приближаваше до изхода на Четвъртата Следатлантска епоха: *един храм, в който се вливаха копнежите на цялото насочено към Христос човече-*

ство, така както в отделния храм се вливаха копнежите на членовете на общността, и така, както хората се чувстваха съединени в гръцкия храм, макар и да не са се намирали вътре - защото гръцкият храм изисква само вътре да бъде богът или богинята, а не другите хора - следователно така, както се чувстваха съединени хората на една територия от гръцката цивилизация, както тези гръцки хора се чувстваха съединени чрез техния храм с техния бог или с тяхната богиня. Ако искаме да говорим обективно, можем да кажем: когато гръкът говореше за своето отношение към храма, той описваше нещата приблизително по следния начин: както казваше за някой човек на Земята, да речем за Перикла: *Перикъл живее в този дом - тогава това изречение не изразява, че самият човек, който казва това, има някакво собственическо или друго отношение към дома, но чувства начина, по който е свързан с Перикла, като казва: Перикъл живее в този дом - точно със същия нюанс на чувството гръкът би изразил своето отношение към това, което може да се прочете в архитектурния стил, изразявайки с това: Атина живее в този дом, това е жилището на богинята, или: Аполон живее в този дом!*

Това не можеше да каже средновековната общност, която имаше храма. Защото това не беше домът, в който живееше божествено-духовното Същество, а беше домът, който във всяка отделна форма изразяваше мястото за събиране, в което човек нагласяваше душата към пълното с тайнственост Божествено Същество. Ето защо бих могъл да кажа, че в първичния храм от изтичането на Четвъртата Следатлантска епоха в средата се намираше храмът на храма, домът на дома. А за цялото бихме могли да кажем: *когато човек влезе тук, той може да се извиси тук вътре до тайните на вселената!* Трябваше да се влезе в храма. За гръцкия храм беше нужно само да се каже: *това е домът на Аполон, това е домът на Атина*. И центърът на онзи първичен храм, където се пресичат линиите на кръста, този център съдържаеше в себе си свещения Грал, там беше той съхраняван.

Видите ли, по този начин трябва да проследим настроението, което характеризира отделните исторически епохи, иначе не можеше да се запознаем с онова, което всъщност е станало. И преди всичко ние не можем едно такова разглеждане да познаем, какви душевни сили влизат отново в действие в нашето настоящо време.

Следователно, гръцкият храм затваряше в себе си бога или богинята, за които хората знаеха: *те присъствуват между хората*. Обаче средновековния човек не чувствуваше това, той чувствуваше така да се каже земния свят изоставен от Бога. Той чувствуваше копнежа да намери пътя към боговете или към Бога.

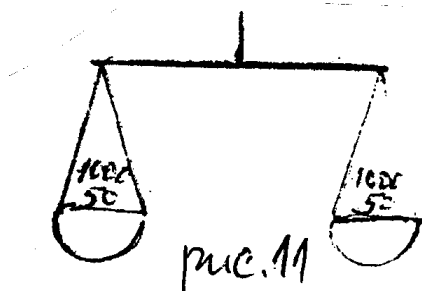
Днес ние се намираме без съмнение на изходната точка, защото от големия прелом станал в средата на 15-то столетие са изтекли едва няколко столетия. Повечето хора едва ли виждат това, което изгрява, обаче нещо изгрява, душите на хората се изменят. И онова, което отново трябва да се влее във формите, в които възплъщаваме съзнанието на времето, това отново трябва да бъде нещо друго. Обаче тези неща не могат да се измъдруват с ума, с интелекта, тези неща могат само да се усещат, да се чувствуват, да се виждат художествено. И онзи, който иска да ги сведе до абстрактни понятия, той всъщност не ги разбира. Но върху тези неща може да се насочи вниманието характеризирайки ги по най-различен начин. И така трябва да кажем: *гръкът чувствуваше бога или богинята като свои съвременници, като свои съобитатели*. Средновековния човек имаше храма, който не служеше за жилище на Бога, който обаче трябваше да бъде така да се каже входната врата за пътя, който води към Божественото. Хората се събираха в храма и търсеха така да се каже от груповата душа на човечеството. Това е характерното, че цялото средновековно човечество имаше нещо, което може да бъде разбрано само от груповодушеното. До средата на 15-то столетие отделният човек не се вземаше под внимание така, както от онова време насам. От посоченото време насам онова, което е най-същественото в човека, е стремежът човекът да бъде индивидуалност, стремежът, да обхваща сили на личността, да намери така да се каже един център в себе си.

Също така ние не разбираме онова, което се надига в най-различните социални изисквания на нашето време, ако не познаваме това царуване на индивидуалния дух във всеки отделен човек, тази воля, която всеки човек проявява да стои на основата на своето собствено същество.

Чрез това обаче за човека ще бъде особено важно в това време нещо, което е започнало от средата на 15-то столетие и ще завърши едва към 4-то хилядолетие. С това се явява нещо, което има особено голямо значение за това време. Защото, видите ли, ние изразяваме нещо неопределено, когато трябва да кажем: *всеки човек се стреми към своята особена индивидуалност*. Груповият дух, даже когато той обхваща само по-малки групи, е нещо много по-обхватно отколкото това, към което всеки отделен човек се стреми от първичния извор на своята индивидуалност. Ето защо налага се като особено важно за този човек на новото време той да познае това, което можем да наречем: *да търси равновесието между срещуположните полюси*.

Единият полюс иска да полети така да се каже над главата. Всичко, което довежда човека до там, да бъде мечтател, фантазьор, бленувач, което го изпълва с неопределени мистични подбуди към някакво неопределено безкрайно, даже, което го изпълва самия него, когато е пантеист

или теист или нещо подобно, каквито са днес често хората, това е единият полюс. Другият полюс е еснафството, сухотата, казано тривиално, обаче не изразяващо нещо невярно: *полюсът на филистерството, полюсът на еснафщината, полюсът, който ни увлича надолу към земята в материализма*. Тези два силови полюса се намират в човека и между тях стои човешкото същество, което трябва да търси равновесието между тях. По колко начина може човек да търси равновесието? Можете да си представите това отново чрез образа на везната /Виж рис. № 11/. По колко начина можем следователно да търсим равновесието между два полюса, които увличат в противоположни посоки?

Нали, ако тук на едното блюдо имаме 50 грама или 50 килограма и на другото блюдо също толкова, тогава имаме равновесие. Обаче когато тук на едното блюдо имаме 1 килограм и тук на другото блюдо също 1 килограм, ние също имаме равновесие, и когато тук имаме 1000 и тук 1000, също имаме равновесие. Можете да търсите равновесието по безброй начини. Това отговаря на безкрайно многото начини да бъдем индивидуален човек. Ето защо за съвременния човек е толкова важно да разбере, че неговото същество се състои в стремежа да търси равновесието между противоположните полюси. И неопределеността в търсенето и равновесието е имен но онази неопределеност, за която Ви говорих преди малко.

Ето защо съвременният човек може да се справи със своето търсене само тогава, когато в това търсене се опира на стремежа към равновесие.

Колкото беше важно за гърка да чувствава: *в колектива, на който аз принадлежа, царува Атина Палада, царува Аполон, това е домът на Атина Палада, това е домът на Аполон, колкото беше важно за средновековния човек да знае: съществува едно място за събиране, което съдържа нещо - било мощите на един светия, било самия свещен Граал - съществува едно място за събиране, където, когато се съберем там, копнежите на душата могат да се разливат, да текат към неопределено пълно с тайнственост същество, също така важно е за модерния*

човек да развие едно чувство за това, що е той като индивидуален човек: че като индивидуален човек той е един търсител на равновесието между две противоположни, две полярни сили. Можем да изразим това душевно, като кажем: *от едната страна царува това, чрез което човекът иска да полети така да се каже над главата си, мечтателското, фантастичното, онова, което иска да развие удоволствието, което не иска да знае за действителните условия на живота.* Както можем да наречем едната крайност като душевна, така можем да наречем другата крайност като увличаща към Земята, към еснафството, сухостта, като суха интелектуална и т.н. Физиологично изразено можем да кажем също: *единият полюс е всичко онова, при което кръвта ври, и ври много силно, става трескаво.* Физиологично изразено другият полюс е онова, което е свързано с вкостеняването, с вкаменяването на човека, което, когато стигне до физиологична крайност, би довело до склероза в най-различни форми. И между склерозата и треската като коренни крайни полюси човекът трябва да запази също физиологично своето равновесие. Всъщност животът се състои в търсене на равновесието между еснафството, сухотата, филистерството и мечтателското-фантастичното. Ние сме душевно здрави, когато намерим равновесието между мечтателско-фантастичното и сухо-филистерското. Здрави сме телесно, когато можем да живеем в равновесие между треската и склерозата, вкостеняването. И това може да стане по безкрайно много начини, в това равновесие може да живее индивидуалността.

Това е нещо, в което човекът трябва да почувствува именно в модерното време старата Аполонова мъдрост "Познай себе си". Обаче "Познай себе си" не в някаква абстрактност: *"Познай себе си в стремежа към равновесие"*. Ето защо в източната част на нашата сграда ние ще поставим онова, което може да накара човека да почувствува този стремеж към равновесие. И това трябва да бъде изразено в споменатата вчера пластична група изваяна от дърво, която има като централна фигура образа на Христос - образа на Христос, който се постарях да изваям така, че да можем да си представим: *така е ходил действително Христос в човека Исус от Назарет в началото на нашето летоброене в Палестина.* Конвенционалните образи на брадатия Христос са творения първо на 5-то, 6-то столетие и, ако мога да се изразя така, те не са никакви портретно подобни: *това се постарях аз да направя: да създам един портрет на верен Христос, който трябва да бъде същевременно представител на търсеция, на стремящия се към равновесие човек.*

Вие ще видите после в тази група две фигури/Виж рис. № 12/: *тук падащият Луцифер, тук стремящия се нагоре Луцифер.* Тук долу, свързан така да се каже с Луцифер, един образ на Ариман, и тук една втора

фигура на Ариман. А между ариманическата фигура: *филистерското, еснафско-сухо-материалистичното, и фигурата на Луцифер, мечтателското, фантастичното, е поставен представителят на човечеството. На фигурата на Ариман: на всичко, което води човека до вкаменяване, до склерозирание, е противопоставена фигурата на Луцифер, представител на всичко, което изкарва човека трескаво над мярката на онова здравословно състояние, което той може да понася.*

И така, след като в средата е поставен така да се каже готическият храм, който не включва никакво такова изображение, а съдържа или мощите на светиите или Свещения Граал - т.е. нещо, което не е свързано вече с непосредствено съществуващото и ходещето тук - ние стигаме, бих могъл да кажа, отново обратно до това, че сградата е нещо обгръщащо, нещо затварящо, но сега затварящо в себе си човешкото същество в стремежа към равновесие.

Ако съдбата позволи и тази сграда ще бъде някога завършена, този, който седи вътре, ще има непосредствено пред себе си това, което му е близо, което се отнася за него самия, като насочва погледа към Съществуването, което дава смисъл на Земяното развитие: *Христовото Съществуване*. Обаче всичко това трябва да бъде чувствувано художествено. То не трябва да бъде интелектуално мислено мъдрувайки, че е Христос, а трябва да бъде чувствувано. Всичко е замислено художествено и това, което се изразява художествено във формите, то е най-важното. То трябва да действа именно на чувството, с изключение на всичко интелектуално, което

трябва да бъде само ръководител към чувството, трябва да внушава на човека да поглед не към изток и да може да каже: *"Това си ти"*, но сега не една абстрактна дефиниция на човека, защото равновесието може да бъде постигнато по безкрайно много начини. Нашата сграда не съдържа в себе си един образ на богове - защото за християните също е от значение, да не си правят никакъв образ на боговете, а съдържа онова, което от групово-душевното състояние на човека се е развило до силата на индивидуалното същество на всеки отделен човек. И в тези форми се държи сметка за действие то и тъкането на индивидуалния импулс.

Ако не мислите с ума това, което казах сега - днес това е една любима форма на схващане нещата - а го проникнете с чувството и си представите, че тук нямате нищо символично или умствено измислено, а преди всичко е направен най-малко опит то да се влее в художествените форми, тогава ще имате основния принцип, който трябва да бъде изразен в тази сграда на Гьотеанума. Но тогава ще имате също начина, по който това, което иска да бъде антропософски ориентирана Духовна Наука, е свързано с вътрешния дух на еволюцията на човечеството. В нашето време не може да се стигне до тази антропософски ориентирана Духовна Наука, ако пътят към нея не се търси изхождайки от великите изисквания на новото време на човешкото настояще и на близкото човешко бъдеще. Ние трябва действително да се научим да говорим по друг начин върху онова, което всъщност води хората към бъдещето.

Сега съществуват гордеещи със себе си окултни дружества, които обаче повече или по-малко не са нищо друго освен носители на това, което още прониква в нашата епоха от времето на големия поврат от 15-то столетие. Това се изразява също често пъти много външно. Ние също можахме да изпитаме често, че в нашите редове прониква такъв един стремеж. Колко често и често, когато искаме да изразим особено ценната страна на един окултен стремеж, е било обръщано вниманието върху това, колко стари са тези неща. На пример веднъж между нас се намираше един мъж, който искаше да се представи нещо като розенкройцер. И общо взето, когато казваше нещо, което не беше друго освен негово най-висше, тривиално частно мнение, той не пропускаше да каже: *както са казвали "старите" розенкройцери*. Но той никога не е изоставил старото. И когато разгледаме някои от съвременните окултни общества, ще видим навсякъде стойността на нещата, които се застъпват, в това, че можем да ги отнесем към най-далечното минало. Някои от тях произхождат от розенкройцерството - в тяхната форма, разбира се - други естествено произхождат от по-далечни минали времена, особено от древния Египет, и ако някой може да *"продаде"* египетска храмова мъдрост,

тогава голяма част от човечество то се задоволява само с нейното обявяване.

По-голяма част от нашите приятели знаят, че ние постоянно сме подчертавали: *нашата антропософски ориентирана Духовна наука няма нищо общо с този стремеж към старото*. Тя се стреми към това, което сега непосредствено се разкрива от духовния свят за този физически свят. Ето защо тя трябва да говори по различен начин върху много неща, а не както говорят макар и сериозно, обаче градящи върху остарялото окултни общества, които и днес още играят голяма роля в събитията на човечеството. Когато слушате такива хора да говорят - днес устата се отварят понякога от собствената им воля - които са посветени в определени тайни на съвременните окултни общества, Вие ще чуете, как те говорят главно за три неща. *Първо* за онова изживяване, което има действителният търсач на духовния свят, когато той преминава прага на духовния свят, което изживяване се състои в това, че щом премине прага на духовния свят, той не може да избегне да се срещне със същества, които са действителните врагове на човечеството, които са истинските, действителни, главни врагове на живеещите на Земята физически хора такъв, какъвто божествените Същества се стремят да бъде този физически човек. Това значи: *тези хора знаят, че онова, което се скрива пред обикновеното човешко съзнание, е протъкано от онези същества, които са определено право трябва да бъдат наречени истинските причинители на болестта и смъртта, с които обаче е свързано също всичко онова, което има отношение с човешкото раждане*. И тогава можете да чуете от тези хора, които знаят нещо за тези неща, че върху такива неща трябва да се пази мълчание - казвам това в подчинително наклонение - защото на непосветеното човечество - така казват те, и с това разбират незрелите души, които не са достатъчно силни, а към тях принадлежи голяма част от човечеството - защото на непосветеното човечество не трябвало да се разкрие това, което се намира отвъд нормалното съзнание.

Второто изживяване е това, че в момента, когато човекът се научава да познава истината - а истината може да бъде позната само когато човек се запознае с тайните на свръхсетивния свят - той се научава също да познава, доколко всичко онова, което може да се познае чрез сетивно наблюдение на външния свят, е илюзия, измама; *когато това бъде изследвано колкото и да е възможно точно, то е това измама*. Това изгубване на почвата под нозете, от което се нуждае особено днешния човек, изгубването на здравата почва, така че той може да каже: *това е един факт, защото аз го видях - това престава след прекрачването на прага*.

Третото нещо е, че в момента, когато започваме да вършим човешка работа - било, че работим с инструменти или обработваме земята, въобще извършваме работа, човешка работа, именно обаче тогава, когато вършим човешка работа, като я втъкаваме в тъканта на социалния организъм - ние вършим тогава нещо, което не засяга само нас като човечи, а правим нещо, което принадлежи на цялата Вселена. Днес, когато човекът построява един локомотив, той вярва, че това е нещо, което става само в развитието на човечеството на Земята. Същото е и когато той построява един телефон, или гръмоотвод или една маса, или когато излекува един болен или не го излекува, оставя го да бъде болен, или върши нещо друго, човек вярва, че всичко това са неща които стават само вътре в развитието на човечеството на Земята. Не, онова, което аз посочих в моята мистерийна драма "*Вратата на посвещението*", че в цялата Вселена стават процеси, събития, когато тук на Земята става нещо - спомнете си за сцената между Щрадер и Капезиус - това е една дълбока истина.

С тези три изживявания свързват своето знание хората, които днес знаят нещо за нещата, които обаче са били запазени в тези общества в онази форма, която са имали преди половината на 15-то столетие и често пъти са били запазени в една криво разбрана форма. С тези неща свързват своето знание хората, като посочват: *първо тайната на болестта, здравето, раждането и смъртта, второ тайната на великата илюзия в сетивната област, трето тайната на всемирното значение на това, което човекът върши тук на Земята*. И те говорят върху това по определен начин. Върху всички тези неща и именно върху тези неща в бъдеще трябва да се говори по различен начин в сравнение с миналото. И бих искал да Ви дам една представа за това, колко различно се е говорило в миналото върху тези неща, което след това се е вляло в общото съзнание, проникнало е в обикновеното знание за природата, в обикновеното социално мислене и т.н. и как ще трябва да се говори в бъдеще там, където действително се говори за истината, как после това, което идва от тайните извори на стремежа към познание, трябва да се влее навън във външното природопознание, във външния социален възглед и т.н. и т.н.

За тази велика метаморфоза - която обаче трябва да бъде разбрана днес, защото хората трябва да израснат напълно от груповото съзнание в индивидуалното съзнание - за тази велика метаморфоза, за тази историческа метаморфоза бих искал да Ви говоря още.

СКАЗКА ЕДИНАДЕСЕТА
Дорнах, 14 декември 1919 г.

Днес бих искал, спирайки се повече на общи неща, да Ви говоря за някои неща във връзка с казаното вчера и завчера. Също от онези две разглеждания ще можете да разберете, че Духовната Наука, както тя е замислена тук, трябва да се роди от най-дълбоките и най-сериозни искания на развитието на човечеството в нашето време и за близкото бъдеще. Аз често пъти съм споменавал, че тук не се касае за такива идеали, които се раждат от субективността на човека, а за онова, което може да се прочете от духовната история на развитието на човечеството може да се прочете действително, че Науката на Посвещението, *следователно* науката, която черпи своите познания от отвъд прага за духовния свят, е абсолютно необходима за по-нататъшното развитие на човечеството. Против всичко, което днес може да се изтъкне за едно действително познание на духовния свят се опълчват обаче също онези същества, които застъпват старото. И противопоставя нето на онези хора, в които живеят така да се каже силите на старото, това противопоставяне трябва да бъде победено. Думите за необходимостта от преизучаването и премислянето относно най-важните работи в развитието на човечеството, трябва да бъдат основно и сериозно разбрани. Ето защо бих Ви помолил да отдадете особено значение на това, че нашият стремеж трябва да бъде насочен към това, да победим всичко чисто сектантско, което вирее още също в антропософските сърца, и да видим действително значението на антропософски ориентираната Духовна Наука за света и за човечеството.

Днес хората все още не са се пробудили от съня, в който са били потопени чрез онова развитие, което аз вече също Ви описах в определени основни черти, което е започнало към средата на 15-то столетие. Без съмнение, това, което е било изпълнено тогава в еволюцията на човечеството, външната естествена наука с нейните велики тържества, материалистичното схващане на закономерността на света и с това проявяващите се днес така ясно погрешни социални идеи, всичко това, което от тази страна е обгърнато човечеството в съня, то продължава да действа мощно. И един сполучлив напредък не ще бъде възможен, без човечеството да бъде изкарано от този сън. Нека само не забравяме, че познанието на духовното има силни врагове в лицето на всички онези, които искат преди всичко да бъде продължено поради чисто удобство на мисленето. Не може да се каже: *когато от тази страна се надига враждебност и против Духовната наука, така както ние я разбираме тук, когато такава враждебност се надига толкова повече, колкото повече бива разпространена тази Духовна наука, че ние не трябва да обръщаме внимание на тези пречки.* Без съмнение, би могло да съществува един такъв възглед, да не се взема никак под внимание това, което се надига по този начин.

Но това би било една съвсем погрешна мисъл в нашето днешно време, защото ние пренебрегва ме също да обръщаме внимание на някои паразит ни вредни насекоми, които ни нападат, а се стараем да ги отстраним от нас и понякога да ги отстраним по един неделикатен начин. Това е нещо, което трябва да бъде решено от случай на случай.

Тези неща трябва да бъдат разбрани също от необходимостите на времето. Ето защо аз изпитвам особено удоволствие, когато в това все по-тежко ставащо наше време все пак се намират хора, които проявяват онази сила на волята, която е необходима да се застъпят за нашето дело. Обаче за съжаление много малко са онези, които разбират цялата сериозност на това, което днес се разиграва за еволюцията на човечеството. От едната страна стоят онези, които, без да имат някак ви духовни основания, а просто слугуват на удобството при тяхното мислене или поради други причини, не искат да излязат във от това, с което са свикнали от дълго време. Обаче от другата страна трябва да стоят онези, които с цялото си същество искат да запазят това, което е вече узряло да загине. И ние не трябва да вярваме, че снизхождението към това, което е узряло да загине, трябва да бъде нещо, което да ни задържа днес. В последните 5 до 6 години хората би трябвало да са научили, как старите неща са стигнали до абсурдно положение. И онези, които не са научили още това, ще имат в изобилие случая, да го научат. Но в нас трябва да гори огънят за онова, което трябва да бъде посадено в човечеството като нещо ново.

Ето защо аз изпитах определено задоволство, когато ми бе поднесено писмото, чието главно съдържание бих искал да Ви съобща днес като увод. Става дума за това, че в Ройтлинген, един град съседен на Щутгарт, се явил същият онзи професор, за да вилнее със също такива глупави основания против онова, което се иска от страна на антропософски ориентираната Духовна Наука, както бе сторил това в онази глупава книга, за съдържанието на която аз неотдавна Ви говорих тук. Без съмнение този професор, едно от украшенията - защото такива са сега украшенията на тази страна - едно от украшенията на университета в гр. Тюбинген - в други университети нещата не стоят различно - този професор говорил сега също така, както е говорил в своята книга. Тогава срещу него застахнал, както се вижда от едно писмо, с истински порив, който е днес необходим, когато се преценява с цялата сериозност това, което е поставено на карта, срещу него се изправя нашият приятел д-р Валтер Щайн. И за дискусиата, която се е разиграла преди няколко дена, пише нашият приятел д-р Щайн на неговата съпруга: *"Вчера бях в Ройтлинген, където професор Трауб говори против Щайнер. Аз се записах за дискусиата. Беше една борба на живот и смърт. Аз представих Трауб като един*

безсъвестен, съвсем непознат с материята, която третира. Той каза своите заключителни думи едвам вече сричайки. Беше сломен. Градският свещеник, който откри събранието, бе поставен от мен толкова на тясно чрез цитиране на текстове от Библията, че по отношение на мястото, където Христос говори за прераждането, каза: тук Христос е сгрешил - така каза свещеникът от Ройтлинген. Тогава аз станах и извиках: чуйте! Ето каква религия имаме днес, един Бог, който греши! Публиката побесня. Исакаха първо да ме прекъснат, да ми вземат думата: на въпроса! Удряха и тропаха с крака. Аз обаче говорих съвсем спокойно, посочих с пръст професор Трауб и казах: това е авторитет! Публиката ми заръкопляска и аз победих. Професор Трауб беше сломен. Аз и днес още съм полумъртъв".

Че една омраза ще се надигне против антропософски ориентираната Духовна Наука, с която се занимаваме вече от две десетилетия тук в Европа, това можеше да се предвиди, можеше да го предвиди всеки, който знаеше именно и знае, колко вътрешно е свързано със Съществата, които трябва да бъдат призовани днес за човечеството и за близкото бъдеще на човечеството, това, което тук наричаме антропософски ориентира на Духовна Наука. Обаче тази антропософски ориентирана Духовна Наука не трябва да бъде смазвана със заспалостта, на онова развитие, което иска да си създаде малко удоволствие чрез духовните идеи и понятия И когато д-р Щайн чувства, че ставаше дума за една борба на живот и смърт, то това е чувството за нещо напълно правилно. Ние се намираме в началото. Срещу нас вилнее борбата на волята за унищожение. Ние никога не сме искали, доколкото сме разбрали истинския импулс на Духовната Наука, да постъпваме агресивно. Но не трябва да избягваме, не трябва да пропускаме онова, което е необходимо против агресивността, която все повече и повече ще бъде насочена срещу нас. Тук не трябва да губим смелостта, не трябва да искаме да действваме в заспалост. Не ще бъде удобно да внедрим в човечеството истината и снизхождението не е действително онова, с което трябва да се препашем при определени неща. Защото стигнали сме вече далече, щом господата, които са призвани да представляват официално Християнството, тогава, когато са притиснати вече до стената, са готови даже да кажат: *тук Христос греши!* Разбира се от само себе си, че професор Трауб не греши! Обаче когато онова, което професор Трауб има да каже, не съвпада с онова, което е явен текст на Библията, тогава греши Христос, а не професор Трауб! Това е обаче настроението и разбирането, които срещаме днес, който обаче не искаме да виждаме, защото е неудобно да го виждаме. Бихме могли да ги виждаме навсякъде, само да искаме.

За онези обаче, които могат да виждат връзките в живота, е също ясно, че европейското нещастие на последните години, макар и то вече да е отминало привидно, е вътрешно свързано с това, което хората са свикнали да мислят, и - простете ми малко тривиалния, банален израз - за което хората така драговошно говорят: *как ви блестящи неща сме постигнали - и при това си близват от удоволствие пръстите.*

Обаче това, което е необходимо, то е: *да станем вътрешно обективни.* Под влиянието на новата култура хората са изгубили обективността. Личното действа навсякъде. И когато някога ще бъде написана историята на последните 5 до 6 години, та ще може да бъде написана само от духовнонаучни основи. Тогава в тези глави на световната история ще се намира много от това, колко безкрайно много личното е действувало във великите световноисторически събития. Аз казах: *ще бъде невъзможно да се говори върху последните 5 до 6 години относно събитията, които са станали през тяхно време, без духовнонаучни основи.* Достатъчно е да посоча само онова, което също често пъти съм посочвал вече тук. От 30-те до 40-те хора, които през 1914 година стояха на главните ръководни служби и участваха в това, което можем да наречем избухването на световната война - днес хората обичат да говорят неточно, защото това може да прикрие истината; *то не беше нито едно избухване, нито беше една световна война, а беше нещо свършено друго: а беше нещо свършено друго, което още дълго време не е завършено - от 30-те до 40-те участващи тогава в тези събития голям брой не бяха с пълния си ум, в тях не присъстваха силите на душата и духа.* Обаче там, където съзнанието е помътено, там са вратите, където ариманическите същества лесно намират достъп до това, което са човешки решения, човешки прояви на волята.

Ариманическите същества действуваша съществено, съдействуваха съществено в изходната точка на онези събития, които станаха през 1914 година. Още днес, стига само хората да искат, те ще могат да разберат от чисто външното проследяване на нещата, колко е необходимо да се внесе духовно познание в еволюцията на човечеството. Обаче колко далече са те още да разглеждат такива неща с цялата сериозност, поради навигите на мислене, усещания и чувствуване. От едната страна имаме налице факта - и още повече предстоящия факт, че времето е узряло за явяването на хора, които могат с подходяща, способна душа да застанат срещу това, което от последната третината 19-то столетие прониква като духовни импулси в нашия физически свят. Наред с това, че сме навлезли в една материалистична епоха, съществува другият факт, че вратите, които водят от духовния свят в нашия свят, стоят вече отворени от последната третина на 19-то столетие, и че хората, които застават с отворена

душа, с отворено съзнание срещу тези духовни импулси, могат да имат отношения с духовния свят. Без съмнение, броят на онези, в съзнанието на които още днес действа духовният свят, може да е малък. Обаче съществува фактът, че духовният свят действа в някои човешки души. И можем да кажем: *следващите 10, 20, 30 години, до средата на настоящото столетие, ще бъдат такива, в които все повече и повече хора ще са научили да се вслушват нежно в тяхната вътрешност, за да държат отворено тяхното вътрешно същество пред импулсите на духовния свят, които искат да проникнат в тях.*

Онези хора, които днес приемат такива импулси от духовния свят, които знаят днес за истините и познанията, които трябва да влязат в еволюцията на човечеството, тези хора знаят следното: *ако науката на посвещението, която може да бъде практикувана от такива хора, не оплоди онова, което наричаме природопознание, онова именно, което наричаме изкуство, тогава човечеството ще навлезе в такъв голям упадък, в един ужасен упадък.* Нека хората живеят още 30 години така, както се учи в нашите висши училища, нека още в течение на 30 години се мисли върху социалните проблеми така, както днес се мисли и тогава след 30 години ще имате една опустошена Европа. Те могат да поставят възможно най-голям брой идеали в тази или онази област, могат да се наранят устата да говорят върху отделните изисквания, които произлизат от тази или онази група хора. Можете да говорите с вярата, че с още по-наложителни изисквания трябва да се направи нещо за бъдещето на човечеството - всичко ще бъде напразно, ако не стане преобразуването из основите на човешките души: *от мисълта за отношението на този свят с духовния свят.* Ако хората не се научат да мислят вече по друг начин, тогава над Европа ще дойде моралният потоп!

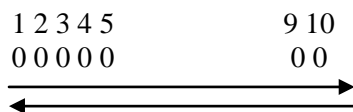
Касае се именно за това, да се разбере, какво би означавало, ако определен брой хора, които виждат в знание то проникващо отвъд прага, трябва да познаят: *объркаността, материалистичните наклонности, социалните грешки отиват все по-нататък и хората не искат да се научат да мислят по новому - и ако тези малко на брой хора притежаващи науката на посвещението би трябвало да видят, как човечеството отива надолу подавайки се на удобството в мисленето и чувствуването!* Но не трябва да се подаваме на измама върху това, колко много подтици за едно такова положение на нещата царуват днес в така наречения цивилизован свят. Тук царуват много подтици, защото не е ли всъщност по-естествено да очакваме, че в своето високомерие днешното човечество отхвърля всичко, което идва от страна на науката на посвещението? Човечеството е толкова безкрайно умно във всеки отделен негов индивид! Човечеството е така склонно да се надсмива над всичко онова, кое-

то може да бъде постигнато само благодарение на това, че всеки човек работи за напредъка на собствената душа. Но човечеството вярва, че без да учи нещо, знае всичко. Нито природните, нито социалните проблеми могат да бъдат решени днес, без оплодяването на човешкото мислене, усещания и чувствуване, на човешката воля от духовния свят. Даже за много хора днес е нещо фантастично, когато се говори за науката на посвещението, когато се говори за нещо, каквото е прагът на духовния свят. Вярно е, че не всеки човек може да премине днес прага за духовния свят; *обаче никому не е забранено да разбере истиността на това, което казват онези, които могат да минават през прага на духовния свят.* Не е правилно, когато от тази или онази страна постоянно се казва: *да, как мога да разбера, че е вярно това, което този или онзи изнася като наука на посвещението, ако аз самият не мога да прогледна в духовния свят.* Това е неправилно. Здравият човешки ум, който не е заблуден от погрешни идеи за природата и за социалния въпрос, които царуват днес, може винаги да реши от себе си, дали царува истината в това, което някой говори. Някой говори за духовните светове: *трябва само да бъде съпоставено всичко, начинът, по който се говори, сериозността, с която се схващат нещата, логиката, която се развива и т.н., тогава човек ще може да си състави едно съждение, дали това, което се изнася като знание за духовните светове, е шарлатанство или дали то е нещо обосновано.* Това може всеки да реши и при него не съществува пречка да направи плодотворно в мисленето за природата и за социалния живот това, което е почерпено от извора на духовния живот от страна на онзи, които имат право да говорят за принципа на посвещението.

Онези сили на развитието на човечеството, които са ръководили човека несъзнателно, така че той е напредвал, са изчерпени и се изчерпват напълно до средата на столетието, говорейки с приблизителност. *От дълбочините на душите трябва да бъдат извлечени нагоре новите сили. И човекът трябва да разбере, как в дълбочините на неговата душа той е свързан с корените на духовния живот.*

Естествено, не всеки днес може да премине прага на духовния свят. Защото в течение на последните столетия човекът е свикнал да разглежда всичко, което застава срещу него, така, че то става във времето. Обаче първото нещо, което човек изпитва отвъд прага за духовния свят, е, че съществува един свят, в който времето, така както ние го схващаме, не съществува. Човек трябва да излезе от представата на времето, която е добил тук на Земята. Ето защо е много полезно, ако хора, които искат да подготвят за разбирането на духовния свят, започнат поне с това, да мислят по обратен път. Да речем една драма, която започва с първото дей-

ствие и стига до петото действие, трябва да бъде прекарана през мислите започвайки от събитията на последното действие и стигайки до тези от първото действие. Една мелодия трябва да бъде прекарана през мислите не по реда, по който то е изпълнявана, а трябва да си я представите протичаща по обратен ред, да чувствуваме по обратен ред нейните тонове, да си представяме деня непротичащ от сутринта до вечерта, а обратно от вечерта до сутринта на същия ден. Чрез това ние проникваме нашето мислене да заличава времето. По отношение на всекидневния живот ние сме свикнали да си представяме нещата така, че след първото става второто, след второто третото, след третото четвъртото и т.н. и мислим винаги така, че нашето мислене е образ на външните събития. Когато започнем да мислим така, че да вървим от последното към първото, да чувствуваме отзад напред, тогава трябва да направим едно вътрешно усилие и това усилие е добро, защото то ни принуждава да излезем от обикновения сетивен свят. Времето потича от едно, две, три, четири и т.

н. в тази посока. Когато мислим обратно, вместо от сутрин до вечер, от вечер до сутрин до сутрин, ние мислим срещу времето. По такъв начин ние премахваме времето. Ако можем да продължим едно такова мислене така, че до където сме стигнали в живота си мислим този живот по обратен ред, ние сме постигнали вече много нещо. Защото който не излиза от времето, не може да влезе в духовния свят.

Ние казваме, че човекът се състои от физическо тяло, етерно тяло, астрално тяло и Аз. Само физическото тяло и етерното тяло имат първо значение за физическия свят, за сетивния свят. Етерното тяло е все още една същност, която се изразява във времето; *астралното тяло може да бъде намерено само тогава, когато човек излезе от времето*. Физическото тяло е в пространството. Азът, истинския Аз може да бъде намерен само тогава, когато излезем вън от пространството. Защото светът, в който се намира истинският Аз, е безпространствен.

Следователно две неща принадлежат към първите изживявания: *да излезем от времето и да излезем от пространството, когато преминем прага за духовния свят*. По-рано аз често пъти съм обръщал вниманието върху някои неща, които могат да доведат до безпространствени представи, като съм насочвал вниманието Ви върху измеренията, не по

такъв детински начин, както често пъти спиритистите говорят за четири-измерното пространство, а по сериозен начин. Но помислете само, колко много от това, което наричате съдържание на Вашето съзнание, се изгубва, когато не се намирате вече в пространството и във времето. Вашият живот е изцяло приспособен към времето и към пространството. Също и душевният живот е изцяло приспособен към пространството и времето. Вие влизате в един свят, към който не сте приспособени: *неприспособеността към света означава изпитване на болка, изпитване на страдание*. Така щото без побеждаването на болката и на страданието не може да се влезе първо в духовния свят. Хората не осъзнават това или отстъпват от духовния свят от страх, защото не биха искали да встъпят в безпочвен свят, в който няма пространство и време.

Когато извиква отново пред Вашия духовен поглед само тази първа опитност на изживяването отвъд прага, Вие ще осъзнаете живо, че днес много малко хора притежават силната вътрешна смелост, за да навлязат така да се каже в безпочвения и в лишения от време свят. Обаче съдбата на някои хора ги довеждат до там, да преминат прага за духовния свят. И без мъдростта, която може да бъде почерпена отвъд този праг, не може да се отиде по-далече. От това Вие можете да почувствувате, какво е необходимо. *Необходимо е в бъдеще да бъде увеличено онова, което можем да наречем доверие на едни човек към друг. това би било една социална добродетел, една основна социална добродетел*. В нашето време на социални изисквания тази добродетел съществува най-малко, защото хората изискват да се живее за общността, обаче никой няма доверие към другия. В нашето време на социални изисквания царуват най-несоциалните инстинкти. За да може общото възпитание на човечеството да напредне така, че хората да се вратят в духовния свят, ще бъде необходимо на онези, които с право могат да говорят за Науката на Посвещението, да им се окаже доверие, не доверие основано на сляпата вяра в авторитета, а доверие основано на здравия човешки ум. Защото винаги може да бъде разбрано, какво се изнася за света намиращ се отвъд прага, ако хората действително искат да приложат здравия човешки ум.

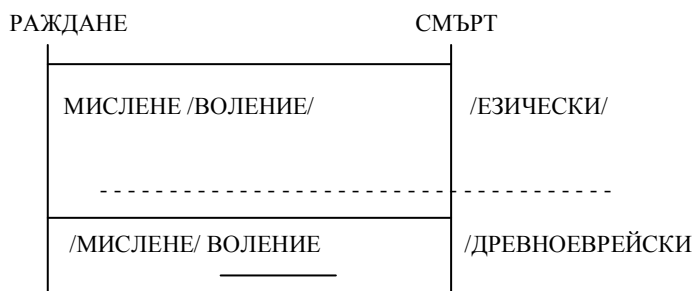
И тук трябва постоянно да се прилага здравият човешки ум, здравият човешки разсъдък, като се насочва погледа към това, което застава пред нас. Макар и не всички хора да казват открито: *"Христос греши"* - все пак хората го изразяват по някакъв начин, такава е логиката на днешното време. И когато след това хората идват и казват, че не могат да направят разлика между това, което се съобщава от духовните светове с вътрешната логика, и това, което казват университетските професори, тогава не е налице здравият човешки ум, или не е налице поне волята за

здрав човешки ум. Когато някой казва "тук Христос греши", тогава направо може да се каже изхождайки от здравия човешки ум, че на този човек не може да се разчита по-нататък от тази гледна точка.

Ние сме изгубили една истинска наука за душата /психология/. Ние нямаме вече тази наука. И аз обърнах вниманието също в публични сказки, наскоро отново и в Базел и на други места, върху това, защо сме изгубили науката за душата. Науката за духа /Пневматология/ е станала например неудобна за католическата църква още в 9-то столетие /869 година/: *аз често пъти съм споменавал това*. Ето защо духът бе изхвърлен, както често пъти съм обяснявал това, на общия вселенски събор в Константинопол в 869 година. Тогава бе установена догмата, че ако някой е истински християнин, той не трябва да мисли, че се състои от тяло, душа и дух, а само от тяло и душа, и че душата притежава духовни качества. Днес това още учи психологията и вярва, че го учи основавайки се на безпристрастната наука, а всъщност само повтаря догмата установена в 869 година. Но също по отношение на всичко онова, което се касае за душата, бе монополизирано във формата на вярата, във формата на изповеданието, във формата на догмата от страна на християнските църкви. Всичко това, което трябва да бъде познание на човека за неговото душевно естество, бе монополизирано от различните християнски църкви. И на истинското познание, на свободното познание бе оста вена само външната природа. Нищо чудно, че днес нямаме никаква наука за душата. Защото учените на света са се отдали само на науката за природата, тъй като науката за душата бе монополизирана, а науката за духа бе отхвърлена. Ние нямаме никаква наука за душата. Ако се основаваме на това, което е даващата днес тон наука е, ние не можем да вървим напред. Защото ако се основаваме на това, което е днес словесна психология - тя не е нещо повече - ние не можем да стигнем до едно истинско разбиране на онова, което царува в душата. От моето изложение, което дадох в книгата "Как се добиват познания за висшите светове? " Вие знаете, че при преминаването на прага за духовния свят в съзнанието се отделят едно от друго мисленето, чувствуването и волението. В днешното обикновено съзнание мисленето, чувствуването и волението образуват един вид хаос: *те са размесени едно в друго*. В момента, когато е преминал прагът на духовния свят, в момента, когато човек иска да се приготи да добие от опит Науката на Посвещението, мисленето, чувствуването и волението се превръщат в самостоятелни сили в съзнанието. Те стават самостоятелни. Тогава човек се научава да ги познава, научава се действително първо да различава едно от друго мисленето, чувствуването и волението.

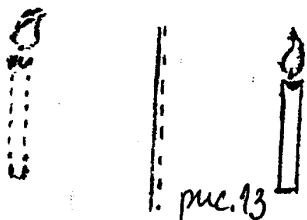
Той се научава именно да различава мисленето от волението /волята/. Мисленето, което царува в нас като човечи, ако не го разглеждаме по неговото съдържание, а ако го разглеждаме по отношение на неговата сила природа, следователно когато разглеждаме силата на мисленето в нас, тогава онова, което е сила на мислене то, е като едно вътрешно светене на онова, което сме изживели преди раждането, съответно преди зачатието в духовните светове. И същността на волята в човека е нещо зародишно, нещо ембрионално, което стига до своето пълно развитие след смъртта. Така щото можем да кажем: *ако това тук /Виж схемата/ е ходът на човешкия живот между раждането и смъртта, тогава мисленето в течението на човешкия живот, така както то живее в човека, е само една илюзия, нещо привидно, защото неговата истинска природа се намира преди раждането, съответно преди зачатието, и онова, което е воля, е само един зародиш, защото онова, което се развива от този зародиш, се развива едва след смъртта. Мисленето и волението/волята/ са свършено, коренно различно в човешката природа.*

Когато сега някой идва с логиката на настоящето време, която поставя прекрасно всичко в кутия, която на драго сърце създава системи, той казва: *днес на нас ни се казва, че мисленето е силата, която действа от живота преди раждането, а волята, това е силата, която сочи в живота след смъртта.* Ето че бе дадена дефиницията, бе разграничено чрез дефиниция много хубаво мисленето и волението /волята/. Обаче с дефиниции не се дава нищо. Обикновено хората не виждат, колко са недостатъчни дефинициите. Някои дефиниции, особено такива, които се считат като научни, са много остроумни и изключителни, но всички те имат някъде нещо, което куца и което ни припомня онази дефиниция, която е била дадена някога в древна Гърция на въпроса: *що е човекът?* Човекът е едно двуного същество, което няма никакви пера - на което на втория ден един ученик донася един оскубан петел и казва: *ето това е един човек, защото то е двуного същество, което няма никакви пера.*

Той предварително е оскубал грижливо петела. Нещата не стоят така просто, щото човек да борави с тях с обикновените интелектуални инструменти. Защото видите ли, можем много хубаво да кажем: *за това, което изпитваме като мислене, трябва да твърдим, че то притежава своята същност преди раждането и вътре в нас действа само нещо като един огледален образ, като едно отражение на мисленето.* Тук е налице определена трудност. Обаче тази трудност може да бъде победена с малко напрежение.

Нали, ако тук имате едно огледало и тук един предмет, например една свещ, в огледалото ще видите отражението на свещта. Вие можете да различавате образа от предмета. Не ще ги смесите. /Виж рис. № 13/. Ако

закриете с един параван свещта, тогава ще видите само нейното отражение в огледалото. Образът /отражението/ ще прави всичко, което прави свещта. Вие сте свикнали да мислите пространствено и затова можете лесно да си представите, как образът се отнася към действителността на свещта. Обаче това, което в нас е сила на мисленето, е като сила едно отражение, един огледален образ и действителността се намира преди раждането. Действителната сила, чийто образ ние прилагаме в този живот, се намира преди смъртта. Ето защо принципът на човешкото съзнание, който се получава, когато насочим погледа върху собственото съзнание е: *аз мисля, следователно аз не съм. Cogito ergo non sum!* Това е принципното, което трябва да бъде разбрано, че в мисленето царува една образна природа и че силата на мисленето се намира преди раждането. Новото развитие е започнало с това, да постави като основна аксиома на философията противоположното: *cogito ergo sum, което е една безсмислица.* Вие виждате, как новото човечество трябва да мине през своето изпитание. Обаче ние се намираме на разделната точка. Трябва да се научим да мислим по нов начин върху основите на душевния живот.

С това бихме свързали по определен начин мисленето с неговата същност и бихме могли сега да твърдим нещо подобно за волението. Волеението не е като образ и отражение, а то трябва да се схваща като зародиш и завършване, развитие по отношение на силата на волята между раждането и смъртта. Това устройство, че от мисленето имаме образа, а

от волението зародиша, всичко това ни дава възможност да проявим свободата между раждането и смъртта. Можете да прочетете върху този въпрос в моите книги "Загадки на човека" и "Загадки на душата", както и във второто издание на моята "Философия на свободата", където тези неща са разгледани също философски.

Обаче сега идва особеното, от което трябва да разберете, колко малко е достатъчно удобното всекидневно мислене, за да проникне в действителността. Ние схванахме същността на мисленето. Обаче когато схващаме тази същност на мисленето в нас, трябва същевременно да си кажем: *това мислене не е само мислене, а в това мислене действа също силата на волята*. Със същото вътрешно същество, с което мислим, ние проявяваме същевременно воля. Само главното е мислене, а то има един унтертон на волението, също така нашето воление /воля/ има един унтертон на мисленето. Всъщност ние имаме в нас две неща: *нещо, което е главно мислене, което обаче има един унтертон на мисленето* /Виж схемата/. Когато разглеждате действителността, Вие не стигате до чисти понятия, които можете да включи те в системи, а едното е винаги същевременно в един смисъл другото. Едвам когато проникнем тези неща, ние получаваме един поглед за определени връзки на човека със световите, които се намират във от света, който виждаме с нашите очи и чуваме с нашите уши, в които обаче не по-малко се намираме, ние сме потопени в тези светове също както сме потопени във физическия свят. Не можем да кажем, че други светове освен сетивният свят не ни интересуват, защото сме потопени в тях. Трябва да ни бъде ясно, че като ходим върху тази земна почва, ние ходим и през духовните светове, също както минаваме през сетивния въздух.

Казвам, че отношенията към тези духовни светове се получават, когато вникнем в тези тънкости на човешкия душевен живот. Чрез това, което е повече мислене и има само един унтертон на волението ние сме свързани с определен вид духовно битие на духовните светове. И отново ние сме свързани с един друг вид духовни светове чрез онова, което е повече воление и по-малко мислене. Това има вече своето по-дълбоко значение. Защото онова, което намираме по този начин, то се отпечатва в човешкия живот и различията, които съществуват в света, идват от там, че винаги едната или другата сила на човешката природа се е развила повече към едната или другата страна. Онези сили, които се намират във волението /волята/, което има унтертон на мисленето, са били развити по един превъзходен начин например в древноеврейската култура. Онези сили на човешкото душевно същество, които се основават главно на мисленето, което има един унтертон на волението, бяха развити в това, което наричаме древна езическа култура. И днес тези две течения вървят

едно до друго. Днес ние имаме в цивилизования свят минаващи едно през друго едното течение, което е едно продължение на древното езичество. Във възгледа за природата, и другият възглед, който е едно продължение на древното еврейство, него имаме ние в социалния възглед на настоящето, в нашите морални и религиозни понятия.

И днес този дуализъм живее в отделния човек. От едната страна човекът обожавва езически природата, от другата страна, без да намери една правилна природна основа, като оставим настрана навичките на мислене, които пренася в така наречената социална наука или социология, той размишлява върху социалния, даже върху моралния живот. И когато философствува, той казва: *в едната област намира свободата, в другата област природната необходимост и тогава той се намира в една призрачност между свободата и природната необходимост, между които не съществува никакъв мост и объркването е огромно.*

Обаче това объркване е в много отношения съдържанието на днешния живот, съдържанието на днешния загиващ живот. Защото какво липсва в този днешен живот? Ние имаме един възглед за природата: *той е само продължение на древното езичество.* Имаме един морален, социален възглед; *той е само едно продължение на Стария Завет.* Християнството е било един епизод, който е бил разбран първо исторически, но днес то е така да се каже паднало през ситото на човешката култура. Същност Християнството не съществува. Защото при хората, които често пъти говорят за Христос, те могат да правят така, как то Ви обясних в книгата на Харнак "*Същност на християнството*". Вие можете да се отнесете с книгата на Адолф Харнак "*Същност на християнството*" така, че навсякъде, където е написана думата "*Христос*", можете да заличите думата "*Христос*" и на нейно място да поставите един чисто пантеистичен "*Бог*" и тем подобни. Смислът на тази книга не ще се измени с нищо. И там, където не се получава това, той говори безсмислици, предикати, които не принадлежат към субекта.

Всички тези неща трябва да бъдат казани днес, защото тук трябва да бъде познато из основи, какво трябва да бъде съдържанието на бъдещето съзнание. Видите ли, също така говори днешното учение /теория/ на еволюцията за това: *човекът се е развил от по-нисши същества и т.н., тези нисши същества са се развили и са станали човеци.* Без съмнение, достатъчно е само да прочетете моята книга "Тайната наука", и ще видите, че от една страна това трябва да кажем и ние. Обаче положението е такова, че когато разглеждаме човешката глава, тогава тази човешка глава, каквато я носим днес върху нашите рамене, се намира вече отново в едно низходящо развитие. Ако целият наш организъм - моля да ме разберете сега добре - бих имал същата организация както нашата глава,

ние непрестанно трябва да умираме. Ние живеем само чрез онова, което е жизнена сила в останалия организъм и постоянно е изпращано в главата. Силите, чрез които накрая умираме, царуват в нашата глава, намират се в нашата глава. Главата е едно непрестанно умиращо същество, тя се намира в едно обратно протичащо развитие. Ето защо душевно-духовното естество може да добие своето развитие в главата. Защото ако си представите схематично главата, Вие трябва да си представите: *нейното възходящо развитие е преминало вече в едно отиващо назад развитие; тук има една празнота* /Виж рис. № 14/.

Г'лава

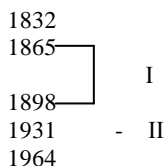
И в празнотата, и в празнотата, в непрестанно разрушаващата се част прониква душата и духът. Това е буквално вярно. Чрез нашата глава ние носим душа и дух поради това, че нашата глава се намира вече в едно умиращо развитие. Това значи, в нашата глава ние непрестанно умираме. И унтертонът на волението /волята/, който е свойствен на мисленето, се намира в нашата глава. Обаче този унтертон на волението е един постоянен подем, един постоянен импулс към умирање, към побеждаване на материята.

Когато действително умираме, тогава се явява това действително воление /воля/. И когато нашето тяло е предадено на Земята, чрез цялото наше *тяло се продължава вече физически в тялото на земята това, което става в нашата глава от раждането до смъртта*. Вие носите Вашата глава на раменете си. Вътре в нея се извършва чрез само себе си процесът, който става после, когато Вашето тяло е предадено на Земята чрез изгаряне или чрез разлагане, само че този процес е постоянно опреснен и възпрепятствуван през време на живота чрез това, което бива изпращано нагоре от останалото тяло. В Земята се продължава същият процес, който става вътре във Вашата кожа между раждането и смъртта. Този процес се продължава в Земята: *Земята мисли според същия принцип, според който вие мислите с вашата човешка глава*, чрез това, че Вашето тяло се разлага вътре в нея, че в Земята са сложени мъртвите тела. Когато минем през вратата на смъртта, ние внасяме чрез нашето

разлагащо се тяло във физическата Земя процеса, който иначе задържа-ме за себе си през време на живота между раждането и смъртта. Това е една истина на естествената наука. Такива истини трябва да познават хората в бъдеще. Днешната естествена наука е по отношение на такива неща една детинщина, защото тя не стига до там, да мисли върху такива неща, да проучва тези неща.

И обратно: *онова, което имаме в нашата глава като процес на разрушението, то е продължение на онова, което е съществувало преди раж-дането, съответно преди зачатие*. Разрушението започва първо с нашето раждане, защото едвам тогава получаваме ние главата, преди това нямаше никакво разрушение. *Сега ние засягаме действително края на една извънредно важна тайна на мировото съществуване. Това, което живее в нашата глава, чрез което влизаме в отношение с другите хора и с външната природа, то е продължение на това, което става в духовните светове, преди да влезем във физическото тяло.* Когато прозрех основно това, тогава стигаме до там да разберем, как от духовния свят действуват силите във физическия свят. Това е най-нагледно, когато разглеждаме тези неща не абстрактно, а конкретно.

Един пример: *Гьоте почина в 1832 година*. Епохата, която принадлежи на първото поколение след неговата смърт, до 1865 година, не беше такава, че в нея да действуват много сили от неговия дух. Аз избирам само един пример: *самопонятно е, че също така и от други хора действуват силите, с Гьоте имаме само един представителен пример*. Следователно до 1865 година онзи, който би насочил вниманието върху душата на Гьоте, би забелязал малко от едно действие на неговите сили. После след първите 33 години, започва вече това, което действува в нашето земно развитие от него от духовния свят. И това се засилва все повече и повече до 1898 година. Ако проследим този процес по-нататък, по-далече от тази епоха, ние можем да кажем: *първият период на действието на Гьотевите свръхсетивни сили в нашата земна култура е следователно 1865-1898 година*. Както казах, до 1865 годи на това действие беше незначително, след това то се засилва. След 33 година стигаме след това в 1931 година до изтичането на един друг период и този би бил един втори период. И в 1964 година бихме имали изтичане то на третия период.

Можем да кажем, че с един такъв пример действително може да се научи, че относително скоро след като човекът е минал през вратата на смъртта, силите, които той развива тогава, действуват в това, което става тук на Земята. Трябва само да знаем, как действуват тези сили. Онзи, който работи действително духовно, знае как в силите, с които той работи, съдействуват силите на духовните светове. И когато завчера аз казах, че в средата на това столетие имаме един важен момент, това стана както при този пример тук, на основата на такива наблюдения, от които може да се види, как силите на духовния свят действуват във физическия свят.

Тази среда на нашето столетие съвпада обаче същевременно с изтичането на онова време, в което така да се каже още действуват атактично изостаналите сили от преди средата на 15-то столетие и стигат вече до техния най-голям упадък. И още преди *средата на настоящето столетие човечеството трябва да вземе решението да се обърне към духовното*. Днес още се намират много хора, които казват: *но защо не помагат боговете?* Ние сме навлезли в онази епоха на развитието на човечеството, *в която боговете еднакво помагат, ако хората дойдат насреща им, но когато според техните закони боговете са заставени да работят със свободни хора, а не с кукли*.

И тук аз стигнах до точката, за която загатнах вчера. Когато, да речем, един човек още от самата Гръцка епоха, от времето до средата на 15-то столетие, обръщаше вниманието върху явленията от раждането до смъртта на човека, той можеше да посочи света на Боговете, как от божествените светове се тече съдбата на човека чрез раждането и смъртта. Днес ние трябва да говорим по друг начин, трябва да говорим така, че съдбата на човека се определя чрез неговите минали земни съществувания и чрез начина, как той е определен така, създава силите, *според които божествените светове могат да дойдат при него*. Ние трябва да се научим да мислим обратно за отношението на човека към божествено-духовните светове, *трябва да се научим да търсим в човека извора, от който се развиват силите, чрез които при него могат да дойдат едните или другите божествени същества*. До този важен момент на развитието на човечеството сме стигнали вече. И това, което става външно, трябва да бъде разбрано днес като израз за един вътрешен процес, който може да бъде разбран само от гледна точка на духовнонаучното разбиране. Всеки човек днес има възможността, бих могъл да кажа, да наблюдава най-крайните устия на събитията. Достатъчно хора бяха убити през последните 4 до 5 години. Това са най-малко 10 до 12 милиона в цивилизования свят, вероятно и повече, три пъти повече осакатените в различните страни, нашата цивилизация действително е стигнала блестящо

високо! Обаче това хората трябва да познаят като устията, *а изворите трябва да се търсят в това, което става в човешките души при всяка опълчване против духовния свят, който иска да проникне във физическия свят и който иска да води човечеството в бъдещето.* И всички неща трябва да бъдат разглеждани днес от тази гледна точка, т.е. да бъдат задълбочени, истински задълбочени.

Днес можем да кажем, че някои неща, които са станали, може би биха били по-правилно изразени, ако бих ме променили гледните точки. Грубо изразено аз казвам сега нещо, което трябва да завърши съвсем актуално тази сказка, както нюансът на тези три сказки бе даден именно чрез приятното присъствие на известен брой английски приятели: *днес можем да говорим за победители и победени.* Очебийно е, една очебийна гледна точка, но може би това не е най-важното. Може би една друга гледна точка е много по-важна, и тази друга гледна точка би могла да бъде взета може би от следното.

Тук от същото това място аз прочетох веднъж нещо от съчиненията на *Ферхер фон Щайнванд*, онзи немско-австрийски поет, който в 15-те години на 19-то столетие се е изказал върху бъдещето на немския на род. Той казал това в една сказка и забележителното е, че тази сказка била изнесена пред тогавашния крал на Саксония и пред неговите министри. В тези 15-те години - тези, които присъствуваха тогава, чуха това – Ферхер фон Щайнванд говори за това, да представлява в бъдеще нещо подобно на това, което са представлявали някога циганите. Това беше един дълбок поглед, който Ферхер фон Щайнванд хвърли в развитието на човечеството. Ние можем да гледаме на тези неща с пълна обективност. Когато гледаме с пълна обективност тези неща, ние ще изберем може би една друга гледна точка, различна от тази, която днес често пъти се заема. Ние ще запитаме: *как стои всъщност работата с това, което е станало при така наречените победени, станало е при така наречените победители?*

Истинските победители са англо-американците. И чрез определени сили, които аз охарактеризирах публично също и тук, тези англо-американци са определени да владеят в бъдеще света.

Сега можем да запитаме: *тъй като германският народ ще бъде изключен от съизживяването на нещата, чрез които външния свят ще бъде владян в бъдещето, какво става тогава всъщност?* Отпада отговорността - естествено не тази на индивида - обаче отпада отговорността на народа, отговорността на събитията на човечеството. Не отговорността на индивида, обаче отговорността на народа отпада при онези, които са потъпкани, защото това са те. Те не могат също да се изправят отново. Всичко, което се казва в това направление, е късогледство. Отговорно-

стта отпада. Толкова по-голяма ще бъде отговорността от другата страна. Там ще бъде истинската отговорност. Външното господство може лесно да бъде постигнато. То се постига чрез силите, които не са собствена заслуга. Това външно преминаване на външното господство става като една природна необходимост. Обаче отговорността ще бъде нещо дълбоко важно за душите. Защото въпросът стои вече записан в книгата на съдбата на човечеството. Ще се намерили при онези, на които външното господство се пада като чрез една природна необходимост, достатъчен голям брой хора, които да чувствуват отговорността, че поставянето в това чисто външно, материалистично господство, не се измамвайте относно него - че в това чисто външно, материалистично господство, че в тази кулминация на външното, материалистично господство трябва да бъдат вложени подтиците на духовния живот? И това не трябва да бъде забавено! Средата на настоящето столетие е един пълен с голямо значение момент. Хората би трябвало да чувствуват цялата тежка отговорност, когато чрез една външна природна съдба са избрани, предназначени да навлязат в господството на материализма - защото това ще бъде господството на материализма - във външния земен свят. Защото това господство на материализма носи същевременно в себе си зародиша на разрушението. Разрушението, което е започнало, не ще престане. И да добие някой днес външното господство, това означава: *да приеме силите на разрушението, силите на болестта за човека, да живее в тях*. За щото онова, което човечеството ще занесе в бъдещето, ще се роди от новия зародиш на духа. Този зародиш трябва да бъде отгледан. И за това съществува отговорността за онази страна, на която се пада господството на света.

Днес и в тези неща също не трябва да се мисли несериозно. В тези неща трябва да се мисли основно, в тези неща не трябва да бъдем само привидно духовни, а всъщност материалистични. Днес много често чуваме две неща. Едното е, че хората казват: *ах, какво говорите вие за социални мисли, от мислите не става хляб!* Това е евтино възражение, което днес много често се прави. И другото е, че се казва: *когато хората отново ще работят, тогава всичко ще бъде отново добре, тогава социалният въпрос ще приеме един друг образ*. И двете изречения са замаскиран материализъм, защото и двете изречения са насочени към това, да отрекат духовния живот.

Първо, чрез какво се различаваме ние от животните? Животните ходят насам и нататък, доставят си храната, доколкото я намират, според вродените си инстинкти. Ако няма достатъчно храна, те трябва да гладуват. Какво предимство има човекът в сравнение с тях? Той работи за произвеждането на храната. В момента, когато започва да работи, започва

мисълта. И едвам в момента, когато започва мисълта, за почва също и социалният въпрос. И ако човекът трябва да работи, той трябва да има една подбуда, един подтик. Подбудите, които съществуват до сега, не ще ги има вече в бъдеще. За труда са нужни нови подбуди. И съвсем не ще съществува вече въпросът: *когато хората отново ще работят, всичко ще върви добре - не, когато от чувствата на отговорност пред света хората ще дават мисли, които ще преминат в ръцете и волята и ще се роди работа, труд.* Обаче всичко ще зависи от мислите. И самата мисъл зависи от това, че ние отваряме нашите сърца за импулсите на духовния свят.

Днес трябва да се говори много за отговорността и за значението на мисълта. Ето защо в тази сказка аз исках да изтъкна именно този нюанс.

Тъй като съдбата е вече такава, че човек не може да тръгне, когато иска да пътува, ние ще бъдем заедно също и утре. Ето защо утре аз искам да говоря върху антропософската основа, върху духовнонаучната, окултната основа на социалния въпрос. Така щото преди да отпътувам, аз ще мога да говоря на нашите приятели още също и за социалния въпрос, обаче ще обясня по-дълбоки основи на социалния въпрос от гледището на Духовната Наука.

СКАЗКА ДВАНАДЕСЕТА

Дорнах, 15 декември 1919 г.

Задачите, които са поставени на човечеството в настоящето и в близкото бъдеще, са решаващи, важни, велики. И касае се за това, че трябва да бъде проявена действително една силна душевна смелост, за да се направи нещо за овладяването на тези задачи. Който разглежда днес тези задачи и се опитва да получи един действителен поглед в онова, от което човечеството крайно се нуждае, трябва често да мисли за повърхностна та лекота, с която днес се вземат публичните, така наречените публични работи. Бихме могли да кажем, че днес хората политизират в пусто. Те си образуват възгледа върху живота изхождайки от някои вълнения, от няколко егоистични гледни точки, били те и народно-егоистични, докато сериозността на днешното време ме изисква хората да имат определен копнеж за това, да добият фактическите основи за образуването на един здрав разсъдък. В течение на последните месеци, а също и години аз изнасях тук сказки и правих разглеждания върху най-различните предмети, също и върху историята на времето и изискванията на настоящето време, като имах винаги целта, да доставя факти, които могат да поставят човека в състоянието да си образува едно съждение, а не за да им предложи едно готово съждение. Копнежът за познаване фактите на живота, за тяхното все по-основно и по-основно познаване, за да има човек

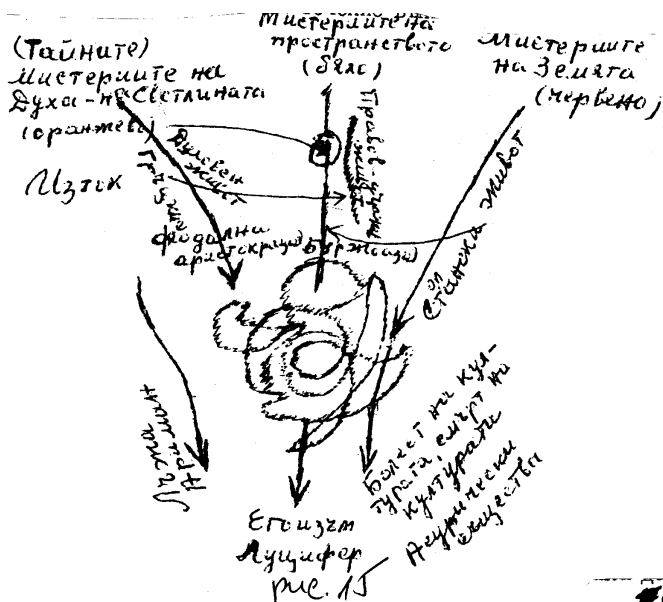
една действителна основа за едно съждение, това е важното днес. Аз трябва да кажа това особено поради причината, че различните изисквания, различните писателски изложения, които направих относно така наречения социален въпрос и относно троичното разчленение на социалния организъм, действително се вземат, както ще се види, лекомислено, за щото по отношение на тези неща твърде малко се задават въпросите за сериозността на тези основи. Днешните хора така трудно стигат до тези фактически основи, защото, въпреки че не вярват това, всъщност са теоретици във всички области на живота. Онези, които днес най-много си въобразяват, че са практики, те са най-големите теоретици, поради това, че всеобщо се задоволяват с това, да си образуват няколко представи, само малко представи върху живота, за да съдят върху този живот, докато днес само на едно действително, универсално и всеобхватно вникване в живота е възможно да добие едно обективно съждение върху онова, което е необходимо. Можем да кажем, че днес представлява най-малко едно интелектуално лекомислие, когато без обективни основи се политизира в пусто или се фантазира върху възгледа за живота. Желателно е днес в основата на душите да има сериозно отношение към живота.

Когато наред с другата страна пред света бъде поставена също и практическата страна на нашия духовно научен стремеж в най-ново време, троичното разчленение на социалния организъм, това е така, че още срещу целия начин на мислене и образуване на представи, който царува в разработването на този тричленен социален организъм, днес се противопоставят предразсъдъците и именно предварително образувани чувства. Тези предразсъдъци, и именно предварително образувани чувства, от къде идват те? Да, човекът си образува днес представи върху онова, което е истината - сега аз говоря все за социалния живот - той си образува представи за това, което е правилното, което е полезното и т.н. И след като си е образувал определени представи, той е тогава на мнение, че тези представи са абсолютно валидни навсякъде и за винаги. Да вземем например един социалистически ориентиран човек от средна или западна Европа. Той има напълно социалистически формулирани идеали. Но какви основни представи има той по отношение на тези социалистически формулирани идеали? Той има основната представа: *онова, което той трябва да си представи, така че то да го задоволява, трябвало сега да задоволи всички хора по цялата земя и трябвало да бъде валидно безкрай за цялото бъдеще земно съществуване.* Че всичко онова, което трябва да важи като мисъл за социалния живот, трябва да бъде родено от основния характер на времето и на мястото, за това хората имат днес твърде малко чувство. Ето защо днешните хора не могат да разберат

лесно, колко е необходимо да се внедри в европейската култура с нейния американски придатък троичното разчленение на социалния организъм, като се държи сметка за различните нюанси. Ако това троично разчленение на социалния организъм бъде внедрено, тогава от само себе си ще настъпи нюансирането относно пространството, т.е. в различните области на земните народи. И освен това: *след изтичането на времето, след което поради еволюцията на човечеството споменатите от мене идеи и мисли в моята книга "Съществени точки на социалния въпрос" не ще бъдат вече валидни, трябва да бъдат намерени именно други подходящи за времето.*

Не се касае за абсолютни мисли, а се касае за мисли отнасящи се за настоящето време и за близкото бъдеще на човечеството. Но за да бъде това разбрано в цялото негово значение, колко необходимо е това троично разчленение на социалния организъм, в един самостоятелен духовен живот, в един самостоятелен правов или държавен живот и в един самостоятелен стопански живот, трябва да бъде хвърлен един безпристрастен поглед върху начина, по който в нашата европейско-американска цивилизация се е родило действието едно в друго на дух, държава и стопанство. Това действие едно в друго на нишките, на нишката на духа, на нишката на правото или на държавата и на нишката на стопанския живот, съвсем не е нещо лесно. Нашата култура, нашата цивилизация е едно кълбо, в което са навити и размесени три нишки, които имат съвършено различен произход. Нашият духовен живот има съвършено различен произход. Нашият духовен живот има съвършено различен произход от този на правовия или държавен живот и също от произхода на стопанския живот. И тези три течения, имащи различен произход, са хаотично навити едни с други. Днес аз мога да изложа нещата само скицирано, защото ще проследя само накратко тези три течения до техния първичен източник.

Нашият духовен живот, както той се представя за този, който действително взема нещата външно, взема ги действително сетивно, се усвоява от хората чрез това, че те оставят да действуват върху тях онова продължение на древния гръцки и римски културен живот на гръцко-римския духовен живот, както той е протекъл първо през това, което по-късно са станали нашите гимназии, което са станали нашите университети. Защото нашето останало така наречено училище е напълно зависимо от това, което се е вляло като едно течение, да речем, /Виж рис. № 15 -, оранжево/ в гръцкия елемент. Защото това, което имаме като духовен живот, като наш европейски духовен живот, е на първо място от гръцки произход, минавайки само през римския. Римският духовен живот е само една преходна станция. Без съмнение в по-ново време с този произ-

хождащ от древна Гърция духовен живот се е смесил и друг, който произхожда от това, което наричаме техниката на различните области, която не беше още достъпна на гърците: *техниката на механическата същност, техниката на търговията* и т.н. Бих могъл да кажа: към нашите университети са се прибавили *техническите висши училища, търговските висши училища, които донасят един елемент на по-новото време към това, което се влива в нашите души чрез нашите хуманистични, свързани с гръцкия духовен живот училища; то се влива не само в душите на някоя така наречена образована класа, защото онова, което днес са социалистическите теории, което живее също и в главите на пролетариата, е само едно отклонение, един разклон от онова, което произхожда всъщност от гръцкия духовен живот.* То е минало само през различни метаморфози. Обаче този духовен живот има своя по-нататъшен произход от изтока. И онова, което намираме при Платона, което намираме при Хераклита, при Питагора, при Емпедокла, при Анаксагора, всичко това е дошло от изтока. Онова, което намираме при Ешила, при Софокла, при Еврипида, е дошло от изтока, онова, което намираме при Фидиаса, е дошло от изток. Гръцката култура е дошла изцяло от изтока. Тя е изпитала една значителна промяна в пътя от изтока към Гърция. Отвъд на изток тази духовна култура беше главно духовна, по-духовна отколкото е била след това в древна Гърция, и на изток тя беше едно излияние на онова, което можем да наречем мистериите на светлината /Виж рис.№15/. Гръцката духовна култура вече една филтрирана, една разредена духовна култура в сравнение с онзи духовен

живот, от който е получила своя произход, с източния духовен живот. Този източен духовен живот почива на съвсем особени духовни опитности. Ако трябва да Ви опиша тези духовни опитности, би трябвало да Ви ги охарактеризирам по следния начин: естествено ние трябва да отидем в праисторически времена, защото Мистериите на Светлината или Мистериите на Духа са изцяло праисторически явления. Ако трябва да Ви опиша характера на този духовен живот, както той се е образувал, трябва да кажа следното. Знаем, че когато отидем далече в миналото на развитието на човечеството, ние намираме все повече и повече положението, че хората на древните времена са имали едно атавистично ясновидство, едно сънищно-подобно ясновидство, чрез което им се откриваха тайните на Вселената. И ние говорим съвсем правилно, когато казваме, че върху цялата цивилизована азиатска земя в 3-то, 4-то, 5-то, 6-то, 7-то хилядолетие живееха хора, на които благодарение на притежаваното от тях напълно естествено, свързано с кръвта, с организацията на тялото ясновидство се откриваха духовни истини. Това беше качество на разпространението в широките кръгове население. Обаче това атавистично ясновидство се намираше вече в едно упадъчно развитие, то все повече премина в упадък. И това преминаване в упадък на атавистичното ясновидство не е само едно културно-историческо явление, то е същевременно едно явление на социалния живот на човечеството.

Защо? Защото от тази широка маса на земното население от различните центрове, главно от един център в Азия, се роди така да се каже един особен род хора, един род хора с особени способности. Освен атавистичното ясновидство, кое то още им беше останало в известно отношение - от техния вътрешен душевен живот възникваше едно сънищно-подобно схващане на тайните на света - освен това сънищно-подобно схващане на света те имаха още онова - и именно като първи човеци в развитието на човечеството - което наричаме силата на мисленето, способността на мисленето.

Това беше едно важно социално явление, че онези древни хора, които нямаха нищо друго освен сънищните виждания върху тайните на света, видяха да идват в техните територии имигранти, с които още можеха да разберат, защото също имаха духовни виждания, които обаче имаха още нещо, което самото местно население нямаше: *мислителната способност*. Това беше един особен вид хора. Индийците /считаха/ онази каста, която наричаха каста на брахманите, като потомци на тези хора, които свързваха атавистичното ясновидство с мислителната способност. И когато тези хора слязоха в южните области от по-високо разположените северни местности на Азия, те получиха името *Арийци*. Това е арийското население. Тяхната първична характерна черта е тази, че - ако мога сега

да употребя по-късния израз - с плебейските способности на атавистичното ясновидство те свързваха мислителната способност.

И онези мистерии, които бяха наречени Мистерии на Духа или преди всичко Мистерии на Светлината, бяха основани от такива хора, които свързваха атавистичното ясновидство с първите проблясъци на интелигентността, с вътрешната светлина на човека. И една зависимост, един клон на онова, което тогава дойде като една осветляваща искра в човечеството, е нашето духовно образование, обаче именно абсолютно една зависимост, един клон.

В човечеството се е запазило нещо от това, което е било открито, изявено тогава Но трябва да се помисли, че още гърците, тъкмо най-образованите личности между гърците бяха видели постепенното угасване на атавистичната дарба на ясновидството и че им беше останала мислителната способност. При римляните беше останала само мислителната способност. При гърците все още съществуваше съзнанието, че мислителната способност идва от същите извори, от които идваше старото атавистично ясновидство. Ето защо *Сократ* все още казваше нещо, което познаваше напълно като изживяване, когато говореше за своя *демон* /тук в смисъла на добър дух. Бележка на преводача/, който му вдъхваше неговите действително само диалектични, интелигентни истини.

Гърците са представили също художествено значително възникването на човека на интелигентността от другото човечество: *защото гърците имат в тяхната пластика - достатъчно е само тя да бъде точно проучена - три силно различаващи се едни от други типове*. Те имат арийския тип, който притежава главата на Аполон, главата на Атина Палада, главата на Зевс, главата на Хера. Сравнете ушите на Аполон с ушите на главата на Меркурий, носа на Аполон с носа на главата на Меркурий, и ще видите, колко различен е този последен тип. Гъркът искаше да покаже, как в типа на Меркурий в гърцизма с интелигентността се е сляло онова, което е било старо, минало ясновидство, което още продължаваше да живее като суеверие, което беше от по-ниска форма, как това съществуваше на основата на културата и как изпъкваше ариецът, който беше представен художествено с главата на Зевса, на Атина Палада и т.н. И стоящите съвсем долу, съществуващите с размътените остатъци на ясновидството раси, които също живееха още в Гърция, обаче особено в перифериите на древна Гърция, са запазени отново в един друг тип на скулптурата: *в типа на сатира, който отново се различава напълно от типа на Меркурий*. Сравнете носа на сатира с носа на Меркурий, ушите на сатира с ушите на Меркурий и т.н. Гъркът е направил да се влее в неговото изкуство онова, което е носел в своето съзнание за своето развитие.

Това, което по този начин премина от Мистериите на Духа или Мистериите на Светлината в постепенно филтриране в Гърция и от там, в новото време, имаше обаче една определена особеност като духовна култура. Като духовна култура то беше снабдено с такава вътрешна ударна сила, че можа да основе същевременно от себе си правовия живот на хората. От тук от едната страна гърците имаха откровението на Боговете в мистериите, които донасяха на човека духа и посаждането на този добит от боговете дух във външния социален организъм, в теокрациите. Всичко произхожда от теокрациите. И тези теокрации бяха не само в състояние да се проникнат с правото от мистериите, да се проникнат от самите тези мистерии с политиката, а също и да регулират стопанския живот от духа. Жреците на Мистериите на Светлината бяха същевременно икономическите, стопанските управители на тяхната област. Те стояха къщи, строяха канали, строяха мостове, грижеха се също за обработването на земята и т.н.

В древните времена това беше една култура извираща напълно от духовния живот. Обаче тази култура се абстрахизира. От духовен живот тя се превърна все повече и повече в сбор от идеи. В средновековието тя беше вече теология /богословие/, т.е. сбор от понятия, вместо древния духовен живот, или, понеже не беше вече свързана с духовния живот, беше заставена да се поддържа абстрактно, да се поддържа куриално /един вид канцеларски/. Защото когато насочим поглед назад към старите теокрации, ние намираме, че онзи, който царува, е получил своето поръчение за това от Боговете в мистериите. Последният остатък от това е западният владетел.

Той не е считан никак вече като един клон на възникналия от мистериите и получил своето поръчение от Боговете владетел на теокрацията. Всичко, което е останало, е само корона и мантия на коронясването. Това са външните отличителни знаци, които по-късно се превърнаха повече в ордени. По титлите ние все още забелязваме понякога, когато разбираме такива неща, как те сочат към времето на мистериите. Обаче всичко е овъншно.

Не по-малко овъншно е онова, което царува в нашите гимназии и университети като духовна култура, като последен отзвук на божествените послания на мистериите. Духовният живот се е влял в нашия живот, но той е станал напълно абстрактен, станал е напълно живот на представите. Той се е превърнал в това, което на края социалистически ориентираните кръгове казват: *превърнал се е в една идеология, т.е. в сбор от мисли, които са само мисли*. В това се е превърнал действително нашият духовен живот.

Под влиянието на този духовен живот се е развило онова, което е днешният социален хаос, защото духовният живот, който е така филтриран, който е така абстрахиран, е изгубил всякаква ударна сила. И ние трябва отново да поставим духовния живот на неговите собствени основи, защото само така може да вирее той. Ние трябва отново от само мисления дух да намерим пътя към творящия дух. Това можем да постигнем, когато се стремим да развием от държавния духовен живот свободния духовен живот, който единствено ще има също силата, да събуди отново човечеството към живот. Защото нито един воден като малко дете от църквата духовен живот, нито един запазен и защитен от държавата духовен живот, нито един задъхващ се от кашлица под тежестта на икономиката духовен живот не може да бъде плодотворен за човечеството, а само поставеният на своя собствена основа духовен живот.

Да, днес е дошло вече времето, да запалим смелостта в нашите души да застъпим откровено и свободно пред света възгледа, че духовният живот трябва да бъде поставен на неговата собствена основа, на негова та собствена почва. Днес много хора питат: *какво трябва да направим? Първото* нещо, което трябва да се направи, е, да поясним на хората, какво е необходимо. Да спечелим колкото е възможно повече хора, които да разбират, колко е необходимо да поставим например духовния живот на неговата собствена почва, да спечелим колкото е възможно повече хора, които да разбират, че онова, което е станало педагогика на 19-то столетие за народните, средните и висшите училища, не може да служи по-нататък на човечеството за неговото преуспяване. То трябва да бъде изградено отново от свободния духовен живот. В душите съществува още малко смелост, за да бъде поставено основно това изискване. И то може да бъде поставено само тогава, когато се работи в посоката, щото възможно най-голям брой хора да вникнат с тяхното разбиране в тези отношения. Всяка друга социална работа е днес само временна. Най-важното е това: *да се види, да се работи, щото все повече хора да добият разбиране за социалните необходими, от които едната е току що охарактеризираната*. Да бъдат пояснени тези неща с всички сили, с всички средства, които имаме на разположение, това е, което днес е най-важното.

Ние не сме станали още производителни относно духовния живот и ще трябва да станем първо продуктивни относно духовния живот. Наченки за това съществуват и аз ще говоря веднага за това, но ние не сме станали още продуктивни относно духовния живот. Трябва да станем продуктивни чрез осамостоятелствуване на духовния живот.

Всичко, което се ражда на Земята, оставя остатъци. Мистериите на Светлината са по-малко филтрирани в днешната източна култура, в източ-

ния духовен живот отколкото в западните страни, но все пак те са изгубили формата, която са имали във времето, което аз описах. Въпреки това, когато човек проучи това, което индусите още имат днес, което източните будисти имат, той може да долови по-добре отзвук на онова, от което ние самите имаме в нашия духовен живот, само че в Азия то е останало на една друга възрастова степен. Обаче ние сме непродуктивни, до висока степен непродуктивни. Когато на запад бе разпространено благовестието за Тайната на Голгота, откъде гърците и римските учени взеха понятията, за да разберат Тайната на Голгота? Те ги взеха от източната мъдрост. Западът не е произвел Християнството, то е дошло от изтока.

И нещо друго: *когато в областите говорещи английски език хората почувстваха, че духовната култура е безплодна и се роди желанието за едно оплодотворение на духовния живот, теософите отидоха в подчинена Индия и потърсиха там изворите за тяхната модерна теософия.* За онова, което те търсеха, за да подобрят духовния живот, нямаше никакъв плодотворен извор в техния собствен живот: *те отидоха на изток.* И наред с това знаменателно положение бихте могли да намерите още много доказателства за безплодието на духовния живот в западните страни. И всяко доказателство за безплодието на духовния живот в запада е същевременно едно доказателство за необходимостта от осамостоятелствуването на духовния живот в тричленния социален организъм.

Едно второ течение в навитото кълбо е държавното или правовото течение. Тук е тоягата на нашата култура, второто течение. Когато човек гледа това течение външно, когато се запознава външно с него, той го виж да, когато нашите уважаеми съдии седят на техните столове заедно със съдебните заседатели и съдят върху престъпленията или нарушенията или когато чиновниците на властта нарушават в тяхната бюрокрация върху цивилизования свят, за отчаянието на онези, които са управлявани по този начин. Всичко онова, което наричаме юриспруденция /правни науки/, което наричаме държава, и всичко, което във връзка с юриспруденцията и държавата се ражда като политика, това е второто течение /Виж рис. № 15 -, бяло/. Както нарекох това /оранжевото/ течение на духовния живот, така това второто е течението на правото, на държавата.

От къде иде това? Без съмнението също е свързано с култура на мистериите. То е свързано с египетската култура на мистериите, произхожда от тази култура, която е минала през южните европейски области и след това е била проникната от прозаичната, лишена от фантазия същина на римляните където се е съединила с един клон на източната същина и се е превърнала там в католическо Християнство съответно в католическа църква /Виж рис. № 15/. Тази католическа църква е всъщност/ макар и

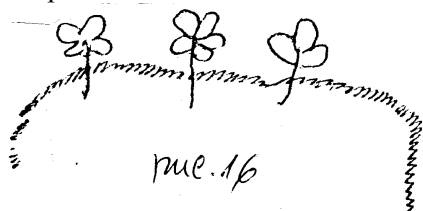
това да е казано радикално/ също една юриспруденция. Защото от отделните догми до онзи мощен, велик съд, който през цялото средновековие е бил представян като "последен съд", целият различаващ се духовен живот на изтока, понеже съдържаше египетския елемент на мистериите на пространството, е бил превърнат в едно общество от мирови съдии с мирови присъди и мирови наказания и грешници и добри и зли. Тя е една юриспруденция. И този е вторият елемент, който живее в разбърканост в нашето духовно кълбо, в тази разбърканост, която наричаме цивилизация, и не се е свързал по никакъв начин с първия. Че той не се е свързал, може да констатира всеки, който отива в университета и, да речем, слуша една след друга една юридическа лекция върху държавното право и след това слуша една богословска лекция върху каноническото право даже. Тези две лекции се изнасят една след друга. Обаче тези неща са били такива, които са оформяли човека. Даже в по-късни времена, когато е бил забравен техният произход, те оформят човешките сърца. Правовият живот действуваше абстрахиращо върху по-късния духовен живот, обаче във външния живот той беше създаващ човешки нрави, човешки навици, човешки устройства. И това, което беше последната издънка в упадъчното духовно течение на изтока, що е то, чийто произход хората не познават вече? Това е феодалната аристокрация. При тогавашния благородник не ще познаете вече, че води своя произход от източния теократичен духовен живот, защото той е, изхвърлил от себе си всичко, като му е останала само социалната конфигурация /Виж рис . № 15/. Журналистическата интелигентност приема понякога странни кошмарни явления! Тя прие такова кошмарно явление в по-новото време и измисли една странна дума, с която особено се гордееше: "*духовна аристокрация*". Това можеше да се чуе навсякъде. Онова, което преминавайки през римската църковна конституция, през теократизиращата юриспруденция, през юриспруденциращата теокрация, и получи след това своята светска форма в градските устройства, а в по-ново време се превърна напълно в светска форма, що е то в неговата последна зависимост? Това е буржоазията /Виж рис. № 15/. И така са вярно разхвърлени разбъркано между хората тези духовни сили в техните най-крайни зависимости.

С горните две течения са свързани още едно трето. Когато го наблюдавате днес от вън /Виж рис. № 15, червено/ къде се показва особено характерно това трето течение външно достъпно за сетивата? Да, за средна Европа съществуваше един метод, с който се демонстрираше на определени хора, къде са се развили тези най-крайни зависимости на нещо, което първоначално е било различно. Това ставаше, когато средновековния човек изпращаше своя син в една кантора в Лондон или в Ню Йорк,

за да изучи стопанските практики. В практиките на стопанския живот, чийто произход се крие в народните навици на англо-американския свят, там се намира последната издънка на онова, което се е развило в зависимост от онези мистерии, които бихме могли да наречем мистерии на Земята, от които например мистериите на друидите са само един особен клон. Мистериите на Земята още съдържаха в древните времена на европейското население един особен род живот на мъдростта. Онова европейско население, което не знаеше нищо, което беше напълно варварско по отношение откровенията на източната мъдрост, по отношение на Мистериите на Пространство то, по отношение на това, което след това стана католицизъм, онова население, което дойде насреща на разпространяващото се християнство, имаше един особен род живот на мъдростта, която беше изцяло физическа мъдрост. От този живот могат да се проучат исторически най-много най-външните прояви, най-външни те обичаи, които са отбелязани в историята на това течение: *как са били устройени празниците на онези хора, от които са се получили обичаите, навиците на Англия и Америка.* Тук празниците бяха доведени в съвършено други отношения в сравнение с Египет, където реколтирането беше свързано с движението и съчетанието на звездите. Тук случаят за празнуване беше самата реколта като такава, празниците бяха свързани с различни поводи в сравнение с тези в Египет, с неща, които принадлежаха напълно на стопанския живот, с такива неща бяха свързани най-висшите празници. Тук ние имаме напълно нещо, което е свързано със стопанския живот. И ако искаме да схванем целия дух на тази работа, ние трябва да си кажем: *от Азия към запад и от юг нагоре хората пренесоха един духовен и един правов живот, които те бяха получили отгоре и го снеса на Земята.* Там, в третото течение, се развива един стопански живот, който трябва да се развие нагоре, който първоначално беше всъщност в неговите правови нюанси, в неговите духовни устройства изцяло стопански живот. Той беше до такава степен стопански живот, че един от особените годишни празници и се състоеше в това, че оплождането на стадата се чувствуваше като един особен празник в чест на боговете. А такива празници съществуваха: *всичко измислено от стопанския живот.* И ако отидем в северна Русия, в средна Русия, в Швеция, в Норвегия, или в онези области, които до неотдавна бяха области на Германия, във Франция, поне в северна Франция, и в днешна Великобритания, ако минем през тези области, навсякъде ще намерим едно население, което преди разпространението на Християнството имаше в древни времена изцяло една ясно изразена стопанска дейност. И това, което още може да бъде намерено там като стари обичаи, като

празници на правови обичаи , като обичаи свързани с чествуването празници на боговете, е отзвук на тази стопанска култура.

Тази стопанска култура се среща с това, което иде от другата страна- /Виж рис. № 15 /. Първо тази стопанска култура не е стигнала до там, да развие един самостоятелен правов и духовен живот. Първоначалните правови нюанси са били изхвърляни, защото в тази област се е вляло римското право, влял се е гръцкият духовен живот. Отначало този стопански живот е неплоден и се издига постепенно, обаче може да се издигне само тогава, когато може да победи хаотизирането получено с приемането от чуждо място на духовния и правов живот. Вземете днешния англо-американски духовен живот имате две силно различаващи се едно от друго неща. Първо имате навсякъде повече отколкото другаде на Земята в англо-американския духовен живот така наречените окултни дружества, които имат силно влияние, много повече отколкото хората знаят. Те са напълно съхранители на един стар духовен живот, и се гордеят с това, че са съхранители на египетския или източния духовен живот, който е изцяло филтриран, изпарил се е до символ; *изпарил се е до символ, който не е вече разбран, обаче при по-висшите членове има определена голяма сила.* Това е обаче стар духовен живот, духовен живот, който не е израснал на собствена почва. Наред с това там съществува един духовен живот, който расте напълно на стопанска почва, но покарва такива малки цветенца, покарва съвсем малки цветенца от стопанската почва. /Виж рис. № 16/.

Който изучава такива неща и може да ги разбере, знае добре, че Лок, Юм, Миля, Спенсер, Дарвин и други са изцяло тези цветенца израснали от стопанския живот. Можем да получим съвсем точно мислите на един Джон Стюард Мил, мислите на един Херберт Спенсер от стопанския живот. Социалдемократията е издигнала после това до теория и разглежда духовния живот като една зависимост на стопанския живот. Това съществува първо там, всичко е извлечено от така наречената практика, всъщност то е извлечено от рутината на живота, а не от действителната практика на живота. Така щото там вървят едно до друго такива неща като дарвинизъм, спенсеризма, милизма, юмиизма и филтрираните мистериини учения, които след това намират своите продължения в различните сектантски еволюции, в теософското общество, в квакерите и т.н.

Стопанският живот, който иска да се издигне нагоре, е покарал първо малките цветенца, още съвсем не е стигнал далече. Онова, което е духовен живот, онова, което е правов живот, това са чужди растения И това са най-много чужди растения - моля да вземете това под внимание - това са толкова повече чужди растения, колкото повече отиваме на запад в европейската цивилизация. Защото в средна Европа винаги е съществувало нещо, бих могъл да кажа, което е като една защита, като една борба против гръцкия духовен живот от една страна и против католически правов живот от друга страна. Там винаги е имало едно опълчване не против тези течения. Един пример за това опълчване е средноевропейската философия. В Англия не се знае действително нищо за тази средноевропейска философия. В действителност *Хегел* не може да бъде преведен на английски език, това е една невъзможност. Не се знае нищо за него. В Англия германската философия се нарича *германизъм* и с това се разбира нещо, с което един разумен човек не може да се занимава. Обаче именно в тази немска философия, с изключение на един епизод - където именно *Кант* е бил напълно покварен от *Юм* и този отвратителен кантюмов елемент е бил донесен в немската философия, което е произвело в главите на средноевропейското човечество едно неизлечимо нещастие - с изключение на този епизод ние имаме постоянно след това последвалия цвят на това опълчване именно в лицето на *Фихте*, *Шелинг*, *Хегел*. И ние имаме едно търсене на свободния духовен живот още при Гьоте, който не иска да знае вече нищо за последния отзвук на римско-католическата юриспруденция в това, което се нарича природен закон. Почувствайте в изтърканото расо и в странната барета, които съдиите още имат от старите времена - те подават след това молби, да им се позволи да ги снемат от себе си - почувствайте също така в естествената наука, в природния закон "*закона*", как юридическото се намира вътре! Защото целия израз "*природен закон*" няма например по отношение на Гьотевата естествена наука, която работи само с първичното явление, само с първичния факт, никакво значение. Тук за първи път се води една радикална борба - но естествено тя е останала в нейното начало - това беше първият тласък напред към свободния духовен живот: *Гьотевата естествена наука*. И в тази средна Европа съществува вече даже първият тласък напред към свободния правов или държавен свободен живот. Прочетете една такава книга, като тази на *Вилхелм фон Хумболдт*. Той е бил даже министър на просветата в Прусия. Прочетете книгата на този Вилхелм фон Хумболдт. По-рано тя е струвало само 20 пфенига в рекламната Универсална Библиотека - не зная вече колко струва сега. Прочетете тази книга: "*Идеи относно един опит да бъдат определени границите на действието на държавата*", *тогава ще видите първото начало за*

построяване на самостоятелен правов или държавен живот, самостоятелността на истинската политическа област. Без съмнение, това ни кога не е стигало по-далече от един опит. Това начало, тези наченки са създадени в първата половина на 19-то столетие, даже в края на 18-то столетие. Но трябва да се помисли, че винаги в тази средна Европа са съществували важни импулси в тази насока, импулси, с които не трябва да бъдат оставени без вземане под внимание, които трябва да се влеят в импулса на троичния, на тричленния социален организъм.

В една от своите книги *Ницше* е написал онези думи, които аз отново цитирах в моята книга за Ницше още на първите страници, и от които може да се предчувствува трагичността на германския духовен живот В своята книга "давид шраус изповядващият и писателят" Ницше се опитва тогава да охарактеризира събитията от 187/71 г. основаването на Германския райх с думите: *"изкореняването на германския дух в полза на германския райх"*. От тогава това изрязване на гръкляна на германския дух е било основно продължено. И когато в последните 5 до 6 години три четвърти от света се нахвърляха върху тогавашна Германия - аз не искам да говоря върху причините и виновните, а да предам само конфигурацията, световното положение - тогава всъщност съществуваше мъртвият труп на германския духовен живот. Но когато някой говори така, както аз говорих вчера, характеризирайки безпристрастно фактите, не трябва да се мисли, че в този германски духовен живот не съществува още много нещо, което въпреки бъдещето циганство трябва да излезе наяве, което трябва да бъде взето под внимание. Защото от какво се провалиха всъщност германците? Веднъж трябва да отговорим безпристрастно и на този въпрос. Германците се провалиха от това, защото и те също искаха да вървят в крак с материализма и защото нямаха никакъв талант за материализма. Другите имат добри таланти за материализма. Германците имат главно онази способност, която веднъж *Херман Грим* охарактеризира отлично, като каза: *по правило германците отстъпват тогава, когато за тях би било полезно да вървят смело напред и те се впускат силно напред, когато за тях би било полезно да отстъпят.* Това са много хубави думи за една вътрешна характерна черта именно на германския народ. Защото германците са притежавали ударна сила в течение на столетия, обаче не и способността да запазят тази ударна сила. Гьоте може да установи първичното явление, обаче не можа да го доведе до началата на Духовната Наука. Той можа да развие една духовност, както например в неговия "Фауст" или в неговия "Вилхелм Майстер", която би могла да революционира света, ако биха били намерени правилните пътища. Напротив външната личност на този човек доведе нещата само до там, че във Ваймар той затлъстя и имаше двойна брадичка,

стана един дебел таен съветник, който беше необикновен прилежен също и като министър, но който въпреки това бе принуден да оста ви нещата да стигнат само до 5 градуса, както се казва, именно в политическия живот.

Това би трябвало да бъде разбрано в света, че такива явления като Гьоте и Хумболдт представляват навсякъде наченките и че, за своя вреда, не за своя полза, светът би могъл да остави невзето ход внимание онова, което живее в германско то развитие и което съвсем не е още изградено, което трябва да бъде проявено.

Защото в крайна сметка не е още изградено, което трябва да бъде проявено. Защо то в крайна сметка германците нямат също заложбата, която другите притежават така величествено, колкото повече отиваме на запад: *да се издигнат навсякъде до последните абстракции*. Това, което германците имат в техния живот, другите наричат "*абстракции*", защото не могат да го изживеят; *и понеже изцеждат самия живот, те вярват, че и другите го нямат в себе си*. Обаче германците нямат дарбата да проникнат до последните абстракции. Това се показва особено в техния държавен живот, в този най-нешастен от всички държавни животи. Ако германците биха имали открай време великия талант за монархизма, който французите са запазили така блестящо и до днешен ден, те никога не биха изпаднали във "*вилхелминизма*". Те не биха останали да стои там тази странна, карикатурна фигура на един монарх, или да имат нужда да го поставят. Французите наричат себе си наистина републиканци, обаче имат между тях един скрит монарх, който здраво държи в единство целия държавен строеж, който страшно държи в юздата сърцата на своите поданици: *защото всъщност във Франция навсякъде още царува духът на Людовиг XIV*. Сега този дух се намира естествено вече в упадък, обаче той е налице. Във френския народ се съдържа вече един скрит монарх, това проличава от всяка една на неговите културни прояви. И онзи талант на абстракцията, който се прояви при *Удору Уйлсън*, това е най-големият талант на абстракцията именно във външната, политическа област. Онези 40 точки на световния учител, които във всяка дума носят отпечатъка на непрактичното, на непреводимото, тези 40 точки могат да произлязат само от духа, който е устроен само за абстрактното, който няма никакво чувство за истинските действителности.

Някога ще съществуват наистина две неща, които бъдещата история на културата трудно ще разбере. Едното аз Ви охарактеризирах често пъти с думите на Херман Грим: *това е кант-лапласовата теория, в която някои хора още вярват*. В своята книга "Гьоте" Херман Грим казва много хубаво: *никога онази болест, която хората наричат днес наука, а именно която се проявява в кант-лапласовата теория, ще бъде трудно*

разбрана. Според тази теория от една обща небесна мъглявина се е получило чрез свиване във формата на кълбо това, което днес имаме около нас. И това трябва да отиде така далече, докато всичко отново падне обратно в слънцето! Една лешова кост, около която обикаля едно гладно куче, е по-апетитно парче отколкото тази фантастични представи за развитието на света. Така мисли Херман Грим. Естествено някога ще съществуват големи трудности да бъде обяснена тази Квант-Лапласова теория от научната побърканост на 19-то и 20-то столетие.

Второто нещо ще бъде обяснението на невероятния факт, че някога е могло да съществува голям брой хора, които са взели сериозно безсмислицата на Уйлсоновите 40 точки, и това в една епоха, която беше социално толкова важна.

Ако проучим онова, което стои едно до друго в света, ще открием, как се увиват по един странен начин разбъркано на кълбо стопанският живот, политическият правов живот, духовният живот. Ако не искаме да загинем под стигналите до най-крайно израждане духовен живот и правов живот, ние трябва да се обърнем към троичното разчленение на социалния организъм, който изгражда от самостоятелни корени стопанския живот, който иска да излезе нагоре, но не може да излезе нагоре, ако насреща му не дойдат от свобода та един правов живот и един духовен живот. Нещата имат своите дълбоки корени в цялата еволюция на човечеството и в човешкия съвместен живот. Тези корени трябва да бъдат потърсени. На хората днес трябва да се направи разбираемо, как там долу, бих могъл да кажа, пълзи стопанският живот, завързан от англо-американските начини на мислене, как той ще може да се изправи само тогава, когато работи във връзка с целия свят, с това, за което също и други са способни, също и други са надарени. Иначе постигането на световното господство ще бъде за него фатално.

Ако светът върви и по-нататък така, както е вървял с израждащия се, идващ от изтока духовен живот, тогава, докато на единия край се намираще и беше най-висшата истина, на другия край той свисти в най-ужасната лъжа. Ницше трябваше да опише, как още гърците трябваше да се предпазят от лъжата в живота чрез изкуството. Всъщност изкуството е дете на боговете, което предпазва хората от потъва не в лъжата. Ако се върви само едностранно по пътя на този първи клон на културата, тогава това течение /духовният живот/ се влива в лъжата. В последните 5 до 6 години бе лъгано повече отколкото във всички исторически години в цивилизованото човечество. Почти не бе казана истината в публичния живот, почти нито една дума, която мина през света, не беше вярна. Докато това течение /духовният живот/ се влива в лъжата /Виж рис. № 15/, правият или държавен живот, който представлява второто тече-

ние, се влива в егоизма. И един стопански живот като англо-американския, който би трябвало да се влее в световното господство: *ако не положи усилия да се остави проникнат от самостоятелния държавен живот и от самостоятелния духовен живот, ще се влее в трета пропаст на човешкия живот, в третата пропаст от трите. Първата пропаст е лъжата, покваряването на човечеството чрез Ариман. Втората пропаст е егоизмът, покваряването на човечеството чрез Луцифер. Третата пропаст във физическата област е болестта и смъртта в областите на културата: болест на културата, смърт на културата.*

Англо-американският свят може да постигне световно господство: *Без троичното разчленение той ще влее света в болестта на културата и в смъртта на културата, защото тези последните са също така един дар на асурасите, както лъжата е дар на Ариман, както егоизмът е дар на Луцифер.* Така третото бедствие, заставащо достойно до другите, е дар на асурическите същества.

От тези неща трябва да бъде взет ентузиазмът, който трябва да разпали хората да търсят сега действително пътя, да ги изяснят на колкото е възможно по-голям брой хора. Днес задачата на този, който разбира нещата, е да ги изясни на хората. Трябва да направим колкото е възможно повече затова: *да поставим срещу онази глупост, която се мисли за мъдрост и която вярва, че е стигнала блестящо високо, да поставим срещу тази глупост онова, което можем да добием от практическия аспект на антропософски ориентираната Духовна наука.*

Ако с тези думи съм могъл да събудя малко във Вас чувството, каква голяма сериозност се крие днес в тези неща, тогава ще съм постигнал може би нещо от това, което на драго сърце бих искал именно да постигна с тези думи. Когато след това ще се видим отново след няколко дни, искаме да говорим по-нататък за подобни неща. Днес аз исках само да събудя във Вас едно чувство за това, че в днешно време действително най-важната социална работа е тази, да изясним на хората в най-широки кръгове, за какво се касае.

К Р А Й